

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
KOMUNIKOLOGIJA

**IZVANJSKI UTJECAJI NA IZVJEŠTAVANJE SPORTSKIH
NOVINARA U BOSNI I HERCEGOVINI**

-magistarski rad-

Kandidat:

Karić Vedad

Broj indeksa: 898/II-K

Mentor:

prof. dr. Buljubašić Belma

Sarajevo, oktobar, 2019.

Sadržaj

Sažetak	4
Uvod	5
I Metodološki okvir rada	6
1. Problem istraživanja	6
2. Predmet istraživanja.....	7
2.1. <i>Operacionalno određenje predmeta istraživanja</i>	8
3. Naučni i društveni ciljevi istraživanja	9
4. Sistem hipoteza i indikatora	10
4.1. <i>Generalna hipoteza</i>	10
4.2. <i>Posebne hipoteze</i>	10
4.3. <i>Indikatori</i>	10
5. Naučni pristup i metode istraživanja.....	11
5.1. <i>Metoda posmatranja</i>	11
5.2. <i>Metoda analize (sadržaja) dokumenata</i>	11
5.3. <i>Intervju</i>	11
5.4. <i>Anketa</i>	11
6. Naučna i društvena opravdanost istraživanja	12
7. Bitni kategorijalni pojmovi	13
1. Sportsko novinarstvo – historija i razvoj	14
1.1. <i>Razvoj sportskog novinarstva u svijetu</i>	14
1.2. <i>Sportsko novinarstvo u Bosni i Hercegovini</i>	15
2. Sport i online novinarstvo	16
3. Komercijalizacija sporta i promjena novinarske paradigme	17
4. Novinarstvo i etika.....	20
5. Sportsko novinarstvo i etika	22
5.1. <i>Sukob interesa</i>	24
5.2. <i>Prikazivanje scena nasilja</i>	26
5.3. <i>Pravo na privatnost</i>	29
5.4. <i>Tačnost informacija</i>	33
5.5. <i>Clickbait novinarstvo</i>	35
5.6. <i>Primjeri clickbait sadržaja</i>	35
5.7. <i>Lažne vijesti – fake news</i>	40

5.8.	<i>Neovisnost sportskih novinara</i>	41
6.	Funkcija i rad Asocijacije sportskih novinara u Bosni i Hercegovini	46
7.	Analiza rezultata istraživanja	49
7.1.	<i>Analiza sadržaja portala Sportske.ba</i>	50
7.2.	<i>Analiza sadržaja portala SCSport.ba</i>	63
7.3.	<i>Analiza sadržaja portala Sport1.ba</i>	70
7.4.	<i>Analiza sadržaja portala Sportsport.ba</i>	74
8.	Analiza anketnih ispitivanja	80
8.1.	<i>Anketa – korisnici portala</i>	80
8.2.	<i>Anketa – sportski novinari u Bosni i Hercegovini</i>	85
9.	Analiza intervju	93
9.1.	<i>Almedin Halilović</i>	94
9.2.	<i>Boris Bilić</i>	96
9.3.	<i>Jasmin Ligata</i>	97
9.4.	<i>Muhamed Bikić</i>	99
10.	Zaključak	102
	Popis literature	105
	Prilog 1: Linkovi članaka upotrebljenih u cilju analize sadržaja	108
	Prilog 2: Anketa – korisnici portala	125
	Prilog 3: Anketa – sportski novinari u Bosni i Hercegovini	130
	Prilog 4: Intervju – Almedin Halilović	138
	Prilog 5: Intervju – Boris Bilić	143
	Prilog 6: Intervju – Jasmin Ligata	147
	Prilog 7: Intervju – Muhamed Bikić	152
	Prilog 8: Izjava o plagijarizmu	Error! Bookmark not defined.

Sažetak

Problem istraživanja jeste utjecaj vanjskih faktora na izvještavanje sportskih novinara u Bosni i Hercegovini. Svakako da se problem vanjskih faktora ne može posmatrati samo izvana već je potrebno analizirati profesiju iznutra i uočiti koji su to nedostaci u radu sportskih novinara, naročito onih koji rade u online sferi.

Prvi dio rada odnosi se na teorijski okvir gdje će se pojasniti značaj, uloga i funkcija etičkih normi u sportskom novinarstvu. Također, kroz pojašnjenje uloge AIPS-a i Asocijacije sportskih novinara Federacije Bosne i Hercegovine ukazat će se na značaj takvih institucija za rad sportskih novinara i eventualno sprečavanje negativne etičke prakse u sportskom novinarstvu.

U empirijskom dijelu, kroz analizu sadržaja utvrđene su nepravilnosti na četiri najčitanija sportska portala u smislu objavljivanja etički neprihvatljivih sadržaja. To podrazumijeva clickbait članke, lažne vijesti, neadekvatno označene sponzorisane objave, prikazivanje scena nasilja, širenje i proizvođenje govora mržnje.

Provedene ankete pokazale su kako je javnost koja predstavlja krajnje korisnike vijesti na portalima prepoznala etičke probleme profesije sportskih novinara, dok je sa druge strane anketa među sportskim novinarima pokazala da novinari često svjesno krše etičke principe. Pored toga, anketa je pokazala na prisutnost utjecaja vanjskih faktora na sportske novinare. Rezultati ankete pokazuju i evidentno nezadovoljstvo radom Asocijacije sportskih novinara i potpuno drugačiju percepciju gledanja na problem sukoba interesa u odnosu na korisnike portala.

Za kvalitetno sportsko novinarstvo i vraćanje etici, u budućnosti bit će potrebna ogromna volja svih njegovih aktera. Sportskih novinara koji napokon moraju shvatiti da su novinari i da postoji određena odgovornost u poslu kojim se bave. Samoregulativni okviri čiji rad mora biti vidljiviji i produktivniji. Akademske zajednice koja kroz teorijsko-praktični okvir mora pronaći mjesto i za sportsko novinarstvo bar kroz jedan predmet koji će obrađivati mnoge forme koje sportsko novinarstvo nudi.

Uvod

„Novinar na prvu djeluje liberalno, otvoreno, šareno... Da možeš delat kaj očeš. A nemreš! To je najodgovorniji posao na svijetu“ – Zvonimir Magdić Amigo

Sportsko novinarstvo je tema koja definitivno zaslužuje mnogo više pažnje u naučnoj i novinarskoj praksi. Kroz svoju dugu historiju, sportsko novinarstvo mijenjalo je svoja pravila. Istovremeno, mijenjali su se i novinari zajedno sa svojim interesovanjima. Ipak, kroz sve te godine u sportskome novinarstvu uspio se zadržati isti žar i intenzitet praćenja sportskih događaja kako na lokalnom tako i na međunarodnom nivou. Razvojem medija, sportski novinari svakim danom su dobijali sve više mogućnosti i prostora za praćenje sporta. Štampa je, može se reći, postavila kamen temeljac profesiji sportskih novinara, radio je ponudio nove načine prenosa sportskih takmičenja dok je televizija svemu tome dala poseban pečat i omogućila sliku. Sliku zbog koje su se mnogi počeli interesovati za fudbal, košarku, rukomet i druge sportove. Ti mediji su iznjedrili mnoge kvalitetne sportske novinare koji sada predstavljaju doajene novinarske profesije. Pojavom interneta sport se naglo lansirao u online prostor a za njim i sportski novinari. Online prostor je sportskim novinarima podario jednu sasvim novu dimenziju i omogućio 24-satni kontakt sa recipijentima ali i izvještavanje o gotovo svim sportskim dešavanjima u svijetu. Nažalost, pojavom online medija sportski novinari su polako počeli zanemarivati novinarsku etiku koja je ovu profesiju učinila specifičnom i, može se to slobodno reći, časnom. Jedna od tema ovog rada svakako jesu etička načela sportskoga novinarstva i njihova primjena u bh. online sportskom prostoru. Zbog toga su upravo za analizu uzeta četiri najpopularnija sportska portala u Bosni i Hercegovini. Sa druge strane, kada govorimo o današnjem sportu i sportskim kolektivima mi govorimo o moderno ustrojenim firmama koje ne odudaraju mnogo od drugih preduzeća. Njihova je organizaciona struktura poprilično slična što podrazumijeva i postojanje sektora za odnose sa javnošću. Same sportske ličnosti više ne možemo posmatrati samo kroz prizmu sporta. Oni iza sebe imaju čitav tim ljudi sastavljen od menadžera, PR stručnjaka, advokata. Pogled na sport i sportske ličnosti danas u potpunosti je promijenio filozofiju i put kojim je sport do tada išao. Novinari su se vremenom također mijenjali i prilagođavali novim tehnologijama ali su u svojoj suštini zadržali etičke principe profesije koji im istovremeno daju i slobodu ali i stavljaju ogromno breme odgovornosti prema sebi, svome poslu i javnosti. Kroz ovaj rad pokušat ću povezati upravo domen novinarske etike u sportskom novinarstvu kao pitanje koje možemo gledati kao unutrašnje uređenje profesije i vanjske utjecaje koje pogađaju novinare u njihovom radu.

I Metodološki okvir rada

1. Problem istraživanja

Problem istraživanja predstavljaju zapravo vanjski tj. eksterni utjecaji sa kojima se susreću novinari u sportskom novinarstvu. Samim tim, vanjski utjecaji koji su sveprisutni u ovom poslu, povlači za sobom vječite novinarske dileme koje su iskazane kroz etiku i reguliranje novinarske profesije. Da bismo definirali i shvatili problem kojim se bavimo, potrebno je prije toga raščlaniti pojam vanjskih utjecaja i pojasniti šta zapravo oni podrazumijevaju i kako oni to utječu na izvještavanje sportskih novinara u Bosni i Hercegovini.

Sportsko novinarstvo se uslijed pojava koje više nisu vezane direktno za sportska dešavanja, dešavanja na terenima, suočava sa velikim problemima. „U „*medijatizovanom*“ *svijetu sporta i u eri virtuelne publike*“ kako naglašava Skempler¹, sportski novinari odstupaju od postulata koje im nalaže novinarstvo. U sportskom novinarstvu je taj problem daleko izraženiji jer se, moramo priznati, na sportsko novinarstvo uvijek gledalo sa podsmjehom te se sva bit njegovoga postojanja svodila na nivo tek jedne u nizu vrsta novinarstva koja je zadužena prije svega za zabavu i razonodu. Gotovo nikada se sportsko novinarstvo nije posmatralo kao samostalni i odvojeni dio novinarske profesije već se isključivo prilagođavalo postojećim pravilima što može predstavljati mač sa dvije oštrice s obzirom na njegovu specifičnu ulogu i položaj unutar novinarske profesije. Upravo takav, pomalo maćehinski odnos i neozbiljno shvatanje samoga sportskog novinarstva pa i od, nažalost, samih sportskih novinara, dovelo je do toga da vanjski faktori imaju sve veći utjecaj na rad i oblikovanje sportskoga novinarstva. Pojava menadžera, fudbalskih i sportskih mešetara, razvoj PR-a te sve veća komercijalizacija fudbala na svjetskom nivou dovela je u pitanje neovisnost sportskog novinara na prvom mjestu. Sukob interesa je izraženiji nego u bilo kojoj drugoj vrsti novinarstva a javnost već otvoreno i bez usprezanja počinje izjednačavati sportske novinare i PR timove određenih sportskih ikona. Iz svega toga, ali i radi sveopće industrijalizacije sporta i svakodnevne utrke za novcem koja je odavno istisnula i utrku za vremenom, dolazi do sve većeg broja neprovjerenih informacija koje se (ne)svjesno puštaju u bosanskohercegovački online sportski prostor upravo zahvaljujući sportskim novinarima kojima je to vjerovatno i dio sopstvenih interesa. Naravno, samim tim činom, sportsko novinarstvo se sve više degradira i polako gubi tu karakterističnu novinarsku crtu. Crtu koja je dugi niz godina i desetljeća kao što kaže Encensberger „ples po jajima“ što bi naročito trebalo biti izraženo u sportskom novinarstvu.

¹ Skempler, Grejam 2007, *Sport i društvo: istorija, moć i kultura*, Clio, Beograd , str.192

Svakako, vanjski utjecaji se ne mogu posmatrati izolirano i izdvajati iz novinarske profesije i njenog unutrašnjeg uređenja, regulacije i samoregulacije. Problem u bh. sportskom novinarstvu predstavlja upravo (ne)postojanje takvih propisa i dokumenata. Iako je online novinarstvo o kojemu i govorimo uređeno određenim samoregulacijskim dokumentima i principima, pitanje da li se oni i koliko provode u praksi kada je u pitanju sportsko novinarstvo.

Problem vanjskih utjecaja veže se za problem unutar novinarstva. Ukoliko sportsko novinarstvo u Bosni i Hercegovini ne prati regionalne i svjetske primjere dobre prakse u tom segmentu, vanjski utjecaji će postati zapravo sastavni dio sportskoga novinarstva ali ako do toga dođe više nećemo moći govoriti o novinarstvu već o nečemu za što bi najbolje odgovarao pojam „novinarstvo iz interesa“.

2. Predmet istraživanja

Uzevši u obzir navedeno, uz sve specifičnosti tema kojima se bave sportski novinari i problema sa kojima se susreću u online medijskom prostoru u Bosni i Hercegovini, predmet istraživanja ove teme jesu:

Najčitaniji online bh. sportski portali (Sportsport.ba, Scsport.ba, Sport1.ba i Sportske.ba) čijom analizom će se utvrditi koji su to najčešći primjeri kršenja etičkih pravila i normi a sve u skladu sa dilemama koje su navedene ranije u radu i koje su sadržane u kodeksima.

S obzirom na slične primjere iz regiona, potrebno je istražiti da li u Bosni i Hercegovini postoje određeni Kodeksi koji regulišu rad sportskih novinara.

Uloga i doprinos Asocijacije sportskih novinara BiH u radu sportskih novinara.

Predmet ovog istraživanja jesu i novinari koji rade na online sportskim portalima. U ovom slučaju potrebno je istražiti sa kojim se dilemama najčešće susreću u svome radu te da li su upoznati sa sadržajem kodeksa za online medije i sportske novinare.

Javnost je krajnji korisnik informacija koje nude online bh. sportski portali te je zbog toga potrebno provjeriti da li korisnici primjećuju određena kršenja etičkih propisa i koja su to kršenja sa kojima se najčešće susreću prilikom čitanja sadržaja na online sportskim portalima.

2.1. Operacionalno određenje predmeta istraživanja

Opći tipski model operacionalnog određenja predmeta istraživanja. Bitni činioci su:

Uslov: Podrazumijeva uslove zbog kojih dolazi do pojave narušavanja etičkih standarda sportskog novinarstva što u konačnici dovodi i do sve većeg utjecaja vanjskih faktora na rad i izvještavanje sportskih novinara u Bosni i Hercegovini.

Subjekti: Subjekti su bosanskohercegovački sportski novinari, online mediji orijentirani na sport te javnost koja predstavlja krajnje konzumente takvih sadržaja

Motivi i interesi: Motive i interese sportskih novinara u Bosni i Hercegovini uzimajući u obzir temu moguće je posmatrati iz ugla profesionalnih etičkih standarda čijim se uređivanjem i reguliranjem unutar profesije pokušava spriječiti ili barem ublažiti utjecaj vanjskih faktora na izvještavanje sportskih novinara. Sa druge strane, motivi i interesi javnosti jesu provjerene, tačne i informacije zasnovane na činjenicama što svakako zadovoljava i profesionalne novinarske standarde.

Aktivnosti: Predmet ovog istraživanja jesu zapravo aktivnosti koje subjekti vrše kako bi se zaštitili od vanjskih utjecaja na izvještavanja. Pod aktivnostima podrazumijevamo djelovanja sportskih novinara u Bosni i Hercegovini i njihov doprinos samoreguliranju profesije kao i radu Asocijacije sportskih novinara te provođenje međunarodno propisanih standarda za sportske novinare.

Metode: Podrazumijevaju metode koje koriste subjekti istraživanja u svrhu promoviranja i ispunjavanja navedenih aktivnosti. To se odnosi na primjenu u praksi Kodeksa za štampane i online medije kao i primjenu određenih svjetskih standarda propisanih posebno za sportske novinare.

Efekti: Predstavljaju krajnji rezultat određenih djelovanja sportskih novinara, koji zbog sve većeg utjecaja vanjskih faktora kao i nedovoljnog reguliranja profesije „iznutra“ plasiraju krajnjim korisnicima neprovjerene informacije a djelovanje samih novinara postaje sve manje neovisno.

Vremensko određenje predmeta istraživanja: Za istraživanje ove teme obuhvaćen je period od godinu dana tj. 2018. godina.

Prostorno određenje predmeta istraživanja: Istraživanje se odnosi na online sportske portale i sportske novinare u Bosni i Hercegovini.

Disciplinarno određenje predmeta istraživanja: Istraživanje je intradisciplinarnog karaktera i odgovore traži unutar komunikološke nauke.

3. Naučni i društveni ciljevi istraživanja

Sportskom novinarstvu se na fakultetima ne posvećuje dovoljno pažnje pa samim tim su i teme koje obrađuju ovu tematiku zaista rijetke. Naročito se to odnosi na ovaj profesionalni, etički dio koji je prijeko potreban i za analizu ali i za dodatnu doradu unutar profesije sportskog novinarstva. Upravo cilj ovog magistarskog rada jeste skrenuti pažnju na probleme unutar same profesije sportskog novinarstva i njenu (ne)uređenost te svakako ukazati i na probleme sa kojima se susreću bh. sportski novinari pri izvještavanju.

„Naučni ciljevi su zadati nivoi naučnog saznanja koji se namjeravaju ostvariti naučnim istraživanjem“²

Ovo istraživanje obuhvata sljedeće naučne ciljeve:

- *Naučna deskripcija* – kao osnovni naučni cilj podrazumijeva opisivanje trenutnih karakteristika sportskog novinarstva u Bosni i Hercegovini sa posebnim fokusom na online medije. Također, pored opisivanja trenutnih karakteristika, potrebno je pažnju obratiti i na trenutnu regulaciju odnosno samoregulaciju profesije sportskog novinarstva.

Naučna klasifikacija i tipologizacija – podrazumijeva drugi nivo naučnog saznanja. U ovom slučaju potrebno je kroz analizu online sportskih portal napraviti svojevrstne kategorije i klasificirati ih po načinu izvještavanja odnosno kršenju ili pridržavanju određenih etičkih pravila, normi i standarda.

Društveni cilj ovog rada jeste upoznavanje šire javnosti, naročito one orijentirane na sport sa trenutnim stanjem i nedostacima unutar profesije sportskog novinarstva u Bosni i Hercegovini. Nažalost, trenutno stanje pogoduje samo degradiranju profesije, urušavanju standarda što na kraju dovodi i do sve većeg širenja vanjskih utjecaja na rad i izvještavanje sportskih novinara u Bosni i Hercegovini. Cilj je studentima na Odsjeku za komunikologiju i novinarstvo ukazati na značaj samoregulacije sportskog novinarstva ali i na loše primjere iz prakse koji se mogu spriječiti upravo osnaživanjem i reguliranjem profesije.

² Termiz, Dževad 2004. *Metodologija društvenih nauka*, NIK „Grafit“, Lukavac, str. 220

Sportsko novinarstvo ne bi trebalo predstavljati samo puko navođenje statističkih podataka i beznačajnih, redundantnih informacija. Taj se imidž mora mijenjati, a osnov za to jeste unutrašnje uređivanje što će se kroz ovaj magistarski rad nastojati prikazati na što bolji način svim zainteresiranim stranama – profesorima, studentima, urednicima online sportskih portala, sportskim novinarima i ostalim kolegama.

4. Sistem hipoteza i indikatora

4.1. Generalna hipoteza:

Odsustvo adekvatne samoregulacije i primjene propisanih standarda u sportskom novinarstvu utječe na njihovo kvalitetno i etičko izvještavanje što doprinosi i stvara predušlove i za širenje i utjecaj vanjskih faktora na rad i izvještavanje sportskih novinara u BiH.

4.2. Posebne hipoteze

Posebna hipoteza 1: Asocijacija sportskih novinara u Bosni i Hercegovini ne doprinosi dovoljno edukaciji i razvoju sportskih novinara.

Posebna hipoteza 2: Samoreglativni okvir ne pruža adekvatnu zaštitu sportskim novinarima od vanjskih faktora.

Posebna hipoteza 3: Sportski novinari svjesno krše načela novinarske profesije.

Posebna hipoteza 4: Sportski novinari ne prepoznaju kao problem istovremeno obavljanje profesije sportskog novinara i PR-a.

Posebna hipoteza 5: Online sportski portali često prikazuju scene nasilja iako je to sa stanovišta novinarske etike neprihvatljivo.

Posebna hipoteza 6: Javnost koja predstavlja krajnje korisnike online sportskih portala prepoznaje etičke i profesionalne unutar sportskog novinarstva.

4.3. Indikatori

pisani i usmeni iskazi sportskih novinara, sadržaji na online sportskim portalima, komentari javnosti.

5. Naučni pristup i metode istraživanja

U praksi je teško istraživanja svrstati samo u domen teorije ili empirijske provjere. Istraživanja ovakvoga tipa zahtijevaju povezanost teorijskog i empirijskog dijela pa je zbog toga i ovo istraživanje teorijsko-empirijskog karaktera. U prvom dijelu kroz teoretski dio objasniti će se značaj, funkcija i uloga etičkih normi u sportskom novinarstvu. Također, definirat će se i objasniti značaj kodeksa u ovoj profesiji. U empirijskom dijelu na primjeru online sportskih portala i bh. sportskih novinara uočiti će se eventualni nedostaci te posebno izdvojiti negativni primjeri u praksi i radu sportskih novinara u državi. Dalje, preispitat će se učinkovitost i primjena, kao i eventualni nedostaci kodeksa namijenjenih isključivo sportskim novinarima.

Prilikom izrade ovog magistarskog rada koristit će se metoda posmatranja, metoda analize sadržaja dokumenata i metoda ispitivanja – tehnika intervju i anketa.

5.1. Metoda posmatranja

Ovom metodom ću se koristiti u prvobitnom prikupljanju podataka. Opažanjem stvarnosti oko sebe prikupiti ću osnovne podatke o temi koju istražujem.

5.2. Metoda analize (sadržaja) dokumenata

Ova metoda će se koristiti prilikom istraživanja i analiziranja vijesti i članaka na online sportskim portalima (Sportsport.ba, Sport1.ba, Scsport.ba i Sportske.ba).

Utvrđiti će se broj onih sadržaja koji krše etičke i profesionalne standarde što zadovoljava kvantitativni dio analize. Sa kvalitativnog aspekta, govorit će se o tačno kojim se prekršajima tu radi, koji su najčešći i kako sve to utječe na razvoj sportskog novinarstva kao i sportskih novinara.

5.3. Intervju

Kroz obavljene intervju sa sportskim novinarima koji predstavljaju već veterane u tom poslu ali i kroz razgovore sa mlađim sportskim novinarima pokušat će se dobiti šira slika problema i eventualnih rješenja, a koja se tiču upravo etičkih dilema sa kojima se suočavaju sportski novinari što u krajnoj liniji utječe na njihovo izvještavanje.

5.4. Anketa

Anketa kao tehnika ispitivanja bit će anonimna, individualna i sa zatvorenim pitanjima. Obuhvatat će javnost koja čita, prati i učestvuje u diskusijama na online sportskim portalima. Kroz anketu, nastojat će se utvrditi zainteresiranost javnost za ovaj problem te će se pokušati

doći do rezultata o informiranosti javnosti o ovom problemu. Zbog potreba istraživanja i kompleksnosti teme kao i provjere hipoteza, u anketi će učestvovati i novinari online sportskih portala koji podliježu ovoj analizi i istraživanju.

6. Naučna i društvena opravdanost istraživanja

Naučna opravdanost istraživanja

Smatram da će se ovom temom ukazati na značaj samoga sportskog novinarstva, na njegove specifične karakteristike kao i na značaj etičkog reguliranja profesije sportskih novinara. Ovim radom će se i na određeni način doprinijeti proširivanju znanja o sportskom novinarstvu, ukazati na određene nepravilnosti etičkog karaktera o čemu bi se svakako više trebalo govoriti i na Odsjeku za komunikologiju. Samim obrazovanjem i stvaranjem određene teorijsko-praktične akademske podloge sportskih novinara, preventivno bi se djelovalo i spriječilo bi se mnoštvo nedozvoljenih i neprimjerenih radnji čijih smo posljedica svjedoci prije svega kao korisnici i čitaoci online sportskih portala u Bosni i Hercegovini. Zbog unapređenja profesije sportskih novinara i svojevrsnog vraćanja njenim autentičnim korijenima mišljenja sam da je sadržaj ovog rada i njegov doprinos od dugoročnog značaja kako za samu profesiju tako i za Odsjek za komunikologiju ukoliko se u budućnosti posveti posebna pažnja sportskom novinarstvu kroz određene predmete namijenjene upravo toj tematici.

Društvena opravdanost istraživanja

Društveni doprinos radu ogleda su njegovom doprinosu prvenstveno sportskim novinarima u Bosni i Hercegovini, sportskoj javnosti, studentima kod kojih postoji interes za ove teme i drugim osobama zainteresiranim za profesiju sportskih novinara. Povezanost etike i vanjskih utjecaja na rad sportskih novinara što i jeste tema ovoga rada može značajno doprinijeti promjeni shvatanja profesije sportskih novinara i stvaranju drugačijeg pristupa samih sportskih novinara prema ovom esnafu. Društveni doprinos se svakako ogleda i u kontekstu javnosti koja predstavlja krajnje korisnike sadržaja na online sportskim portalima. Specifičnosti sportske javnosti moraju se iskoristiti i u pogledu unapređenja sportskog novinarstva u Bosni i Hercegovini i njegovom vraćanju etičkim smjernicama. Samim tim, sadržaji koji se plasiraju javnosti postat će mnogo kvalitetniji a i javnost će biti mnogo zadovoljnija.

7. Bitni kategorijalni pojmovi

Sportsko novinarstvo- „posebna vrsta novinarstva koja sportske događaje i s njima povezane teme najavljuje, izravno prenosi, komentira te ih analizira nakon što završe, a neizostavni dio tog procesa su: sportski događaji i njihovi sudionici, predmet informacije, mediji i sportski novinari te recipijenti“³

Mediji – potječu od latinske riječi *medium* – posrednik, nešto između. Medij je kanal za posredovanje informacija od komunikatora do recipijenta.⁴

Javnost – „grupa ljudi u okviru koje se vodi rasprava o nekom problemu koji iziskuje rješenje. Na okupu je drže različiti mediji.“⁵

Kodeks – „lat. *Codex, caudex*, popis ili zbirka pravila o ponašanju, postupcima (npr. liječnički, diplomatski, novinarski kodeks)“⁶

Etika – „Riječ etika, izvedena je iz grčke riječi *ethos*, što znači "običaj", "upotreba" ili "karakter". O etici se čestomisli kao o racionalnom procesu primjene postojećih principa prilikom sudara dva moralna ograničenja.“⁷

Moral – „Riječ moral izvedena je od latinske riječi *mos, moris*, što znači (između ostalog) "način života" ili "postupanje". Ona se često povezuje sa religijskim vjerovanjem i ličnim ponašanjem.“⁸

³ Vasilj, Miroslav 2014, Sportsko novinarstvo, Synopsis, Zagreb, str. 23

⁴ Tucaković, Š. (2004), *Leksikon mas-medija*, str. 122;

⁵ Nuhanović, Asad, Fenomen javnosti, 1998, str;118;

⁶ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=32207>, preuzeto 3.4.2019.

⁷ Alvin Dej, Luis 2004, *Etika u medijima – primeri i kontraverze*, Medija centar, Beograd, str. 19

⁸ Alvin Dej, Luis 2004, *Etika u medijima – primeri i kontraverze*, Medija centar, Beograd, str. 19

1. Sportsko novinarstvo – historija i razvoj

1.1. Razvoj sportskog novinarstva u svijetu

Sportsko novinarstvo se kroz historiju uspjelo isprofilirati kao posebna vrsta novinarstva.

Poznati komunikolog i novinar Marko Sapunar, podijelio je novinarstvo na posebne vrste i to:

- Poslovno novinarstvo
- Vjersko novinarstvo
- Turističko novinarstvo
- Sportsko novinarstvo
- Vojno novinarstvo ⁹

Prema definiciji, sportsko novinarstvo predstavlja „vrstu novinarstva koja sportske događaje i s njima povezane teme najavljuje, izravno prenosi,, komentira te ih analizira nakon što završe, a neizostavni dio tog procesa su: sportski događaji, njihovi sudionici, predmet informacije, mediji i sportski novinari te recipijenti“¹⁰

Iako se sport počeo sjedinjavati sa medijima pojavom radija i televizije, njegova povezanost sa medijima i izvještavanjem seže mnogo dublje u historiju čovječanstva. Prema podacima koji postoje, prvo sportsko izvještavanje djelo je Homera, antičkog pjesnika. On je 850. godine p.n.e. izvještavao o „prvom neriješenom meču u hrvanju“ između Odiseja i Ajanta (Ajaxa). Pored toga, u Rimskom Carstvu zabilježeni su prvi izvještaji o sportskim nadmetanjima i to u čuvenim Acta Diurna – službenim novinama Rimskoga Carstva. „Zabilježeno je da se Ciceron jednom požalio na svog izvještavača jer ga je ovaj obavještavao uglavnom o kolskim trkama i drugim utakmicama, a mnogo manje o političkim zbivanjima u Carstvu“¹¹

Ipak, možemo reći da se moderno sportsko novinarstvo razvilo znatno kasnije, a sport je na kojem god se mediju pojavljivao, uvodio revoluciju u medije, od štampe pa sve do televizije.

Prvi sportski novinari javljaju se još krajem 1800-ih godina u Evropi ali i u Sjedinjenim Američkim Državama. Već se u tom periodu, na području Evrope, naročito u Italiji i Engleskoj počinju osnivati listovi posvećeni sportu. Tokom Viktorijanskog doba u Engleskoj, osnivaju se listovi poput „Sporting Gazzete“ koja izvještava o formiranju Amaterskog sportskog kluba 1865. godine u Engleskoj.

⁹ Sapunar, Marko 2004, *Osnove znanosti o novinarstvu*, Digitalni tisak, Zagreb, str. 291

¹⁰ Vasilj, Miroslav 2014, *Sportsko novinarstvo*, Synopsis, Zagreb, str. 23

¹¹ Vasilj, Miroslav 2014, *Sportsko novinarstvo*, Synopsis, Zagreb, str. 18

U Italiji, sportsko novinarstvo se počinje razvijati u velikim, industrijskim centrima, gradovima poput Torina (Tuttosport), Milana (La Gazzetta dello Sport) i Rima (Corriere dello Sport). Ova tri medija i danas predstavljaju „sveto trojstvo“ italijanskog sportskog novinarstva ali i novinarstva općenito.

O ozbiljnom sportskom novinarstvu u SAD-u možemo govoriti tek nakon pojave bejzbola kao timskog sporta, a potom i košarke koja počinje interesovati američku javnost.

„Očigledno je da kada su novine udvostručile broj svojih stranica zapravo uduplale broj sportskih stranica. Ovo je bilo jedino logično rješenje s obzirom su čitaoce sportske stranice interesovale više od ostalih sadržaja u novinama. Izuzetak su bile udarne vijesti, stripovi te fotografije.“¹²

1.2.Sportsko novinarstvo u Bosni i Hercegovini

Sportsko novinarstvo na području Bosne i Hercegovine možemo povezati sa osnivanjem prvih sportskih kolektiva na njenom području. Razvojem sportskih kolektiva, prije svega onih koji su se bavili, kako se tada navodilo, čudnom igrom koju svi zovu „fuzbal“, razvijalo se i sportsko novinarstvo. Ova vrsta novinarstva, kako su godine i decenije odmicala, počela je dobijati sve ozbiljniju formu pa su tako i izvještaji u tadašnjim aktuelnim novinama poput „Jugoslovenske pošte“ , „Večernje pošte“, beogradske „Politike“, bivali sve iscrpniji sa mnoštvom detalja sa samih mečeva kao i ostalih aktivnosti unutar samih klubova. Često su takvi izvještaji sadržavali i samu formu komentara što je, posmatrano sa ove tačke gledišta, posebno zanimljivo analizirati.

Naravno, kao i svugdje u svijetu, sportsko novinarstvo doživljava pravi zamah nakon Drugog svjetskog rata osnivanjem Radio Sarajeva a kasnije i Televizije Sarajevo. Upravo razvojem televizije i radija, javljaju se i prve novinarske „zvijezde“ u sportu poput Mirka Kamenjaševića, Srete Šćepanovića, Zdravka Lipovca i mnogih drugih.

U 21. stoljeću, svoj prostor sportsko novinarstvo traži kroz online forme koje su pojavom interneta u potpunosti preokrenule medijsku paradigmu. Danas, u online formama možemo pronaći najviše sportskih sadržaja na nekoliko sportskih portala u Bosni i Hercegovini koji će upravo i biti dio analize u dijelu ovog magistarskog rada.

¹² http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Sports_journalism, preuzeto 28.4.2019.

2. Sport i online novinarstvo

Online novinarstvo sa sobom je donijelo istinsku revoluciju u medijski prostor ali i u prostor životne stvarnosti. Pojava online portala smanjila je, pa gotovo i obrisala, granicu između lokalnog i globalnog te su oni „u stalnom dijalektičkom odnosu, preklapaju se iz jednog stanja u drugo, čas bivaju lokalni, čas globalni“¹³

Ukoliko stvari sagledavamo iz optimističkog ugla to ne bi trebalo predstavljati problem u današnjem medijskom okruženju. Približavajući svijet individui i njenom sebstvu, razvijamo se duhovno, a pored toga i percepcija različitih društvenih pojava postaje gotovo u potpunosti drugačija.

Prilikom da se utjelovi u online formi nije propustilo ni sportsko novinarstvo kako u svijetu tako i na području naše zemlje. Pojavom online sportskih portala počinje se sa masovnom eksploatacijom novinarskih formi od onih svakodnevnih i uobičajenih kao što je vijest pa do komentara i kolumni koje predstavljaju složene novinarske forme. Istina, razvoj online portala orijentiranih na sport u Bosni i Hercegovini počeo je poprilično kasno s obzirom da je prvi specijalizirani portal za sport osnovan 2008. godine. Period od 11 godina razvoja u medijskom prostoru je relativan ali sigurno možemo govoriti o jednoj nepobitnoj činjenici a to je da su se sportski portali uspjeli izboriti za svoje mjesto pod bosanskohercegovačkim medijskim prostorom što pokazuju i posljednje analize DotMetricsa za 2018. godinu.

Sportsko novinarstvo mora pratiti i razvoj samog sporta o kojem neprestano pokušava i pisati. To je, novinarski gledano, logičan slijed događaja. Međutim, uslijed hipermodifikacije sporta dolazi, nažalost, i do hipermodifikacije samoga sportskog novinarstva, a to ukoliko gledamo širu sliku i posmatramo stvari medijski i etički, u budućnosti može donijeti ogromne probleme.

„*Doslovnu publiku je donekle zamijenila virtuelna publika*“¹⁴ što u potpunosti mijenja poziciju i položaj kako sportaša tako i sportskih novinara čije izvještavanje podliježe najvećim promjenama.

Virtuelna publika uvijek traži više, a novinari se u tom slučaju moraju odlučiti na kršenje svojih standarda kako bi obezbijedili sadržaje i tako zadovoljili svoje recipijente. Virtuelna publika, svakako, ne može predstavljati jedinog krivca u cijeloj priči. Sport se značajno promijenio u odnosu na neka prošla vremena pa se tako u njemu pojavljuju i novi subjekti kao

¹³Fejzić, Fahira 2007, *Uvod u teoriju informacija*, Promocult, Sarajevo, str. 199

¹⁴ Skempler, Grejam 2007, *Sport i društvo: istorija, moć i kultura*, Clio, Beograd, str.193

ravnopravni učesnici cjelokupnog procesa koji uključuje sportiste, medije i sportske novinare, te recipijente odnosno krajnje korisnike.

Upotreba novih medija vuče za sobom i obavezu reguliranja u tom segmentu. Sa druge strane, online mediji polako ali sigurno uklanjaju barijere između onoga što smo zvali standardizirano novinarstvo i koncepta građanskog novinarstva.

Usljed pojave novih subjekata što je već navedeno u radu, novinarsko pravilo 5W+2H koje stoljećima, unatoč mnogim promjenama, opstaje u ovom poslu, postaje i više nego ugroženo što opet dovodi do toga da se počinju preispitivati etičke norme i standardi propisani na nivoima jedne države ali i onih koji govore o međunarodnim i svjetski poznatim praksama unutar novinarske profesije, u ovom slučaju konkretno sportskih novinara.

3. Komercijalizacija sporta i promjena novinarske paradigme

Sport kakav danas poznajemo, promijenio se u odnosu na sport o kojem smo čitali, slušali i kakav se prakticao stoljećima unazad. Pod promjenom u ovom slučaju ne podrazumijevamo pravila ili način igranja jer je to u krajnjem slučaju potpuno irelevantno i podložno svakodnevnim izmjenama. Promjene se u ovom slučaju tiču ulaska novih „igrača“ u svijet sporta. U knjizi „Društvena historija medija“ navodi se da „*sport sa vlastitim rekordima i vlastitim zakonima sada mora imati značajniju ulogu u bilo kojim dugoročnim prikazima globalne povijesti medija – gospodarske, političke, pa čak i diplomatske*“.¹⁵

Pojava novih subjekata u svijetu sporta podrazumijeva i sportske menadžere/agente, PR stručnjake što je dovelo do potpune promjene kako sistema u kojem se nalazio sport tako i sistema informiranja što u krajnjoj mjeri najviše utječe na sportske novinare i njihov rad i izvještavanje.

Istina, mora se priznati kako se komercijalizacija sporta ne bi dešavala tako brzo da nema medija, prije svega televizije kao prvog pravog „krivca“ za tu pojavu. Sve veća zastupljenost sportskih takmičenja i događaja u medijima, na mala je vrata uvelo mnoštvo inovacija i do tada za sport nepoznatih profesija, naročito one vezane za ekonomiju i marketing. Nakon toga, cijeli proces je išao i ide po već dobro isprobanoj i poznatoj matrici. Mediji prenoseći sportske događaje stvaraju prostor za reklamu i oglašivače, marketinški stručnjaci taj prostor iskorištavaju na najbolji mogući način. Samim tim, novca je sve više, subjekata koji ga dijele

¹⁵ Briggs, Asa i Burke, Peter 2006, *Društvena istorija medija*, Beograd, Clio, str. 452

također i sve to dovodi do potpune promjene strukture pa se tako danas sport poistovjećuje i sa privredom, biznisom, profitom, novcem, marketingom kao i politikom, a u osnovi se gubi njegova prvobitna funkcija i značaj.

Postavlja se pitanje gdje su u svemu tome novinari i kakva je zapravo njihova uloga u tom novoformiranom sistemu vrijednosti i shvatanja sporta?

U pojašnjavanju ovog problema, poslužiti ćemo se Vregovim modelom informaciono-komunikacionog sistema koji će biti prilagođen temi o kojoj govorimo. Ukoliko sportsko novinarstvo posmatramo kao jedan zaseban mikro informaciono-komunikacioni sistem koje oko sebe ima različite podsisteme koji utječu na njega, u ovom slučaju možemo zaključiti kako se sportsko novinarstvo najviše mijenja pod utjecajem ekonomskog podsistema. Da pojasnimo detaljnije.

Razvoj marketinga u sportskim kolektivima doprinio je i razvoju sektora za odnose sa javnošću kao nezaobilaznog dijela poslovnog procesa bilo da je riječ i sportskom kolektivu ili nekom drugom privrednom subjektu. Odnosi sa javnošću danas predstavljaju jednu od najmoćnijih industrija na svijetu. Stručnjak za odnose sa javnošću, Davor Pavić kaže kako „*profesionalni sport nije više samo sport, već ga možemo sagledavati kao šou biz*“¹⁶

To naravno ne predstavlja ništa sporno, čak štaviše, poželjno je razvijati sportske kolektive i u tom marketinškom smjeru što dovodi i do veće društvene odgovornosti takvih kolektiva. Ipak, kada se sportski novinari počinju izjednačavati sa PR-om što danas predstavlja jedan od gorućih problema u ovoj profesiji, tu se javljaju i prvi problemi.

Postoji nekoliko razloga zašto se novinar odlučuje na taj korak (ne)svjesno kršeći etičke standarde svoje profesije. Prije svega, riječ je o pojavi koju možemo opisati tako što novinari žele iskoristiti sportske ličnosti za samopromociju stvarajući takvim radom, opet svjesno ili nesvjesno, tzv „elitni razred“ sportskih novinara koji zapravo ne podrazumijeva kvalitet već čisto zadovoljavanje ega.

Drugi razlog jeste novac koji je novinarima svakako primamljiviji nego što su to pojedini kodeksi i norme propisane na lokalnom ali i na globalnom nivou o čemu će svakako biti govora dalje u radu.

Druga pojava koja također sve više utječe na rad sportskih novinara kako u svijetu tako i u Bosni i Hercegovini jesu sportski menadžeri ili agenti koji predstavljaju zastupnike svojih

¹⁶ <https://www.vecernji.ba/klubovima-trebaju-dobri-pr-strucnjaci-398655>, preuzeto 29.4.2019.

klijenata tj. u ovom slučaju, sportskih ličnosti. Iznosi koje zarađuju osobe koje se bave tim poslom su enormni. Na osnovu Forbesove liste ¹⁷ najplaćenijih menadžera, možemo zaključiti kako se njihova zarada samo na osnovu 2018. godine, kreće u iznosima od 60 miliona dolara pa sve do 105 miliona dolara.

Podataka u ovom slučaju za Bosnu i Hercegovinu nažalost nema, ali ukoliko pogledamo u zemlje bivše Jugoslavije, tačnije Srbiju, možemo vidjeti da je tamošnji Fudbalski savez Srbije samo na osnovu provizija za prošlu godinu, menadžerima isplatio gotovo 5 miliona eura. ¹⁸

Jasno je da se u ovoj situaciji i odnosu snaga pojedini sportski novinari ne mogu ostati imuni na konstantne pritiske od strane menadžera koji na sve načine pokušavaju promovirati svoje klijente pa i po cijenu plaćanja novinarskih članaka u kojima se govori sve najbolje o njihovom igraču. Finansijsku slobodu za takvo nešto imaju, a svakako da im pogoduje u neuređenost novinarskog sistema sa druge strane. U Bosni i Hercegovini ne možemo govoriti o pretjerano velikoj rasprostranjenosti sličnih nepravilnosti ali svakako da, s obzirom na sva svjetska i lokalna novinarska kretanja po tom pitanju, ne možemo reći da takvi slučajevi ne postoje.

Posebno se to odnosi na novinare online portala što je svakako povezano sa neuređenošću online prostora pa je tako lov u mutnom još više olakšan. U nizu tekstova objavljenih na portalu Media.ba o sportskom novinarstvu, njegovoj ulozi i položaju danas, direktor portala Sportsport.ba Emir Haračić te sportski novinar na RTVFBiH Kemal Ahmetović, opisali su ovu pojavu i njen utjecaj na kvalitet sportskog novinarstva u Bosni i Hercegovini.

Kemal Ahmetović: *„Ne može se izbjeći odgovornost novinara za cjelokupnu lošu situaciju u našem sportu. Korupcija je dio negativne prakse u sportskom novinarstvu gdje se promovira sve i svašta, bez pravog razloga, te se bez imalo ustručavanja stavljaju na stranu klubova i pojedinaca. Sve to proizvodi negativnosti a ovih dana se o tome mnogo piše i govori.“¹⁹*

Emir Haračić: *„U ovakvom (ne)poslovnom okruženju, sportski novinari su top-predatori u mutnom. Tamo gdje nema sistema uvijek isplivaju najgori. Radeći sa proizvodom koji niko ne pokušava prodati i unovčiti kroz normalne kanale i mnogi sportski novinari su se prilagodili, te shvatili da svoju poziciju mogu mnogo bolje iskoristiti ako rade po zadatku. Uz to, novinari*

¹⁷ <https://www.forbes.com/sports-agents/list/>, preuzeto 29.4.2019.

¹⁸ http://fss.rs/documents/posrednici_sa_iznosima_naknada_18-19.pdf, preuzeto 29.4.2019.

¹⁹ <https://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/ahmetovic-korupcija-je-dio-negativne-prakse-u-sportskom-novinarstvu>, preuzeto 30.4.2019.

uvijek pišu o onome što se dešava. Na žalost, u bh. sportu najmanje toga dešava se na terenu, pa zašto onda očekivati i da novinari budu fokusirani na teren?“²⁰

4. Novinarstvo i etika

Novinarstvo se kao profesija od svojih početaka suočavalo sa brojnim problemima i dilemama koje su najviše pogađale upravo novinare i novinarke.

„Etika novinara zauzima središnje mjesto u etici informisanja i čini onaj njen dio koji se može najneposrednije posmatrati“²¹

Bez etičkog postupanja i konstantnog preispitivanja svoga rada, novinarstva djelatnost ne bi bila to što jeste, a prostor za manipulaciju informacijama, sadržajima, korisnicima i u krajnjem slučaju novinarima bio bi daleko veći nego što sada jeste. Bez etike ne bismo mogli pričati ni o moralu pa je s toga potrebno definirati ova dva usko povezana pojma.

Moral – „predstavlja riječ izvedenu iz latinske riječi mos, moris što znači između ostalog „način života“ ili „postupanje“.²²

Etika – podrazumijeva „običaj“, „upotrebu“ ili „karakter“ što dolazi od grčke riječi ethos.²³

„Etika se često definira i kao skup principa ali i kao kodeks moralnog ponašanja.“²⁴

Može se reći da je upravo ključna riječ i zvijezda vodilja cjelokupne etike novinarstva zapravo riječ – principi. Principi rada kojih bi se svaki novinar trebao i morao pridržavati ukoliko ima za cilj očuvanje novinarske profesije ali i vlastitog integriteta i profesionalizma.

Historija novinarske etike seže daleko u prošlost. Prvi kodeksi spominju se još početkom XX vijeka, a sama borba za slobodu štampe ima svoje korijene još u prvim značajnim događajima koji su promovirali slobodu čovjeka i odbacivanje stega. To se odnosi prije svega na Francusku revoluciju, a kasnije i na čuveni Ustav Sjedinjenih Američkih Država tj. njegov *Prvi amandman*²⁵, Opću deklaraciju o ljudskim pravima i slobodama Ujedinjenih Nacija. Člankom 19. proklamirala je pravo na slobodu mišljenja i govora: „*Svako ima pravo na*

²⁰ <https://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/haracic-sportski-novinari-su-top-predatori-u-mutnom>, preuzeto 30.4.2019.

²¹ Kornj, Danijel 1999, *Etika informisanja*, Clio, Beograd, str.17

²² Alvin Dej, Luis 2004, *Etika u medijima – primeri i kontraverze*, Medija centar, Beograd, str. 19

²³ Alvin Dej, Luis 2004, *Etika u medijima – primeri i kontraverze*, Medija centar, Beograd, str. 19

²⁴ Alvin Dej, Luis 2004, *Etika u medijima – primeri i kontraverze*, Medija centar, Beograd, str. 20

²⁵ <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon/p/prvi-amandman/>, preuzeto 3.5.2019.

slobodu mišljenja i izražavanja što obuhvata i pravo da ne bude uznemiravan zbog svog mišljenja, kao i pravo da traži, prima i širi obavještenja i ideje bilo kojim sredstvima i bez obzira na granice.“²⁶

Ipak, razvojem novinarske profesije dopunjavali su se i konstantno preispitali etički principi i norme na kojima se temelji novinarstvo, a koji su, kako je vrijeme odmicalo bivali izloženi novim problemima i nasrtajima. Godine i stoljeća su prolazila ali u suštini mi i danas možemo govoriti, analizirajući kodekse i novinarstvo u cijelom svijetu, o opštim principima koje zub vremena nije promijenio:

„Profesionalni kodeksi i savjeti za štampu udovoljavaju danas opštim zahtjevima koji glase:

Obezbijediti čitavoj populaciji tačnu, poštenu i potpunu informaciju, koju ta populacija ima pravo da očekuje, i pružiti zaštitu od zloupotreba i iskrivljavanja;

Zaštiti one koji se profesionalno bave informisanjem od svih oblika pritisaka ili prinude koji bi ih spriječili da pružaju javnosti informacije definisane na ovaj načini ili bi ih podsticali da rade protiv svoje savjesti;

Obezbijediti najbolji moguć protok informacija u društvu u skladu sa osnovnom i suštinskom misijom štampe u liberalnim režimima;²⁷

Napredak tehnologije doveo je i do pojave interneta. Mediji i novinari su se „preselili“ u online formu što je na određeni način ipak utjecalo na profesiju novinarstva ali i na uslove rada samih novinara. „*Petom komunikacijskom revolucijom tj. pojavom interneta, on je svoje korisnike pretvorio u društvo, grupu, zajednicu, ostvarujući to istodobno u dvosmjernoj komunikaciji.*“²⁸

Korisnici su postali pismeniji, naročito medijski²⁹ što novinare dalje podstiče na usavršavanje podsjeća ih na obaveze koje imaju kroz sadržaje koje emituju ka krajnjim korisnicima. Sa etičkog gledišta novinari imaju veću odgovornost. Razvojem društva i pojavom novih aktera čini se kako su se u drugi plan stavila novinarska prava i na taj način su se ugrozili opšti principi novinarske etike koji su desetljećima opstajali uprkos mnogim pritiscima. To se odnosi na apsolutno sve oblike i vrste novinarstva. Akteri se možda nazivaju drugim imenima

²⁶ Osmančević, Enes 2011, *Prilog povijesti demokratičnosti u komuniciranju*, Medianali, Vol. 5, str. 143

²⁷ Korni, Danijel 1999, *Etika informisanja*, Clio, Beograd, str. 19

²⁸ Krajina, Zlatan 2008, *Digitalne vijesti: Mediji, tehnologija i društvo*, Društvena istraživanja, br. 6, str. 939

²⁹ “Medijska pismenost podrazumijeva skup vještina koje su vam potrebne da biste aktivno i razumno učestvovali u medijskom društvu”, a one uključuju vještine razumijevanja, korištenja, komunikacije i strategije“

ali je matrica djelovanja poprilično slična ili ista što mijenja u korijenu, do tada jednostavan kanal komuniciranja.

5. Sportsko novinarstvo i etika

Sportsko novinarstvo se kroz svoju historiju susretalo otprilike sa istim problemima kakve možemo vidjeti kada analiziramo i novinarsku profesiju općenito. Balansiranje između prava, obaveza i odgovornosti, prilagođavanje novim vremenima, uslovima i tehnologijama.

Dakle, etika novinarstva sa svim svojim problemima počela se ticati i sportskog novinarstva iako se, s obzirom na sferu interesovanja, takvo nešto u početku uopšte nije moglo pretpostaviti. Miroslav Vasilj u knjizi „Sportsko novinarstvo“ navodi etičke dileme sa kojima se susreću sportski novinari:

- **Nezavisnost novinara**
- **Sukob interesa**
- **Provjera informacija**
- **Pristrasnost**
- **Privatnost**
- **Prikazivanje scena nasilja**
- **Govor mržnje**
- **Plagijat³⁰**

To su otprilike dileme sa kojima se susreću novinari u svijetu, regionu ali i u Bosni i Hercegovini. Pojava online medija dovela je do hiperprodukcije sadržaja pa i do mogućnosti manje kontrole nad istim. S toga, etičke dileme najviše pogađaju upravo novinare na online sportskim portalima koji se tako nalaze između dvije strane. Sa jedne je to novinarska odgovornost i etička čistoća, a sa druge se nalazi profit, čitanost, utjecaji.

Najveći problem u radu sportskih novinara jeste zapravo taj što, ironično zvuči, zaborave da su zapravo novinari, da predstavljaju novinarsku profesiju na isti način kao i novinari sa drugim interesovanjima. U naučnom članku magazina „Media Ethics“, Marie Hardin profesorica na američkom koledžu „Bellisario“, a čija je uža specijalnost upravo sportsko novinarstvo i novinarska etika, navodi da „*sportsko novinarstvo često ne slijedi ciljeve i vrijednosti novinarstva općenito, pa onda i ne čudi da istraživanja pokazuju kako sportski*

³⁰ Vasilj, Miroslav 2014, *Sportsko novinarstvo*, Synopsis, Zagreb, str. 32

novinari smatraju da ne bi trebali podlijegati etičkim normama³¹. To dalje dovodi do sve veće pojave kako u svijetu tako i kod nas, tzv. „homerism“³² i „boosterism“³³ sportskih novinara i efekata u sportskom novinarstvu.

Ukratko, *homerism* efekat predstavlja tendenciju navijača da brane klub i zastupaju interese kluba do apsolutno neprihvatljivih i nerealnih granica.

Sa druge strane, efekat *boosterism*-a dolazi od engleske riječi „boost“ što predstavlja akciju promoviranja nečega ili nekoga.

U suštini, sportsko novinarstvo zapravo postaje poligon za zadovoljavanje sopstvenih (neostvarenih) životnih ambicija što dovodi do urušavanja profesionalnih standarda novinarstva kakvog poznajemo danas.

„Sportski novinari imaju etičku obavezu pružiti građanima i recipijentima pravedno i uravnoteženo izvještavanje o pitanjima koja utječu na njihovu zajednicu, zdravlje i obrazovanje njihove djece. Dalje, sportski novinari moraju zapamtiti da su dio veće profesije. Način na koji oni shvataju rad odražava se na svakoga ko radi u redakciji. Vjerodostojnost novinarstva izgrađena je ili urušena doprinosima svakoga unutar struke ili redakcije bez obzira na to koje događaje pokrivaju“³⁴

Novinarski kodeksi, odnose se i na sportske novinare kao i na ostale kolege iz novinarskog esnafa što sportski novinari često (ne)svjesno zaboravljaju. Ukoliko etičko uređivanje sportskog novinarstva općenito, a posebno u online formi, gledamo iz perspektive Evrope i svijeta, za njeno reguliranje zadužen je AIPS (Association Internationale de la Presse Sportive) čiji će rad kao i Kodeks biti dio analize ovoga rada. U Bosni i Hercegovini, barem na papiru, postoji Asocijacija sportskih novinara Federacije Bosne i Hercegovine a o čijem radu je izuzetno teško pronaći bilo kakve podatke s obzirom na neadekvatnu promociju i zastupljenost u javnosti. Online portali u Bosni i Hercegovini kako sportski tako i ostali, kontroliraju se preko Vijeća za štampu i online medije. Novinari se, barem deklarativno, pridržavaju i Kodeksa za štampu i online medije.

³¹http://www.mediaethicsmagazine.com/index.php?option=com_content&view=article&id=3227706:newsroom-ethics-and-sports-journalists&catid=137,100&Itemid=486, preuzeto 6.5.2019.

³² <https://www.definitions.net/definition/HOMERISM>, preuzeto 6.5.2019.

³³ <https://www.dictionary.com/browse/boosterism>, preuzeto 6.5.2019.

³⁴http://www.mediaethicsmagazine.com/index.php?option=com_content&view=article&id=3227706:newsroom-ethics-and-sports-journalists&catid=137,100&Itemid=486, preuzeto 7.5.2019.

Prije nego što se analizira rad i uloga gore navedenih institucija te se definira njihova svrha u sportskom novinarstvu, potrebno je prethodno proći kroz sve etičke dileme sa kojima se susreću sportski novinari u svome radu. Nakon toga se može pričati o institucionalnom značaju navedenih organizacija i ulozi propisanih kodeksa u radu sportskih novinara na online portalima u Bosni i Hercegovini.

5.1. Sukob interesa

„Nije rijedak slučaj da sportski novinari istodobno rade i kao djelatnici u uredima za odnose s javnošću klubova, saveza i sportaša/sportašica. Istodobno obavljanje novinarske i PR djelatnosti je nespojivo jer je riječ o sukobu interesa s obzirom da novinar ne može pošteno izvještavati. Ukoliko radi u odnosima s javnošću, potrebno je zamrznuti novinarsku djelatnost ili obrnuto dok se angažman ne završi.“³⁵

Danas, sukob interesa predstavlja jedan od gorućih problema u profesiji sportskih novinara. Prema nekim mišljenjima, sukob interesa zapravo predstavlja jedan od „smrtnih grijehova novinarstva“³⁶

Postavlja se pitanje, kako se zapravo onda reguliše pojava sukoba interesa u profesiji sportskih novinara. U Kodeksu za profesionalno ponašanje sportskih novinara koji je 2014. godine izradio AIPS, navodi se šta zapravo podrazumijeva sukob interesa u članu 1.5 gdje stoji:

„Član je u sukobu interesa onda kad je u poziciji da uživa povjerenje koje zahtijeva prosudbu u ime osobe za koju djeluje, a istovremeno ima privatne ili poslovne interese ili obaveze koje bi mogle utjecati na njegovu prosudbu.

Tamo gdje član utvrdi postojanje ili mogućnost nastajanja sukoba interesa, on bi osobu za koju radi što je prije moguće morao pismenim putem obavijestiti o tim okolnostima, a ako ta osoba ili osobe također u pisanom obliku ne pristanu na njegov daljnji angažman, ili ga ne zatraže, on mora prekinuti pružanje svojih usluga.

Kad član od neke treće strane ili potencijalne treće strana dobije ponudu koja bi na bilo kakav način mogla dovesti do sukoba interesa, on bez odlaganja mora obavijestiti svog klijenta.“³⁷

³⁵ Vasilj, Miroslav 2014, Sportsko novinarstvo, Synopsis, Zagreb str. 32

³⁶ <http://www.poslovni.hr/after5/sukob-interesa-je-smrtni-grijeh-novinarstva-63264>, preuzeto 10.5.2019.

Dakle, Međunarodna asocijacija sportskih novinara svjesna je problema sa kojim se suočavaju kako mediji tako i novinari. U Bosni i Hercegovini, Kodeks za štampu i online medije ne obrađuje temu sukoba interesa kao ni Kodeks časti BH novinara. Ipak, ono što se može primijetiti jeste da su mediji postali svjesni tog problema. Najsvježiji primjer u našoj državi jeste dnevni list Oslobođenje koji je otpustio sportskog novinara Jasmina Ligatu zbog, kako su naveli, svoje PR karijere.³⁸

Ono što zabrinjava jeste sam stav i shvatanje novinara prema problemu odnosa novinar-PR. U intervjuu za radiosarajevo.ba Ligata navodi slijedeće: *"Nažalost, danas se svako može zvati sportskim novinarom. U moru portala zaboravilo se na osnove novinarstva. Da bi napisao relevantan tekst o nekome, o reprezentaciji recimo, onda moraš imati neko ime, a u BiH se dešava da svi koji imaju tastaturu i kompjuter, smatraju da se njihovo mišljenje treba pikati. Isto tako, da bi napisao o tome kakav je neko čovjek, da li ga je slava promijenila ili da li sretan ili tužan zbog poraza, mora lično poznavati tu osobu, jer mora shvatiti da svojim često netačnim interpretacijama nanosi zlo osobi o kojoj piše"*³⁹

Upravo lično poznavanje predstavlja i najveći problem bh. sportskog novinarstva te je zapravo korak ka prelasku u profesiju PR-a određenih sportaša za koje tvrdimo da su nam prije svega „prijatelji“. Prijateljstvo između sportiste i novinara često može, sa novinarskog gledišta, cjelokupnu priču odvesti u potpuno pogrešan smjer i samim tim proizvesti pojavu neobjektivnosti što svakako u krajnjem slučaju predstavlja ogroman prekršaj.

Također na pitanje da li bi prije izabrao profesiju PR-a ili sportskog novinara odgovara:

*„Izabrao bih oboje, jer svojim kolegama zapravo olakšavam posao. Svi koji se obrate sa zahtjevom za intervju, taj će i dobiti, a sve u zavisnosti od Edinovog (Džeko) i Mirzinog (Teletović) vremena. Evropa je već odavno prepoznala šta jednom sportisti znači PR, a mi se tek susrećemo s tim. To što se nismo susretali s takvim vidom komuniciranja, to ne znači da je to nešto loše. Naprotiv, samo se trebamo naviknuti na to i kasnije će biti lakše i kolegama, ali i Edinu, Mirzi, pa i meni“*⁴⁰

Ovakvo shvatanje kako profesije sportskog novinara tako i pozicije PR-a zapravo dovodi do sve većeg jaza između sportskih novinara u Bosni i Hercegovini. Neravnopravni položaj

³⁷ <https://hzn.hr/hr/sluzbeniakti/kodeks-aips>, preuzeto 10.5.2019.

³⁸ <https://tuzlanski.ba/sport/nogomet/zbog-edina-dzeke-dobio-otkaz-na-poslu/>, 11.5.2019.

³⁹ <https://www.radiosarajevo.ba/metromahala/lica/jasmin-ligata-kod-mene-je-pr-skracenic-a-prijateljstvo/161659>, 11.5.2019.

⁴⁰ <https://www.radiosarajevo.ba/metromahala/lica/jasmin-ligata-kod-mene-je-pr-skracenic-a-prijateljstvo/161659>, preuzeto 11.5.2019.

pojedinih sportskih novinara u odnosu na neke druge novinare stvara dodatne komplikacije unutar profesije što može u krajnjem slučaju dovesti i do zbunjenosti samih recipijenata jer izvor informacija, kao i sam kvalitet i vjerodostojnost informacija postaje upitna.

Na debati organiziranoj 2014. godine čiji je organizator bio Mediacentar, a pod nazivom „Sportsko novinarstvo – dio rješenja ili dio problema u bh. sportu?“, ⁴¹ jednu od tema koju su istakli kao veliki problem učesnici diskusije (Senad Pećanin, Sabahudin Topalbećirević, Sinan Sinanović te Milorad Đurković) jeste upravo problem sukoba interesa u kojem se nalaze pojedini novinari u Bosni i Hercegovini. Zloupotrebe su u tom slučaju česte, a jedan od učesnika, novinar Nedim Hasić ističe:

„U reprezentaciji Bosne i Hercegovine imamo primjer koji se apsolutno ne može desiti nigdje na svijetu. Da lični PR jednog od igrača bude i novinar jednog dnevnog lista. Automatski on ne može izvještavati profesionalno. Nedopustivo je da na treningu reprezentacije, tog igrača ne dovede Slavica Pecikoza koja je glasnogovornica Nogometnog saveza Bosne i Hercegovine, nego njegov privatni glasnogovornik koji vjerovatno za to dobije i određeni honorar.“⁴²

Kao zaključak ovog dijela naveo bih sljedeće. Sportski novinari svakako da jesu prvi na listi kada je u pitanju posao PR-a sportaša i sportašica. Ta se funkcija zbog same upućenosti sportskih novinara u dešavanja nameće kao logična. Međutim, prije nego što se i prihvati funkcija PR-a, potrebno je tu profesiju razgraničiti sa profesijom sportskog novinara. Ukoliko se i dalje istovremeno obavljaju takve dvije funkcije, što u BiH možemo reći da i jeste slučaj i danas, onda dolazimo zapravo do začaranog kruga koji unutar sebe ima samo dvije opcije. Novinarstvo u službi prijateljstva i PR u službi vlastitih interesa. Na gubitku je svakako sportsko novinarstvo koje zbog toga postaje duboko polarizovano.

5.2.Prikazivanje scena nasilja

Sudionici nasilja u i oko sportskih terena su često navijači ali također, nije neuobičajeno vidjeti kako nasilje „promoviraju“ i sami učesnici sportskih događaja – treneri, igrači, menadžeri, članovi uprave itd. „FIFA i UEFA i brojni nacionalni nogometni savezi već su

⁴¹ <https://www.youtube.com/watch?v=Ye7SJpo6IMU>, preuzeto 11.5.2019.

⁴² <https://www.youtube.com/watch?v=Ye7SJpo6IMU>, 18:15, preuzeto 11.5.2019.

odavno donijeli preporuke da se nasilje na tribinama tijekom izravnih prijenosa ne prikazuje kako se takva ponašanja ne bi poticala i kako ne bi dobivala medijsku pozornost“⁴³

Svjedoci smo da se danas skoro svakodnevno mogu pročitati vijesti ili čak uživo svjedočiti scenama nasilja na sportskim terenima i manifestacijama. *„Ranije se o takvim stvarima čitalo u novinama – štampa je stvarala distancu i utisak apstrakcije. Televizija i film uklanjaju apstrakciju i istovremeno otupljuju osjetljivost“⁴⁴*

Na ovo se može dodati da se pojavom interneta i online medija, sadržaji koji su se pojavljivali u štampi, a kasnije na televiziji u filmu, doživjeli 24-satnu prisutnost u medijima danas. Na takav način, stvorila se jedna apsolutno hibridna sportska publika koju takvi sadržaji privlače i izazivaju euforiju što mediji uspješno i spretno znaju iskoristiti. Ipak, glavni krivci za takvo nešto svakako jesu mediji koji su zbog utrke sa novcem izgubili stvarni dodir sa etičkim propisima za koje su se nekada borili.

„Još od 60-ih godina 20. stoljeća, novinari su išli na mečeve kako bi zabilježili ponašanje publike, dok fokus uopšte nije bio na samim mečevima.“⁴⁵

Razvojem online medija i nasilje je dobilo novi prostor za prezentaciju i na velika vrata je ušlo u svjetove krajnjih korisnika. *„Za novinare je etički imperativ da odgovorno prenesu vijesti tako da ne podstiču ni ohrabruju dalji kriminal i nasilje“⁴⁶*

Danas ne možemo govoriti o tome da online mediji čine bitne korake kako bi se spriječilo podsticanje nasilja. *„Negativna ponašanja koja se nude djeci i omladini postaju snažna moda, način ponašanja i identifikacija sa uzorima“⁴⁷*

U Kodeksu za štampu i online medije nasilje se ne spominje eksplicite ali isto tako član 3. pod nazivom „Huškanje“ stoji da:

„Novinari će u svakom trenutku biti svjesni opasnosti koja se javlja kada mediji govorom mržnje podstiču diskriminaciju i netoleranciju.

Imajući u vidu takvu opasnost, novinari će dati sve od sebe kako ne bi huškali i/ili podsticali mržnju i/ili nejednakost na osnovu etničke pripadnosti, nacionalnosti, rase, religije, pola, seksualne orijentacije, fizičke onesposobljenosti ili mentalnog stanja.

⁴³ Vasilj, Miroslav 2014, *Sportsko novinarstvo*, Synopsis, Zagreb, str. 34

⁴⁴ Koković, Dragan 2010, *Društvo, nasilje i sport*, Mediterran Publishing, Novi Sad, str. 95

⁴⁵ <http://www.sirc.org/publik/fvmedia.html>, preuzeto 14.5.2019.

⁴⁶ Dej Alvin, Luis 2004, *Etika u medijima – primeri i kontraverze*, Medija centar, Beograd, str. 323

⁴⁷ Koković, Dragan 2010, *Društvo, nasilje i sport*, Mediterran Publishing, Novi Sad, str.

*Novinari neće ni pod kakvim okolnostima podsticati krivična djela ili nasilje.*⁴⁸

U knjizi koja objašnjava historiju nastanka huliganizma u Evropi, autor Dominique Bodin razlikuje 6 etapa nastanka huliganizma. Upravo peta faza govori o ulozi medija u širenju i promicanju huliganizma:

*„U ovoj fazi mediji su imali veliku ulogu u prikazivanju huliganizma ali i njegovom širenju, radi neprestanog izvještavanja. Na taj način su i u javnosti stvorili tipičan profil huligana, a on je bio mladi Englez, s lošom integracijom u društvu, uglavnom delikvent i pijanac, te je nastala jedna predrasuda ne samo na razini Engleske već i na europskoj razini. U pokušaju suzbijanja huliganizma koja su se povećala zbog takvih medijskih izvještavanja, britanski novinari su stvorili ligu razbijača, kao cilj borbe protiv huliganskih skupina. Uskoro je cilj svake od tih skupina bio osvajanje prvog mjesta u ligi razbijača što je dovelo do suprotnog učinka i potaknula još više suparništvo i nasilje te su nogometni tereni bili sve više prodavani kao mjesta na koje se može uživo vidjeti takve tučnjave i slično. Mediji nisu znali uzroke huliganizma no definitivno su ga poticali i uvelike pridonijeli njegovoj promociji.“*⁴⁹

Isto tako, kao pravi primjer utjecaja medija na širenje nasilja na stadionima, možemo uzeti njemačke i nizozemske medije. Artomov Pavel, profesor na Univerzitetu u Harkovu, u naučnom časopisu objavio je članak pod nazivom *„Football hooliganism in the media space: european and domestic contexts“*.⁵⁰ Upravo tu, objašnjava kako su se izvještaji medija prije 1970. u Njemačkoj i Nizozemskoj ticali samo terena. Od kraja 1970. pa sve do sredine osamdesetih godina, mediji su počeli mijenjati diskurs i sve više pažnju počinju posvećivati huliganima i povećanom broju policajaca na stadionima. Proces suzbijanja fudbalskog nasilja u medijima, kako navodi Artomov, desio se krajem osamdesetih godina 20. stoljeća. Zanimljivo, upravo u tom periodu se u tim zemljama dešava i pad huliganskih ispada.

Danijel Corni u svojoj knjizi *„Etika informisanja“* također upozorava na nasilje koje mediji prezentiraju:

„Nužnost da novinari daju događajima određenu ljudsku notu ni na koji način ne opravdava lov na patnje i nekontrolirano i neumjereno eksploatiranje tih patnji. Potrebno je poštovanje

⁴⁸ https://www.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=218&Itemid=9, preuzeto 14.5.2019.

⁴⁹ Bodin, Dominique 2013, *Huliganstvo*, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, str. 13

⁵⁰ Artomov, Pavel 2016, “Football hooliganism in the media space: European and domestic context”, *Sociological Studies of Modern Society: Methodology, Theory, Methods*, Vol. 36, str. 94

žrtava i osoba koje doživljavaju šok, i na licu mjesta, i u načinu prikazivanja događaja u medijima“⁵¹

Evidentno je da mediji općenito problemu nasilja na sportskim terenima pristupaju senzacionalistički što naravno ne rješava problem, već ga, šta više, na određeni način podsvjesno i dalje promovira kao poželjno ponašanje. Online mediji i sportski novinari se tako takmiče ko će objaviti određeni incident iz više uglova dok se zapravo niko od odgovornih, vlasnika, urednika i novinara ne pita kakve su posljedice objavljivanja takvih sadržaja. Da stvar bude gora, sadržaji takvog tipa se objavljuju bez ikakvog upozorenja što samo potvrđuje tvrdnju da su nasilje i incidenti postali sastavni dio medijskog prostora i da takvi sadržaji imaju apsolutno ravnopravan status kao i drugi, mnogo vedriji i poželjniji sadržaji.

„Rasprave o opravdanosti objavljivanja uznemirujućih sadržaja u medijima uvijek postoje i teško je odrediti striktna pravila i granice kada je razumljivo a kad ne objaviti krvave scene, scene ubistva, nasilja, stradanja ili čak saobraćajne nesreće.“⁵²

Također, na primjeru prikazivanja scena nasilja i drugih sličnih sadržaja na online sportskim portalima potvrđuje se davno izrečena tvrdnja da *„ne postoji grana novinarstva izložena širem sudu javnosti od sportskog i istovremeno ne postoji novinarstvo u kojem se drastičnije krše osnovni principi profesije od sportskog.“⁵³*

5.3.Pravo na privatnost

Pravo na privatnost je pitanje oko kojeg se već dugi niz desetljeća lome koplja u novinarskoj profesiji. Prije svega, zbog potrebe teme, potrebno se vratiti u dvadesete godine 20. stoljeća. Naime, do tog perioda postojale su u javnosti tzv. „produkcijske ikone“ kako kaže Lowenthal. Dalje, on navodi da *„treće desetljeće prošloga stoljeća uvodi u promjenu na način da produkcijske ikone zamjenjuju nove, konzumerističke ikone“⁵⁴*.

⁵¹ Korni, Danijel 1999, *Etika informisanja*, Clio, Beograd, str. 59

⁵² <https://www.media.ba/bs/mediametar/nemojte-upozoravati-na-uznemirujuci-snimak-samo-ga-ne-objavljajte>, preuzeto 21.5.2019.

⁵³ <https://www.media.ba/bs/magazin-etika/sportsko-novinarstvo-dio-problema-ili-dio-rjesenja-u-bh-sportu>, preuzeto 23.5.2019.

⁵⁴ Hromadžić, Hajrudin 2012, *Konzumeristički kapitalizam: epoha produkcije imaginarija potrošačke želje*, Sociologija i prostor, Institut za društvena istraživanja Zagreb, vol. 50, str. 52

U „konzumerističke ikone“ spadaju upravo i sportaši. Takav trend, da su sportaši zapravo prave zvijezde, ostao je nepromijenjen do danas. Sport je postao jedno sa biznisom i marketingom, a sam slijed takvih događaja nudi novinarima nove teme koje im se mogu činiti zanimljivim. Problem nastaje kada mediji prekorače tu dozvoljenu crtu i počnu se informirati i privatnom životu sportaša.

Pravo na privatnost je propisano mnogim značajnim dokumentima. U Općoj deklaraciji o pravima čovjeka stoji da „*Niko ne smije biti izvrnut samovoljnom miješanju u njegov privatni život, obitelj, dom iliprepisku, niti napadajima na njegovu čast i ugled. Svako ima pravo na zaštitu zakona protivovakvom miješanju ili napadu*“⁵⁵

Kodeks za štampu i online medije u članu 9 navodi da će „*novinari izbjegavati uplitanje u nečiji privatni život, osim ako takva uplitanja nisu potrebna u interesu javnosti.*

Teme koje uključuju lične tragedije će biti obzirno tretirane, a pogođenim ličnostima će se prići diskretno i sa saosjećanjem. „⁵⁶

Naravno, sportisti zbog svoje popularnosti i harizme često postaju prava meta napada novinara zbog stvari koje bi, po pravilu, trebale ostati samo njihova privatna stvar ma koliko to izgledalo primamljivo.

Tu dolazimo do ključne riječi ovog dijela, javni interes. Često se pod izlikom javnog interesa, mediji u online prostoru zloupotrebljavaju taj termin kako bi objavili pojedine stvari iz privatnog života sportaša narušavajući tako njihovu privatnog ali i vlastite etičke standarde.

U Preporukama za zaštitu privatnosti u izvještavanjima medija stoji da „*mediji mogu zadirati u privatni život javnih ličnosti bez njihovog pristanka kada preteže javni interes koji opravdava njegovo iznošenje u javnost. Takvo zadiranje treba da bude proporcionalno i da ne ide dalje od onoga što je neophodno da bi se zadovoljio legitimni interes javnosti.*“⁵⁷

⁵⁵ https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/src1.pdf, preuzeto 23.5.2019.

⁵⁶ <https://www.vzs.ba/index.php/vijece-za-stampu/kodeks-za-stampu-i-online-medije>, preuzeto 23.5.2019.

⁵⁷ https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2014/01/preporuke_za_medije_privatnost_medijski_izvjestaj.pdf, preuzeto 25.5.2019.

Također, stoji da „Mediji mogu prikupljati i prenositi informacije o privatnom životu javnih ličnosti uz njihov pristanak. Novinari ne treba da koriste obmanu kao metod za pribavljanje takvog pristanka.“⁵⁸

Postavlja se pitanje, šta bi trebao zapravo predstavljati javni interes u slučaju bilo kojeg sportiste kako u Bosni i Hercegovini tako i u svijetu? Samopromocija sportista preko društvenih mreža može predstavljati mač sa dvije oštrice jer samim njihovim objavljivanjem sadržaja (video, slike, komentari) na društvene mreže oni postaju javni i samim tim postaju „legitimna meta“ svakog novinara pa tako i sportskog. Međutim postoje slučajevi kada se takve fotografije koriste kako bi se doslovno satanizirale pojedine ličnosti iz svijeta sporta, a sam interes javnosti za takvo nešto realno nije nikada potvrđen. Nažalost, u profesiji novinara ostat će vječno otvoreno pitanje privatnosti pojedinaca, a granica između javnog i privatnog ostat će gotovo pa i nevidljiva.

Tu dolazimo i do problema objavljivanja fotografija djece slavnih sportista što je opet pitanje koje može stvoriti dosta polemike i koje potvrđuje opasnost koju nose sa sobom društvene mreže, a koju online mediji vješto koriste.

*„Čini se da objave na društvenim mrežama općenito kod medija stvaraju dojam da je sve dopušteno jer nitko ne drži do svoje privatnosti pa ljudi masovno objavljuju informacije o sebi. No, prenoseći njihove slike i podatke novinari i urednici zaboravljaju da se na tim fotografijama vrlo često nalaze i druge osobe koje nisu suglasne s takvim objavama, što je osobito važno kad je riječ o djeci. Također zaboravljaju da **slike djece uopće ne bi smjeli prenositi osim uz izričitu privolu roditelja. Čak i kad su roditelji suglasni, urednici trebaju dobro odvagnuti hoće li objava naštetiti djetetu.**“⁵⁹*

Nažalost, pojava da su djeca poznatih sportskih ličnosti zvijezde za sebe gotovo pa u potpunosti dovodi do zanemarivanja kako prava te djece tako i ugrožavanja privatnosti njihovih roditelja koji su spletom okolnosti poznatiji nego drugi ljudi.

Svjetski poznati primjer narušavanja privatnosti sportista jeste i slučaj Mihaela Šumahera koji je doživio tešku nesreću na skijanju. Mediji su tada, na sve načine željeli iskopati informaciju o njegovom stanju preko liječnika, različitih izvora, nazivajući i maltretirajući njegovu obitelj i prijatelje u teškim trenucima. Osim nepoštivanja obitelji unesrećenog vozača formule, počeli

⁵⁸ https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2014/01/preporuke_za_medije_privatnost_medijski_izvjestaj.pdf, preuzeto 25.5.2019.

⁵⁹ <https://www.medijskapismenost.hr/djeca-imaju-pravo-da-ih-se-ostavi-na-miru/>, preuzeto 26.5.2019.

su izvlačiti privatne stvari i tražiti i izmišljati afere, koje su utjecale na sponzore jer im više nije bilo korisno financirati ga ukoliko neće više moći voziti formulu.⁶⁰

Nepoštivanje privatnosti doseglo je vrhunac još dok je ovaj slavni vozač Formule 1 još boravio u bolnici. Naime uslijed nedostatka informacija, jedan od novinara koji je 24 sata pratio slučaj, obukao se je u sveštenika i na taj način pokušao doći do sobe u kojoj je Šumaher.⁶¹

Ukoliko priču o privatnosti sportista/tkinja stavimo u kontekst bosanskohercegovačke realnosti, možemo zaključiti kako se online bh. sportski portali kreću, sportskim žargonom rečeno, na samoj granici regularnosti. Najčešći primjeri ugrožavanja privatnosti jesu vezani za objavljivanje fotografije djece naših najpoznatijih sportista međutim sa druge strane opet dolazimo do društvenih mreža i sportista koji te fotografije uredno objavljuju. Do sada, nije zabilježen niti jedan slučaj da su sportisti tužili određeni portal ili novinare zbog takvih stvari.

Također, smrt sportaša sama po sebi je šokantna i izazove buru reakcija same sportske javnosti. Mediji, svjesni situacije, često to iskoriste kako bi na vjerovatno najgori mogući način privukli korisnike. Najsvježiji primjer jeste smrt igrača Fiorentine Davida Astorija. Dugo se pričalo o tome, analize i razlozi smrti dugo vremena nisu bili poznati javnosti i sve je to bilo poprilično mučno za samu porodicu, a i gledano iz konteksta javnosti na vijesti zbog čega je Astori preminuo čekalo se poprilično dugo. Međutim, još duže je trajala sama medijska saga o smrti ovog sjajnog fudbalera i kapitena ekipe. Pa smo tako, gotovo svakodnevno u italijanskim medijima mogli čitati o detaljima života Astorija, o njegovim posljednjim satima, razlozima smrti, teorijama zavjere što svakako predstavlja ugrožavanje privatnosti kako fudbalera tako i njegove porodice. Domaći mediji su nažalost slijedili praksu svojih italijanskih kolega pa su se tako slične vijesti mogle pročitati i na domaćim sportskim online portalima.

Pitanje privatnosti sportaša je svakako nešto o čemu će se morati u budućnosti mnogo više pričati kako zbog njih samih i njihovih porodica tako i zbog novinara i profesionalnih standarda koji se zbog ovakvih slučajeva kako na međunarodnom tako i na lokalnom nivou sve više zapostavljaju.

⁶⁰ <http://studosfera.net/utjecaj-oglasivaca-i-medija-na-popularnost-sporta/>, preuzeto 26.5.2019.

⁶¹ <https://www.independent.co.uk/news/people/news/michael-schumacher-journalist-dressed-as-priest-tried-to-sneak-into-former-fl-champions-hospital-9031618.html>, preuzeto 26.5.2019.

5.4. Tačnost informacija

Mnogi teoretičari medija navode kako je upravo tačnost informacija najvažniji kriterij u novinarstvu.

Kada govorimo o tačnosti informacije, moramo govoriti i o istini kao pojmu unutar novinarstva. Istini bez koje bi novinarska profesija bila u potpunosti obezvrjeđena.

U novinarstvu se smatra da je „*informacija istinita ako je njena sastavna faktografija istinita, tj. ako su upotrijebljeni simboli (fakti, podaci, činjenice, faksimili, izjave, iskazi) istiniti.*“⁶²

Kodeks za štampu i online medije u članu 5 pod nazivom „*Tačnost i fer izvještavanje*“ navodi da „*novinari neće objavljivati netačne ili krivonavodeće materijale u vidu fotografija, tekstova ili drugih materijala.*“⁶³

Također, dalje se navodi da „*Novinari imaju profesionalnu obavezu blagovremeno ispraviti bilo koju objavljenu informaciju za koju se utvrdi da je netačna. Izvinjenje i/ili ispravka će biti objavljeni s dužnim isticanjem.*“⁶⁴

Sportsko novinarstvo je samo po sebi veoma dinamična vrsta novinarstva. Događaji u svijetu sporta odvijaju se svakodnevno što svakako pogoduje i poslu sportskih novinara. Mnoštvo je tema o kojima se može pisati, analizirati i u kojima se može pokazati sva raskoš novinarskog posla. Zbog samih karakteristika sportskih događaja, brzina objavljivanja vijesti postaje prioritet naročito ako govorimo o online medijima koji prate sport. Brzina u ovome poslu jeste poželjna ali isto tako, ona proizvodi greške koje ostavljaju trajne posljedice na profesiju sportskih novinara ugrožavajući prije svega istinitost, vjerodostojnost, tačnost i kredibilitet iznešenih informacija.

Koliko je zapravo postala brzina bitnija od same informacije, dokaz su riječi urednika Associated Pressa koji kaže da „*robot novinare*“ već uveliko koristi za izvještavanje o vremenskim prognozama, vijesti o sportskim takmičenjima, kao i za izvještaje o prirodnim katastrofama.“⁶⁵

Portali u Bosni i Hercegovini danas se suočavaju sa ogromnim problemima u vezi tačnosti i vjerodostojnosti informacija koje iznose. Doprinos tome svakako daje tzv. copy-paste

⁶² Fejzić, Fahira 2007, *Uvod u teoriju informacija*, Promocult, Sarajevo, str. 96

⁶³ <https://www.vzs.ba/index.php/vijece-za-stampu/kodeks-za-stampu-i-online-medije>, preuzeto 27.5.2019.

⁶⁴ <https://www.vzs.ba/index.php/vijece-za-stampu/kodeks-za-stampu-i-online-medije>, preuzeto 27.5.2019.

⁶⁵ <https://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/drustvene-mreze-i-drugi-demoni>, preuzeto 28.5.2019.

novinarstvo što često dovodi do konfuzije među recipijentima jer takva vrsta novinarstva vezana je i za hiperprodukciju informacija. Pisati o domaćim sportskim aktuelnostima za većinu online medija u Bosni i Hercegovini danas predstavlja poprilično neprofitabilnu aktivnost ukoliko govorimo o broju klikova kao i posjetilaca. Prema riječima urednika i vlasnika online sportskih portala, pojedine rubrike iz bh. sporta gotovo da ne donose na godišnjem nivou čitanost koliko donese jedna vijest iz inostranstva što novinarima daje samo jako dobar „alibi“ za trenutno stanje sportskoga novinarstva u BiH. Pa tako na online sportskim portalima u Bosni i Hercegovini možete pročitati mnogo više informacija o svjetskim dešavanjima u sportu nego što je to slučaj sa domaćim vijestima. Sama provjera takvih informacija s obzirom na udaljenost i ograničenja samih redakcija postaje krajnje upitna što dovodi do pojave sve većeg broja netačnih podataka ili vijesti koje predstavljaju u najgorem slučaju apsolutne izmišljotine.

„Nbrojeni portali u Bosni i Hercegovini u potpunosti su promijenili sliku sportskog novinarstva. Prije svega vlasnicima je prioritet hiperprodukcija – jedan događaj ili informacija lako se pretvara u seriju nepovezanih poluinformacija, a da bi čitalac dobio kompletenu sliku natjeran je na bjesomučno ponavljanje klikova. Naravno, važnija žrtva te hiperprodukcije je kvalitet – ionako potplaćeni novinari, ako ih neki od portala uopće i imaju, natjerani su na kopiranje i prerađivanje, često i fabrikovanje, a gotovo u pravilu preuveličavanje kako bi na kraju dana imali veći broj klikova i posjetilaca.“⁶⁶

U ovom slučaju, važan postaje samo naslov i popratna fotografija dok tekst postaje potpuno irelevantan kako samim novinarima tako i recipijentima koji svoje mišljenje formiraju na osnovu vijest koje pročitaju ili čuju.

AIPS-ov Kodeks za sportske novinare članom 1.11 definira šta bi sportski novinari trebali uraditi prilikom pogrešaka, bile one manje ili veće: *„Članovi bi trebali ispraviti pogreške, i velike i male, čim ih postanu svjesni.“⁶⁷*

Sve navedeno predstavlja idealnu platformu za pojavu lažnih vijesti, i mnogo češći slučaj pojavu tzv. clickbait novinarstva.

⁶⁶ <https://www.media.ba/bs/mediametar/tvornica-klikova-balkanska-fudbalska-liga>, preuzeto 28.5.2019.

⁶⁷ <https://hzsn.hr/hr/sluzbeniakti/kodeks-aips>, preuzeto 28.5.2019.

5.5. Clickbait novinarstvo

Pojava clickbaita u novinarstvu doživljava svoj vrhunac sve većim širenjem online medija. Clickbait prema definiciji predstavlja „sadržaj čija je osnovna svrha da privuče pažnju posjetilaca, da kliknu na link na web stranicama“⁶⁸

Ono što stvara zabrinutost jeste činjenica da naslov kojim novinari nastoje privući pažnju čitalaca, često ne odgovara samome sadržaju. Samim tim, informacija koju prenosimo čitaocima može (često i bude) pogrešno interpretirana pa samim tim dovodimo u pitanje i samu informaciju i njenu vjerodostojnost i značaj.

Sportsko novinarstvo nije ništa manje izloženo ovoj, možemo je slobodno nazvati, pošasti današnjeg novinarstva. Svjedoci smo svakodnevnih vijesti u kojima se koriste naslovi koji ne oslikavaju zapravo istinski sadržaj i poentu događaja na koju se odnose. Naslov svakako predstavlja svojevrsnu udicu za recipijente ali se isto tako ta „udica“ sve češće zloupotrebljava i počinje usmjeravati kako samu diskusiju tako i kontekst objavljenih sadržaja u potpuno drugom pravcu od prvobitno zamišljenog. Novinarski posao se ne završava samim prikupljanjem informacija već isto tako, novinar mora kvalitetno i na adekvatan način iste te informacije predstaviti svojim čitateljima. To navodi i član 2 Kodeksa za štampu i online medije gdje stoji:

Najvažnija odgovornost novinara i urednika je osigurati da njihov rad bude usmjeren ka poštivanju istine, kao i prava javnosti da sazna istinu.

Novinari će u svakom trenutku obavljati svoj posao u duhu pravednosti, istinitosti i pristojnosti pri sakupljanju informacija, izvještavanju i predstavljanju mišljenja.

Plagijati, falsifikovanje, namjerno prikrivanje važnih činjenica, primanje mita ili usluga, koji bi uticali na rad novinara ili urednika, najteži su moralni prekršaji ove profesije.⁶⁹

5.6. Primjeri clickbait sadržaja

Sportsko novinarstvo ima svoje specifičnosti unutar novinarske profesije. Kao takvo, postoje određene stvari karakteristične i za clickbait sadržaje na portalima namijenjenim sportskoj

⁶⁸ <https://en.oxforddictionaries.com/definition/clickbait>, preuzeto 30.5.2019.

⁶⁹ <https://www.vzs.ba/index.php/vijece-za-stampu/kodeks-za-stampu-i-online-medije>, preuzeto 30.5.2019.

publici. Naime, sportski novinari često znaju iskoristiti popularnost fudbalera, bilo na lokalnoj ili globalnoj sceni, njegovo ime ili prezime, kako bi prikazali događaj koji se apsolutno ne odnosi na tu osobu. Naravno, naslov privlači korisnike, a novinari izuzev naslova ne nude niti jednu drugu informaciju koja bi mogla možda promijeniti mišljenje korisnika. Ovako, na određeni način mediji usmjeravaju korisnike na tu vijest, koristeći njihovu zbunjenost i znatiželju (koju je stvorio sam naslov) i tako ih dovode na vijest za koju se kasnije ispostavi da nije predstavljala to što je korisnik prvobitno zamišljao.

Pa tako imamo primjer bosanskohercegovačkog portala SportSport.ba koji je objavio vijest sa sljedećim naslovom: „*Novo ime u OFK Gradina, stigao i Ordagić*“.⁷⁰

OFK Gradina je za okvire sporta u Bosni i Hercegovini relativno mali i ne tako značajan klub. Ipak, kroz historiju je uspio iznjedrati nekoliko kvalitetnih fudbalera koji su ostvarili ili tek treba da ostvare značajne fudbalske karijere. Jedan od tih svakako jeste Amer Ordagić, fudbaler koji je ponikao u klubu iz Srebrenika, svoju karijeru dalje izgradio u Slobodi iz Tuzle, stekao reputaciju jednog od najboljih fudbalera u Bosni i Hercegovini te svoju fudbalsku budućnost nastavio u Norveškoj. Naravno, svim boljim poznavateljima sporta u BiH ove stvari su poznate i svakako da ovakav naslov može izazvati prije svega zbunjenost (mogu se zapitati šta je razlog dolaska takvog igrača ponovo u matični klub). Zbunjenost potiče i zainteresovanost pa će tako i oni bolji ali i nešto slabiji poznavaoци prilika u bh. sportu otvoriti vijest da bi vidjeli o čemu se radi. Sadržaj otkriva o čemu je zapravo riječ. Naime u klub je stigao igrač sa istim prezimenom ali se ovaj fudbaler zove Haris Ordagić. Naravno, novinari su uspjeli vješto izmanipulirati javnost i tako sebi obezbijediti čitanost.

Novo ime u OFK Gradina, stigao i Ordagić

Tim iz Srebrenika se pojačao

Tim iz Srebrenika je u ovom prijelaznom roku ranije doveo Ibrahima Škahića i Saliha Muminovića, a naredni u nizu s kojim je saradnja dogovorena je 29-godišnji napadač Haris Ordagić.

Ordagić je kroz igračku karijeru već imao priliku nositi dres Gradine, tačnije u razdoblju od 2010. do 2011. godine, a posljednji klub je imao u Švedskoj gdje je igrao u redovima tamošnjeg Angebacka.

"Dobrodošao nazad u plavu porodicu", poručili su iz Gradine.

Podsjetimo, Gradina je prvi dio sezone u Drugoj ligi FBiH okončala na petoj poziciji sa 25 osvojenih bodova.

⁷⁰ <https://sportsport.ba/fudbal/novo-ime-u-ofk-gradina-stigao-i-ordagic/303563>, preuzeto 30.5.2019.

Fotografija, kao popratni element same vijesti, veže se također za clickbait naslove što svakako stvara ubjedljiviju ukupnu sliku u glavama čitalaca i čini takvu vijest idealnim mamcem za korisnike.

Primjera takvih sadržaja imamo dosta ali vrijedi istaći jedan, reprezentativni primjerak ovakvog novinarskog djelovanja. Naime naslov vijesti glasi: „*Dug prema Slobodi stvorio probleme Zvijezdi 09*“⁷¹

Uz sam naslov stoji i fotografija koja prikazuje jednu od situacija iz meča Slobode iz Tuzle i već spomenute Zvijezde 09. Naravno, u ovom slučaju ukoliko posmatramo naslov i fotografiju, možemo steći utisak kako tu nema apsolutno nikakvih nedoumica i da se jedno poklapa sa drugim. Međutim, u ovom slučaju, radi se o Slobodi iz Novog Grada, članu Prve lige Republike Srpske kojoj je Zvijezda 09 dužna isplatiti određena novčana dugovanja.

Dug prema Slobodi stvorio probleme Zvijezdi 09

Da li će sve biti riješeno?

Zvijezda 09 nalazi se na pragu opstanka u ligi, te se čini da će tim iz Etno Sela Stanišići i naredne sezone igrati elitni rang bh. nogometa.

⁷¹ <https://sportsport.ba/fudbal/dug-prema-slobodi-stvorio-probleme-zvijezdi-09/315643>, preuzeto 30.5.2019.

Dok im na terenu ide poprilično dobro u posljednjim mečevima, u Zvijezdi 09 ipak našli su se u problemima.

Naime, Disciplinska Komisija NS BiH obavezala je Zvijezdu 09 o isplati finansijskog dugovanja prema FK Sloboda Novi Grad u iznosu od 17.750.00 KM.

Radi se o novcu proisteklom po osnovu treniranja igrača Aleksandra Vojnovića, shodno Odluci Komisije za status i transfer igrača Opštinskog fudbalskog saveza Bijeljine.

Zvijezda 09 je dužna isplatiti navedeni iznos imenovanom klubu najkasnije do 30.04., pod prijetnjom suspenzije od odigravanja prvenstvenih i kup utakmica za takmičarsku 2018/19.

S obzirom da veliki broj klubova kako u BiH, tako i u regionu i Evropi ima identična imena, sportski novinari vješto manipuliraju i izvlače svojevrsnu korist i profit iz takve situacije na štetu samih korisnika i profesije kojom se bave. Tako uspijevaju da i od prilično „svakodnevnih“ i „običnih“ vijesti stvore prenaplašeni utisak senzacije. Senzacije koja uopšte ne postoji.

The screenshot shows a website header for 'sportske' with navigation links: BH REPREZENTACIJA, FUDBAL, OSTALI SPORTOVI, VIDEO, and KONTAKT. Below the header, there is a breadcrumb trail: Naslovnica > Podslider > Iz Arsenala u Zvijezdu 09. A red 'PODSLIDER' tag is visible. The main title of the article is 'Iz Arsenala u Zvijezdu 09'. The article text is as follows:

Jučer su u prostorijama Zvijezde 09 potpisala dvojica Brazilca. Riječ je o dvadesettrogodišnjem Lucasu i Augustu koji su prethodnu sezonu nastupali za Arsenal iz Tivta. Augusto je nastupao za Santos i Avai FC.

– Veoma mi se sviđa mjesto i infrastrukturu koju klub ima. Dolazim ovde sa voljom za napredak i afirmaciju i veoma sam zahvalan predsjedniku Zvijezde 09 na pozivu, a ja ću dati sve od sebe da pružim maksimum za klub i navijače, rekao je Lucas.

– Želim da se zahvalim predsedniku Zvijezde 09 koji mi je pružio priliku da igram za klub. Klub mi je poznat jer smo igrali prijateljski susret dok sam bio u Arsenalu iz Tivta. Veoma cijenim infrastrukturu i uslove koje imaju igrači. Igrao sam u Brazilu za Santos i Avai FC. Dolazim u klub da obavim dobar posao i postignem ciljeve koji su zacrtani pred nama, dodao je Chagas.

Dakle, očigledno je da fenomen clickbaita nije zaobišao ni sportsko novinarstvo i njegove novinare. Ono što se može zaključiti, jeste da clickbait na portalima danas ne podrazumijeva već pomalo i standardizirane clickbait naslove poput „Nevjerovatno što se dogodilo“ ili „Kada pogledate...“ itd. već da se vješto koriste kako naslovi, tako i adekvatne fotografije koje prate vijest i koje će uvjerljivo prikazati recipijentima ono što novinar želi. U ovom slučaju,

ponovno se zanemaruju potrebe i želje korisnika koji bi trebali biti u prvom planu i prioritet samim sportskim novinarima jer su oni tu prije svega – da istinito i pravovremeno izvjestе.

Senzacionalizam i privlačenje pažnje novinara nije pojava koja je nastala nedavno. Ona ima svoju historiju i korijene daleko prije online medija za koje se ova pojava često veže. Međutim, ne možemo se oteti utisku da se tek razvojem online medija i hiperprodukcijom sadržaja ali i samih portala, novinara, ova pojava počinje polako preuzimati primat u medijskim sadržajima kako „mainstream“ portala tako i ovih manje poznatih. Medije smo mogli ranije dijeliti na političke, ekonomske, sportske, one zadužene za kulturu i umjetnost. Sada ta podjela dobija i još jednu podvrstu a to je clickbait mediji što, ukoliko posmatramo medijski sistem kao cjelinu, u budućnosti ne može donijeti ništa dobro kako samim medijima tako i javnosti koju mediji na određeni način i obrazuju.

Sportska publika je specifična. Samim tim, možemo govoriti i da je sportska medijska publika specifična. Sportsko novinarstvo je sa te strane, užasno nezahvalan posao jer često možete čuti kako imate posla sa publikom koja ako ne zna jednako kao vi o sportu onda sigurno zna i više nego što vi pretpostavljate da znate. Na to ne možemo gledati kao negativnu pojavu i konkretno u kontekstu clickbaita, ta osobina publike kojoj se obraćamo trebala bi biti prednost i tas na vagi koji preteže u stranu krajnjih korisnika. Veoma je teško dobrim, da ne govorimo o izvrsnim, poznavateljima sportskih prilika u BiH i svijetu „prodavati“ clickbait naslove i sadržaje jer u samom početku suočavate se kao novinar sa jednakim „protivnikom“ na drugoj strani. Tako ipak, ne možemo posmatrati stvari kako u sportskom novinarstvu tako i u bilo kojoj drugoj vrsti novinarstva. Svijet se mijenja iz godine u godinu, tehnologija napreduje ali nažalost nova publika koja se rađa i živi uz nove medije u online svijetu, nema priliku da se educira na isti način o sportu kao što je to slučaj sa nešto starijim generacijama. Brzina i svakodnevni priliv informacija učinili su život bržim, na jednu stranu i jednostavnijim ali isto tako stvorili publiku koja ne analizira, publiku koja ne pamti i kojoj informacije postaju bezvrijedne samo nakon jednog dana. Upravo se takvim recipijentima i nude clickbait sadržaji a oni ih nemilosrdno upijaju i ne obazirući se na njihov (ne)kvalitet i samu obmanu koju su im vješto i manipulativno sportski novinari iznijeli. Clickbait novinarstvo je pojava koja u budućnosti može ozbiljno ugroziti kredibilitet sportskih novinara koji je svakako već dugi niz godina na tankoj niti. Korisnici sadržaja sa druge strane, neće imati mogućnost kvalitetnog informiranja ne toliko zbog same ponude portala već zbog gubitka povjerenja u novinare.

5.7. Lažne vijesti – fake news

Laž u novinarstvu predstavlja jedan od najozbiljnijih prekršaja o kojem možemo govoriti u kontekstu novinarskog esnafa. Koliko god novinar kroz svoj rad mora čuvati istinu, toliko se on sam mora čuvati od laži.

Fenomen laži se u novinarstvu manifestovao najviše kroz lažne vijesti ili kako se to u engleskom govornom području kaže fake news. Pojam je to koji je svoju popularnost doživio dolaskom Donalda Trumpa na mjesto predsjednika Sjedinjenih Američkih Država.

„Dakle, lažne su vijesti zapravo puno uži pojam od koncepta dezinformacija. Cilj je lažnih vijesti, koje se zapravo zasnivaju na nepostojećim ili iskrivljenim „činjenicama“, zavaravanje i manipuliranje publikom. Čak 85% građana u Europskoj uniji prepoznaje lažne vijesti kao problem u njihovim državama, pokazalo je istraživanje EUROBAROMETRA koje je provedeno među 25.576 ispitanika u 28 država članica u februaru 2018. godine.“⁷²

Online sportsko novinarstvo naravno, nije moglo ostati imuno i na ovu pojavu unutar novinarske profesije i dio je priče o lažnim vijestima općenito. U Kodeksu AIPS-a stoji kako:

„Članovi koji plagiraju ili svjesno ili iz nemara objavljuju lažne informacije iznevjerit će našu Udrugu.“⁷³

Sportsko novinarstvo se uslijed sve većeg utjecaja društvenih mreža i novih medija mijenja u pogledu provjere informacija. Informacije o igračima, njihovim vansportskim aktivnostima, donose čitanost ali su sa novinarskog gledišta one danas gotovo pa i ne provjeravaju. Čak štaviše, korisnicima se serviraju najobičnije laži.

Gianni Merlo, predsjednik AIPS-a i novinar ugledne italijanske novine „Gazetta dello Sport“ kaže da se *„profesionalizam sportskih novinara testira pod naletom lažnih vijesti koje za cilj imaju manipulaciju stvarnošću i obično u tome uspiju. Novinarstvo na taj način postaje oslabljeno, i manje opasno za onoga ko vara“⁷⁴*

Sve to svakako utječe i na krajnje korisnike koji pod utiskom lažnih vijesti formiraju mišljenje o pojedincu iz svijeta sporta, a koje je daleko od prave slike. Stvarni život, nadasve

⁷²<https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2018/05/medijska-pismenost-lazne-vijesti.pdf>, preuzeto 1.6.2019.

⁷³ <https://hzn.hr/hr/sluzbeniakti/kodeks-aips> preuzeto 1.6.2019.

⁷⁴ <http://www.aipsmedia.com/index.html?page=artdetail&oldart=21066>, preuzeto 1.6.2019.

jednostavan, djelovanjem medija postaje simulakrum, proizvoljna i iskrivljena slika koju stvaraju i prenose sportski novinari.

Sportsko novinarstvo je dugi niz godina krasila jasnoća i čistoća profesije. Može se reći da je u tom pogledu, sportsko novinarstvo pratilo drevne sportove koji su se, koliko god krvavo izgledali, zasnivali na časti, poštenju i hrabrosti. Kako navodi Merlo „*sportsko novinarstvo treba jasnoću iz razloga što je ovaj svijet baziran na čistim i univerzalnim principima. Ukoliko ne postoji jasnoća, cijela tvrđava će se urušiti i možemo se pozdraviti sa slobodom izražavanja u svim njenim formama*“⁷⁵

Sportsko novinarstvo neminovno prati i liči na sport države u kojoj djeluje i obrnuto. Može se reći da jedno drugo uzajamno oblikuju. Mišljenja sam da u tom odnosu snaga, riječ ima mnogo jači utjecaj u odnosu na sam sport. Online sportski mediji imaju tu privilegiju da o sportu govore 24 sata što se nažalost koristi i za beskrupulozno promoviranje lažnih vijesti.

Ono što brine jeste indolentnost novinara koji te probleme ne žele ili ne znaju prepoznati. Možemo tu pojavu pripisati i samom neozbiljnom shvatanju sportskoga novinarstva koje je daleko od ozbiljnog i relevantnog već duži niz godina naročito u Bosni i Hercegovini. Apsolutni nesklad sa ostatkom profesije i odbojnost prema etičkim principima i standardima, doprinosi sve većem razvoju pojave lažnih vijesti u online sportskom medijskom prostoru. Posljedice su u medijskom prostoru već vidljive, a javnost dovode do sve veće zbunjenosti i sve većih podjela oko tema koje u stvarnosti uopšte ili ne postoje ili trenutno nisu prioriteta.

Mediji tako postaju platforma za razvoj lažnih vijesti dok sa druge strane postoji nikad veća potreba za analizom i iznošenjem problema u domaćem sportu. Ipak, interes sportskih novinara već je odavno na ovoj nečasnoj strani koja stvara kratkoročnu korist za njih ali su dugoročne posljedice nesagledive i znatno teže.

5.8. Neovisnost sportskih novinara

*„Nezavisnost novinara u odnosu na čelnike saveza, klubova, menadžere, trenere, sportaše/sportašice i sportske PR-ovce – nabrojani nerijetko vrše pritiske na sportske novinare i redakcije kako bi u medijima bili prikazani u što boljem svijetlu“*⁷⁶

Problem neovisnosti sportskih novinarau odnosu na tzv. vanjske faktore, definitivno je problem koji možemo posmatrati sa aspekta društvenih kretanja i promjena izvana ali i kao

⁷⁵ <http://www.aipsmmedia.com/index.html?page=artdetail&oldart=21066>, preuzeto 1.6.2019.

⁷⁶ Vasilj, Miroslav 2014, *Sportsko novinarstvo*, Synopsis, Zagreb, str. 32

problem odsustva adekvatne novinarske regulacije iznutra kada je riječ o ovoj pojavi. Neovisnost novinara se direktno veže i za problem slobode medija i samih novinara. Ukoliko novinar izgubi ili (ne)svjesno uguši svoju neovisnost u radu, izgubio je i slobodu kao ideal za koji se novinari po automatizmu moraju boriti. Naravno, o problemu slobode i neovisnosti medija možemo govoriti sa više gledišta jer je to problem koji je utkan u sami nastanak novinarske profesije ali ponovo nećemo moći reći i objasniti sve što pojam neovisnosti i slobode trebaju po pravilu podrazumijevati. Ono što se konkretno tiče ovog rada jeste sloboda i neovisnost sportskih novinara.

Problem sa neovisnošću sportskih novinara javlja se uslijed sve većeg broja i razvoja faktora i profesija koje su u potpunosti promijenili naličje sporta. Ukoliko govorimo o bh. sportskim medijima, možemo reći kako problem neovisnosti sportskih novinara možemo podijeliti na više potencijalnih „žarišta“. Prvi problem svakako predstavljaju menadžeri tj. agenti ili zastupnici sportskih ličnosti. Ljudi koji se bave ovom profesijom, u svakom trenutku nastoje promovirati svoje klijente čije interese zastupaju. Zbog toga, često novinari predstavljaju „sredstvo“ preko kojeg će zastupnici doći do određenih klubova ili njihovih trenera. Preko novinara, menadžeri „prodaju“ svoje igrače dok je javna tajna da za takvu promociju u medijima, sportski novinari dobijaju određeni novac i na takav način kompromituju sebe ali i časnu novinarsku profesiju.

Naredni problem jeste svakako odnos novinara i trenera sportskih kolektiva. Tema je to koja izaziva polemike u svakoj ozbiljnijoj raspravi i svakako problem koji možemo usporediti sa čuvenim pitanjem, šta je starije, kokoš ili jaje?

Svjedoci smo, nažalost, sve učestalijih verbalnih napada (u manjoj mjeri fizičkih) na sportske novinare tokom njihovog rada na press konferencijama ili poslije istih što svakako utječe na kvalitet njihovog izvještavanja ali i života općenito. Zapravo, tema neovisnosti sportskih novinara idealno je polje za razradu još jednog pojma koji predstavlja gordijev čvor profesije sportskih novinara. Radi se o objektivnosti odnosno njenom odsustvu što novinare, a naročito sportske, često zna sputavati u njihovom radu. Naime, nije rijedak slučaj da su sportski novinari i sami navijači određenih klubova. To svakako ne predstavlja problem ukoliko je riječ o međunarodnim takmičenjima gdje klubovi imaju ulogu malih reprezentacija svojih država, pa se tako i neobjektivnost sportskih novinara u tom slučaju predstavlja kao nešto što je prijeko potrebno i pozitivno. Do neprimjerenih situacija dolazi u slučaju lokalnih ili nacionalnih prvenstava kada novinar ipak svoju navijačku pripadnost mora ostaviti na stranu prilikom obavljanja svoga posla. Upravo u tim situacijama najčešće dolazi do verbalnih

napada na novinare koji često znaju i preći granicu dobrog ukusa i tako izazvati reakciju druge strane. Jedan od takvih primjera u bosanskohercegovačkom medijsko-sportskom svijetu svakako jeste i dobro poznati „slučaj Brko“ u kojem je trener HŠK Zrinjski Mostar Blaž Slišković, verbalno napao lokalnog bijeljinskog novinara nakon utakmice protiv Radnika koja je izazvala dosta polemike u sportskoj javnosti BiH. Nakon incidenta, novinar koji je bio meta napada iznio je svoje mišljenje koje zapravo najbolje opisuje problem sa kojim se sportski novinari često suočavaju a to je neometan rad.

“Imao sam svijest da se nalazimo u službenim prostorijama domaćeg kluba i udržao sam se od bilo kakvog odgovora, izuzev što sam Blaža upozorio da ne galami na mene, jer na to nema pravo. Kada je na to odgovorio da on ne galami, nego samo govori povišenim tonom, a ako zagalami može se svašta desiti, rekao sam 'probaj', što se može čuti i na snimku emotivanom na brojnim društvenim mrežama. Razumijem da sam običan 'mali' provincijski novinar, ali imam ime i prezime i znam raditi posao kojim se profesionalno bavim punih 40 godina, te nipošto nemam namjeru da se stavljam u istu ravan sa Blažom Sliškovićem. Ali, tko ne zna čuvati dostojanstvo drugog, ne može sačuvati ni svoje”⁷⁷

Problem o kojem možemo pričati dalje u kontekstu neovisnosti novinara jeste zapravo finansijska neovisnost sportskih novinara u odnosu na vanjske faktore.

AIPS-ov Kodeks u svome členu 1.10 koji nosi naziv „Povjerenje“, izdaje niz uputa koje se tiču i same neovisnosti sportskih novinara:

„Standarde prate neka češća etička pitanja s kojima se članovi mogu susresti. To su primjerice sukob interesa, pokloni, reprezentacija, a zabrinutost raste kad izgleda da se članovi ne pridržavaju standarda ili se ponašaju neprimjereno.”⁷⁸

Problem plaćenih putovanja pogađa i sportske novinare u Bosni i Hercegovini. Prilikom reprezentativnih putovanja, klupskih priprema, klubovi i savezi često posežu za metodom da sa sobom povedu i nekoliko novinara kako bi, tobože, izvještavali i informirali javnost i aktivnostima tih kolektiva. Naravno, pod tim se podrazumijeva i prikrivena i dobro izmanipulirana objektivnost.

Danijel Kornić navodi da „novinara stalno salijeću raznim molbama i žele da ga iskoriste. Uobičajeno sredstvo kojim se pribjegava jeste poziv na novinarsko putovanje, često praćeno raskošnim gošćenjem”⁷⁹

⁷⁷<https://www.bljesak.info/sport/nogomet/brko-odgovorio-baki-izvrsio-si-verbalnu-agresiju-na-mene/200540>, preuzeto 2.6.2019.

⁷⁸ <https://hzn.hr/hr/sluzbeniakti/kodeks-aips>, preuzeto 2.6.2019.

Istaknuti jugoslovenski i crnogorski sportski novinar Milorad Đurković kada je riječ o neovisnosti ističe sljedeće:

„Koliko vaše redakcije imaju mogućnosti i koliko ste vi samostalni? Da li putujete o trošku redakcije ili reprezentacije? Ako vam je reprezentacija platila put, vi ste svoj moral pogazili. Redakcije moraju slati svoje ljude da rade samostalno svoj posao. Ako su oni temeljito pripremljeni oni su tada samostalni i slobodni. Sve ostalo je mješavina. Ne zna se šta je novinarstvo, šta PR i ostalo.“⁸⁰

Neovisnost novinara od PR-ova klupskih organizacija još je jedan u nizu problema koji se javlja sve većom transformacijom sportskih kolektiva u poslovne i marketinške organizacije. Zbog sve veće ekspanzije medija, naročito online formi, potreba za informiranjem i informacijom postala je daleko veća nego što je to bio slučaj ranije. Samim tim, informacije o klubovima postaju traženije u današnjem, digitalnom svijetu. Klubovi su na takve potrebe reagovali formiranjem sektora za odnose sa javnošću koji mogu brojati i desetine osoba. Ono što se činilo kao odličan potez i potez koji će omogućiti novinarima lakši pristup informacijama, proizvelo je zapravo kontra-efekt i na određeni način učahurilo klubove dok su sami novinari postali taoci PR stručnjaka koji rade u sportskim kolektivima. Posljednje informacije iz Bosne i Hercegovine govore nam da su novinari polako počeli prepoznavati ovaj problem. Naime, krajem 2018. godine, Asocijacija sportskih novinara Bosne i Hercegovine i novinari okupljeni oko Asocijacije zatražili su od Nogometnog saveza Bosne i Hercegovine postavljanje tzv. „mixed zone“ kako bi se na taj način omogućio normalan i neometan rad novinara.

„Naime, prateći trendove rasta digitalnih medija svjedoci smo porasta interesa novinara za Premijer ligu BiH, kao i daleko bržeg protoka ponekad i neprovjerenih informacija, na šta su klubovi u najvećem dijelu odlično reagovali formiranjem i pojačavanjem svojih službi za odnose s javnošću.“

Klubovi su, što je za svaku pohvalu, preuzeli kontrolu nad informacijama koje se plasiraju u javnost, ali se kao kontraefekat stvorio vakuum u pristupu igračima, kao najbitnijim i najinteresantijim akterima u sportu. Većina klubova danas ne dozvoljava pristup igračima van terena, te je praktično nemoguće doći do komentara igrača nakon utakmica, osim na press konferencijama gdje uglavnom izjave daju treneri. Nemogućnost pristupa igračima nakon utakmica, stvorila je više problema u sportskom novinarstvu i izvještavanju sa

⁷⁹ Korni, Danijel 1999, *Etika informisanja*, Clio, Beograd, str. 43

⁸⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=Ye7SJpo6lMU>, 14:00, preuzeto 2.6.2019.

utakmica. Uz jednoobrazna, u svakom mediju jednaka, pristrasna i često neobjektivna saopštenja klubova, stvara se duh diktature, a individualnost i kompetitivnost medija u kvalitetu sadržaja potpuno je eliminisana. Time se uništava i mogućnost svakog medija da napreduje ulaganjem u vlastite kvalitete.“

Ovisnost sportskih novinara o vanjskim faktorima postaje sve veća što smanjuje njihov prostor za normalno i uravnoteženo izvještavanje. Naravno, ovakvi utjecaji dovode i do efekta koji najmanje očekujemo. Sve veći utjecaji vanjskih faktora prisiljavaju novinare da često izađu van svog etički uspostavljenog prostora u potrazi za informacijom.

Cjelokupna slika daje dojam potpuno nesređenog sistema od vrha prema dnu, kao i nesređenosti unutar profesije. Odsustvo adekvatne samoregulacije u profesiji sportskih novinara u Bosni i Hercegovini jednostavno daje određeni prostor novinarima za djelovanja koja se kose sa već utvrđenim pravilima profesije. Sa druge strane, nedovoljna edukacija i saradnja sportskih institucija, sportskih djelatnika i igrača sa novinarima i njihovo neprepoznavanje značaja sportskih novinara za sport, jedan je od razloga koji dovodi do pojava koje su pominjane ranije. Sve dok se ne ostvari adekvatna saradnja između dvije strane, prostor za manipulacije postat će sve veći i dovest će u pitanje funkciju i svrhu sportskih novinara i njihovu težnju za prenošenjem istinitih, objektivnih i provjerenih informacija krajnjim konzumentima.

Sportu su potrebni sportski novinari, a hladni rat između dvije strane i poprilično „prljave igre“ ne donose dobro nikome. Slika koju i jedni i drugi mogu predstaviti javnosti mogla bi biti znatno bolja u cilju promoviranja pravih vrijednosti kako sportskih tako i onih novinarskih. Sve drugo predstavlja začarani krug zbog kojeg najviše ispaštaju oni zbog kojih su tu i sportaši ali i novinari – publika odnosno recipijenti.

Za kraj ovog dijela treba istaći da su se novinari u bivšoj Jugoslaviji smatrali društveno-političkim radnicima i tako su indirektno na određeni način na sebe preuzeli ulogu agitatora tadašnjeg sistema i poretka bez prave neovisnosti i prava na kritiku. Sa druge strane, kako je to sjajno primijetio Pećanin o diskusiji o sportskom novinarstvu, danas često možemo čuti kako se sportski novinari izjašnjavaju kao sportski radnici što im dodjeljuje apsolutno istu ulogu kao što su je imali novinari za vrijeme bivše države. Neovisnost od vanjskih faktora u sportu, sa takvim razmišljanjem postaje zapravo potpuno nemoguća i graniči sa utopijom.

6. Funkcija i rad Asocijacije sportskih novinara u Bosni i Hercegovini

Ukoliko govorimo o samoregulaciji novinarske profesije, neophodno je govoriti i o formiranju određene krovne institucije kroz koju će se samoregulacija i obavljati.

U Bosni i Hercegovini, možemo govoriti o nekoliko novinarskih udruženja koja za cilj imaju poboljšanje položaja novinara i njihovo odgovorno djelovanje. S obzirom na temu, vrijedi spomenuti Vijeće za štampu i online medije kao jednu od tih organizacija koja kao samoregulatorno tijelo ima za cilj „*unapređivanje etičkih i profesionalnih standarda u štampanim i online medijima, nadgledanjem primjene Kodeksa za štampu i online BiH, te stalnom edukacijom novinara i javnosti o potrebi poštivanja slobode izražavanja i odgovornog, profesionalnog izvještavanja u štampi i online medijima*“⁸¹

Kao takva organizacija, ona posjeduje svoj statutu i Kodeks za štampu i online medije kojeg bi se trebali pridržavati svi novinari.

Također, možemo govoriti i o udruženju „BH novinari“ koje u posljednje vrijeme organizuje mnoštvo aktivnosti kako bi se ukazao značaj i problemi u novinarskoj profesiji. Organizacija propisuje i Kodeks časti čiji je cilj zaštita i promoviranje novinarskih prava ali i obaveza koje nosi ova odgovorna profesija.

Međutim, postavlja se pitanje kakav samoreglativni okvir imaju sportski novinari u Bosni i Hercegovini?

S obzirom na specifičnosti sportskog novinarstva ali i na položaj i shvatanje koje imaju sportski novinari unutar novinarstva, takav okvir je neophodan za reguliranje i kontrolu rada sportskih novinara. Kontrolu u etičkom i moralnom smislu, nipošto kontrolu u smislu ometanja i političkog ili bilo kakvog drugog usmjeravanja rada novinara. Ukoliko posmatramo historiju sportskog novinarstva u Bosni i Hercegovini možemo reći da je ona relativno duga ali ukoliko govorimo o krovnoj instituciji koja će okupljati sportske novinare iz BiH, o tome možemo govoriti tek od 2011. godine. Naime, te godine je formirana Asocijacija sportskih novinara Federacije Bosne i Hercegovine. Ukoliko bismo napravili poređenje u odnosu na druge zemlje bivše Jugoslavije, možemo zaključiti kako je formiranje Asocijacije došlo poprilično kasno u odnosu na ostale zemlje. Hrvatski zbor sportskih novinara osnovan je 1994. godine (iako korijene ima još od 1948.), Udruženje sportskih novinara Srbije djeluje od 1992. pod tim imenom, Društvo sportskih novinara Slovenije

⁸¹ <https://www.vzs.ba/index.php/vijece-za-stampu/o-nama/misija-vizija-vrijednosti>, preuzeto 3.6.2019.

također je osnovano 1992. godine dok Udruženje sportskih novinara Crne Gore djeluje od 1962. godine.

Za razliku od ovih udruženja, ono što se može primijetiti kod domaće asocijacije jeste to da se Asocijacija osnovala samo na području jednog entiteta odnosno Federacije BiH. Političke i administrativne podjele nažalost nisu mogle zaobići ni sportske novinare u državi što je na samom početku predstavljalo svakako ogroman problem zbog daljeg djelovanja novinara. S obzirom da je statutom AIPS-a propisano da se članom ove međunarodne organizacije mogu smatrati samo državne asocijacije do određenog ujedinjenja novinara iz oba entiteta je moralo doći. Nažalost, kroz razgovor sa predsjednikom Asocijacije, možemo primijetiti kako do udruživanja nije došlo.

„Nažalost, nije došlo do udruživanja entitetskih asocijacija. Razlog je što na području bh.entiteta Republika Srpska ne postoji organizirana struktura sportskih novinara. Razgovarali smo nekoliko puta s kolegama iz RS-a, ali oni nisu pretjerano zainteresirani za formiranje svog udruženja, što bi bio preduvjet za formiranje državnog.“

Prilikom osnivanja, predsjednik Asocijacije Emir Delić, naglasio je da će se *„asocijacija baviti promoviranjem i zaštitom profesionalnih interesa njenih članova, educiranjem, organizacijom humanitarnih sportskih događaja, seminara i drugih aktivnosti.“*⁸²

Ukoliko gledamo sa današnje tačke, 8 godina nakon osnivanja, možemo reći kako je Asocijacija djelimično ispunila svoja očekivanja. Učestvovali su na nekoliko regionalnih sastanaka sportskih novinara (u javnosti možemo pronaći samo informacije o druženju sportskih novinara dok rezultati i zaključci seminara nisu nigdje navedeni), uputili su nekoliko značajnih prijedloga vezanih za poboljšanje rada sportskih novinara. Također, stali su u zaštitu sportskih novinara kada je bilo potrebe za tim. Ipak, ukoliko govorimo o zaštiti i promoviranju interesa novinara moramo govoriti i o njihovim obavezama koje proizilaze iz tih interesa ali i obrnuto. Obaveze proističu iz određenih pravilnika. Ukoliko govorimo o profesiji sportskih novinara tu prije svega podrazumijevamo Kodeks AIPS-a koji propisuje prava i obaveze sportskih novinara u bilo kojem dijelu svijeta. U tom kontekstu, potrebno je, zbog same novinarske profesije, govoriti o sličnom pravilniku i na području djelovanja bh. sportskih novinara. Ponovo se vraćamo na zemlje bivše Jugoslavije čija su udruženja sportskih novinara već ranije uspostavila Kodekse sportskih novinara koji se naslanjaju i prate Kodeks profesionalnih standarda AIPS-a.

⁸² <https://www.radiosarajevo.ba/sport/nogomet/formirana-asocijacija-sportskih-novinar-fbih/5752>, preuzeto 3.6.2019.

Nažalost, kada govorimo o ASNBIH s obzirom na zaista mali broj informacija o njenom djelovanju, možemo zaključiti da ovakav ili sličan pravilnik ne postoji što svakako može dovesti i dovodi do određenih negativnih posljedica po ovu profesiju. Nepostojanjem ovakvog kodeksa ili sličnih etičkih smjernica za rad sportskih novinara, ukoliko posmatramo sa aspekta online medija, dovodimo sportsko novinarstvo na korak do potpune anarhije. Etička načela koja su potrebna za samoreguliranje profesije sportskih novinara, neophodna su danas iz više razloga. Prije svega, problem sve većih utjecaja izvana na rad novinara stavlja sportske novinare u veoma nezavidan položaj što rezultira često kršenjem pravila. Tome naravno doprinosi i odsustvo određene kontrole njihovih postupaka što bi, mišljenja sam trebao biti jedan od primarnih zadataka Asocijacije sportskih novinara. S obzirom na dostupne informacije, ne može se steći dojam da je Asocijacija u potpunosti posvećena tom zaista odgovornom zadatku. Također, veliki propust i problem predstavlja i neadekvatna prezentacija Asocijacije prema javnosti ali i svim ostalim zainteresiranim stranama za njen rad uključujući i sportske novinare. U razgovoru sa predsjednikom ASNFBIIH može se zaključiti da Asocijacija održava seminare za novinare jednom godišnje međutim o tim seminarima gotovo da nema nikakvih informacija. Nisu poznate ni teme takvih seminara ni mjesta gdje se održavaju. Ono što zabrinjava jeste da Asocijacija i dalje nema potpunu evidenciju o broju članova što svakako pojačava dojam opšte smušenosti i ne baš najbolje organizacije. Sve to nažalost ne pomaže poboljšanju rada i uslova za sportske novinare kao i unapređenju ove profesije općenito. Posljedice su neminovne i one se događaju gotovo svakodnevno krenuvši od izvanjskih utjecaja koji postaju ogromna kočnica nezavisnom radu novinara što dalje povlači za sobom i ostale etičke krize unutar same profesije.

7. Analiza rezultata istraživanja

Kao što je već ranije navedeno, analiza sadržaja u ovom radu obuhvata četiri najčitanija i najrelevantnija sportska portala u Bosni i Hercegovini. Dakle, riječ je o portalima: SportSport.ba, Scsport.ba, Sport1.ba, Sportske.ba;

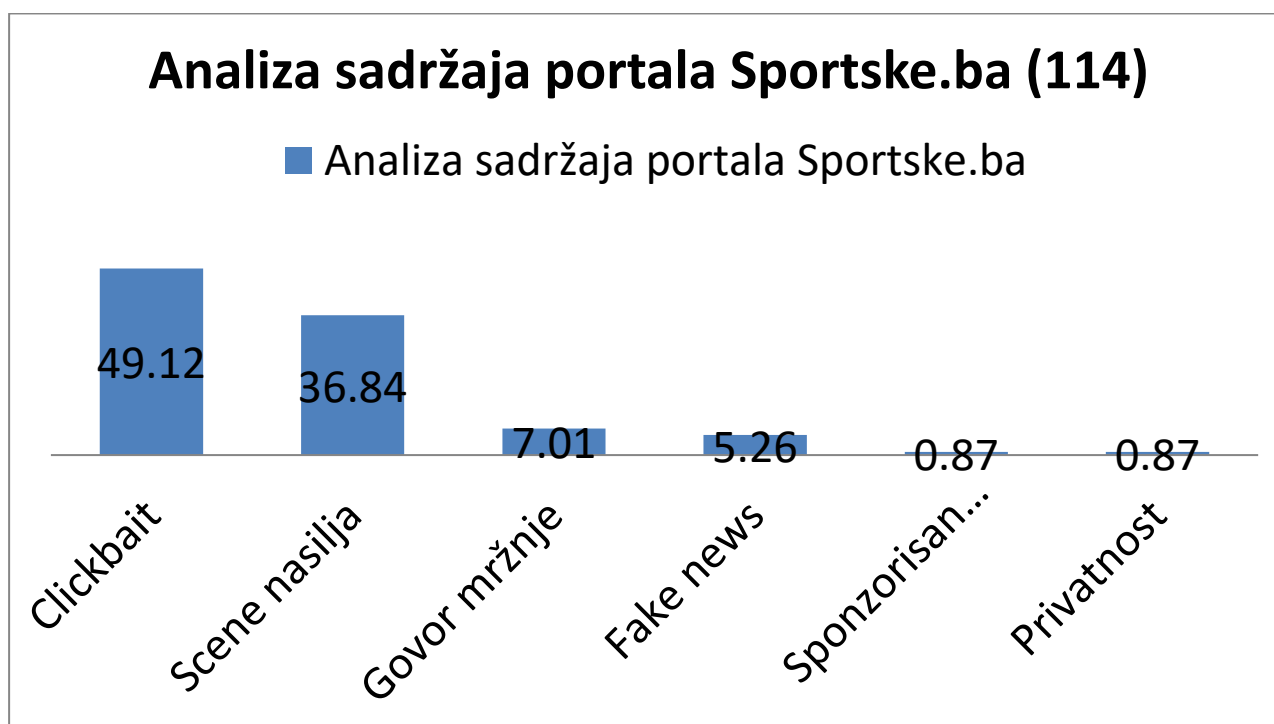
Cilj analize sadržaja navedenih portala jeste da se ukaže na nedostatke objavljenih vijesti u etičkom smislu, a sve u skladu sa prethodnim teoretskim razmatranjima problema. Etički nedostaci na sportskim portalima podijeljeni su u sljedeće kategorije:

- Članci koji sadrže clickbait u bilo kojem obliku
- Članci koji prikazuju scene nasilja
- Članci koji promoviraju i podstiču govor mržnje
- Lažne vijesti
- Vijesti koje ugrožavaju privatnost sportista/kinja
- Sponzorisanе objave koje nisu jasno odvojene od ostalih sadržaja na portalima

S obzirom na kompleksnost teme i da ovaj rad na svojevrsan način povezuje vanjske utjecaje i unutarne uređenje profesije sportskih novinara, analiza sadržaja nije mogla obuhvatiti samo jedan mjesec ili pola godine već cijelu 2018. godinu. Analizirani su svi tekstovi na gore navedenim portalima, a koji su objavljeni u prethodnoj godini te se nalaze u arhivi sportskih portala koja je dostupna svima.

Zbog velikog broja tekstova, u kvantitativnom dijelu analize sadržaja biće prikazan samo ukupan broj tekstova u kojima su pronađeni određeni etički nedostaci. U kvalitativnom dijelu će se detaljnije analizirati greške u tekstovima objavljenim na sportskim portalima i na tzv. reprezentativnim uzorcima objasniti iste. Ostali tekstovi kao i linkovi do preko kojih se može doći do njih bit će dio priloga uz magistarski rad.

Grafikon br. 1

Ukupno je za 2018. godinu zabilježeno 114 vijesti koje su prema pravilima novinarske profesije ali i samoregulativnog okvira etički neprihvatljive.

Od ukupnog broja, najveći broj njih (skoro polovina analiziranih tekstova) se odnosi na clickbait sadržaje. Nešto više od 36 % sadržaja odnosi se na prikazivanje scena nasilja bez gotovo ikakvog upozorenja da je riječ o uznemirujućim sadržajima i bez cenzure. Na govor mržnje otpada 7 % od ukupnog broja tj. pronađeno je 8 vijesti koje podstiču govor mržnje. 6 vijesti od ukupnog broja mogu se svrstati u lažne vijesti po više kriterija, dok su vijesti koje ugrožavaju privatnost određenih osoba te vijesti koje predstavljaju neadekvatne sponzorisane objave u 2018. godini na ovom portalu zabilježene po jednom.

Kvalitativna analiza:

U ovom dijelu rada pažnja će se posvetiti detaljnijoj analizi pojedinih tekstova koji predstavljaju najbolje primjere kršenja određenih novinarskih pravila i normi. To su, svakako vijesti i članci koji su prikupljeni prateći teoretski okvir ovog rada.

Clickbait vijesti

S obzirom da je na navedenom portalu najviše nepravilnosti vezano za clickbait vijesti, krenut ćemo se analizom tih tekstova.

Tekst br. 1:

Naslov: Meksikanci ismijavali Premijer ligu BiH

Tekst je objavljen uoči prijateljske utakmice između reprezentacija Meksika i Bosne i Hercegovine, a na koju su većinom pozvani igrači iz domaćeg prvenstva. Naravno, to je svakako umanjilo stvarnu snagu reprezentacije naše zemlje što su na neki način iskoristili i domaći sportski novinari. Upravo ova vijest jeste klasičan primjer današnjeg clickbait novinarstva gdje je novinar formulacijom naslova u samom početku zaintrigirao potencijalne čitaoce. Kada u naslovu napišete da neko „ismijava“ nešto onda barem očekujete da u tekstu barem vidite naznake tog ismijavanja. No, kada se pogleda ostatak teksta na portalu, možemo vidjeti da su kolege iz Meksika samo napravile poređenje dvije reprezentacije u igračkom odnosno u vrjednosnom smislu. Ni riječi u tekstu nije bilo o ismijavanju nekoga ili nečega. To ne možemo primijetiti ni u tekstu portala Sportske.ba ali ni u originalnom članku sa meksičkog portala odakle je vijest i prenesena. Dakle, može se zaključiti kako je novinar samovoljno napravio tj. iskonstruisao naslov na taj način da privuče recipijente upravo „ismijavanjem Premijer lige BiH“ dok tekst apsolutno pokazuje suprotno.

Fudbalska reprezentacije Bosne i Hercegovine večeras će u 3:06 sati po našem vremenu odigrati prijateljski susret protiv selekcije Meksika.

Pošto se ne radi o zvanično FIFA terminu selektori obje selekcije pozvali su većinom igrače iz domaćih prvenstava.

Robert Prosinečki na spisku je imao 24 igrača, a samo njih pet ne igra u Premijer ligi BiH. Selektor Mexica Juan Carlos Osorio pozvao je 22 igrača, od kojih trojica nastupaju u MLS ligi, a svi ostali u domaćem šampionatu, tako da oba selektora imaju po 29 igrača iz nacionalnih prvenstava.

Mediji u Meksiku, talčnije portal mediotiempo.com iskoristili su ovaj podatak i uporedili dvije najbolje lige u Meksiku i BiH, te su ismijavali Premijer ligu BiH.

Ukupna vrijednost igrača u MX Ligi je 547.70 miliona funti, dok ukupna vrijednost igrača iz Premijer lige BiH iznosi manje od jedne desetine te sume, odnosno 52.43 miliona funti.

Najskuplji klub u Meksiku je Tigres UANL, a vrijednost njegovih fudbalera iznosi 63.05 miliona funti što je također skuplje nego kompletna Premijer liga BiH.

Naš najvrijedniji tim je Zrinjski, a vrijednost igrača kluba iz Mostara je 7.13 miliona funti.

Najskuplji fudbaler meksičke lige, je skuplji od najskuplje ekipe Premijer lige BiH. Enner Valencia drži primat u meksičkoj ligi, a njegova vrijednost je 9 miliona funti. Najskuplji igrač našeg prvenstva je Kenan Pirić, a njegova vrijednost je 810.000 funti.

Tekst br. 2:

Naslov: Avdukić odradio trening sa Željezničarom

Na primjeru ovog teksta vidimo kako se za clickbait, uz naslov može odlično i primijeniti fotografija. Na fotografiji vidimo golmana Asmira Avdukića dok u pozadini možemo vidjeti i svima dobro poznate tribine stadiona „Grbavica“. Iako naslov i pozadina slike zaključke čitalaca usmjeravaju u jednom smjeru, tekst ipak govori sasvim drugo. Asmir Avdukić jeste trenirao sa Željezničarom ali onim manje poznatim, iz Banja Luke koji nosi naziv OFK Željezničar Sport Team. Iako banjalučki klub ima zvaničnu facebook stranicu na kojoj se može naći i fotografija Avdukića u dresu tog kluba, novinar se odlučio na fotografiju koja u pozadini ima stadion mnogo poznatijeg Željezničara iz Sarajeva.

Dokorašnji golman Borca, Asmir Avdukić, odradio je prvi trening sa novim klubom.

Iskusni golman i bivši rešezentativac BiH, dogovorio je sve sa banjalučkim Željezničarom, a on je odradio i prvi trening sa svojim novim klubom.

Avdukić dolazi u Željezničar kao zamjena da dokorašnju "jedinicu" Mladena Kukriku, koji je napustio "Predgrađe", a istovremeno će voditi brigu i o mlađim golmanima u kompletnom klubu.

Još jedan primjer kako se ime i reputacija „većeg“ kluba koristi kako bi se određena vijest napravila interesantnijom nego što to zaista u realnosti i jeste.

Tekst br. 3

Naslov: Iz Željezničara u Metalleghe BSI!

Naravno, ponovo je riječ o manje poznatom banjalučkom Željezničaru. Ono što je interesantno za primijetiti jeste kako novinari nemaju problem napisati puni naziv kluba iz Jajca u koji igrač prelazi dok se u slučaju OFK Željezničar Sport Teama ipak ostavlja samo onaj popularniji dio naziva kluba, Željezničar kako bi se privukla pažnja inače ne pretjerano zanimljivog transfera.

Iz Željezničara u Metalleghe BSI!

Januar 25, 2018 10:06

PODIJELI

Sa ciljem kompletiranja igračkog kadra za nastavak prvoligaške sezone, novi član Kraljeva postao je vratar Mladen Kukrika.

Ovaj 28-godišnjak je u Jajce stigao iz banjalučkog prvoligaša OFK Željezničara za kojeg je u jesenjoj polusezoni branio u svih 15 utakmica.

„Brzo sam pronašao zajedničku riječ sa jajačkim prvoligašem. Tu je nekolicina igrača koje poznajem od ranije, pa vjerujem da ću se brzo uklopiti u novu sredinu. Dolazak u Metalleghe BSI vidim kao novi izazov u svojoj karijeri,“ istakao je Kukrika.

Osim za Željezničar, Kukrika je još čuvao mrežu u Leotar, albanskom Kastriotiju i kanadskom North Scarborough.

Tekst br. 4:

Naslov: Komšije u šoku: Selektor Srbije podržao Thompsona!

Iako je sam naslov poprilično intrigantan i sigurno izaziva burne reakcije na prvo čitanje, on zapravo ne predstavlja pravu sliku. Naime, nakon dolaska reprezentacije Hrvatske iz Rusije i proslave sa navijačima u Zagrebu, hrvatski reprezentativac Ivan Rakitić je na društvenim mrežama objavio sliku na kojoj je i hrvatski pjevač Marko Perković – Thompson. „Lajk podrške“ selektora Srbije Mladena Krstajića u ovom slučaju, nije imao nikakve veze sa

navedenim pjevačem već sa likom Ivana Rakitića sa kojim je dobar prijatelj što je kasnije i potvrdio u nekoliko izjava. Može se reći da je u ovom slučaju senzacionalističkim naslovom i očiglednim clickbaitom novinar apsolutno promašio poentu odnosa Rakitić-Krstajić dok je, sa sigurnošću se može reći, sa druge strane ovakva konstrukcija naslova u potpunosti donijela čitanost ove vijesti što pokazuju i komentari na ovu vijest.

Komšije u šoku: Selektor Srbije podržao Thompsona!

Jul 16, 2018 22:23

Naime, selektor Srbije danas je na Instagramu je "lajkovao" fotografiju hrvatskog reprezentivca Ivana Rakitića i kontroverznog pjevača Marka Perkovića Thompsona, te tako navukao gnjev navijača Srbije, piše srpskacafe.com.

Inače, Krstajić i Rakitić su dobri još iz vremena kad su igrali zajedno u Schalkeu. Reprezentativac Hrvatske, s kojom je jučer u finalu Svjetskog prvenstva poražen od Francuske, često zna reći da mu je Mladen drugi otac jer mu je pomogao u karijeri.

Međutim, činjenica da se Rakitić slikao sa Thompsonom i još ga nazvao "jednim i jednim kraljem", mnogima se nije svidjela. Jer, riječ je o kontroverznom pjevaču koji otvoreno koketira sa ustaštvom.

Inače, Rakitić je nedavno donirao semafor za Gradski stadion u Bijeljini na kojem domaće utakmice igra FK Radnik, čiji je predsjednik upravo Mladen Krstajić.

Druga kategorija koja je bila predmet analize jeste prikazivanje scena nasilja. Analizirajući sadržaje na portalima primijetio sam kako apsolutno svi imaju problem sa ovakvom vrstom sadržaja i vijest. Bez cenzure, upozorenja čitaocima da su u pitanju uznemirujuće scene, objavljuju se snimke tuča, prikazuju razbijene krvave glave i sl.

Tekst br. 1:

Naslov: Krvavi obračun Grobara i Delija u Beogradu

U ovom članku su prikazane poprilično uznemirujuće fotografije bez ikakvog upozorenja. Ono što je zabrinjavajuće jeste da pored mnogo „blažih“ fotografija koje ne prikazuje eksplicite scene nasilja, kao naslovnu fotografiju na portalu Sportske.ba stavljaju ubjedljivo fotografiju sa najviše prikazane krvi.

Tekst br. 2:

Naslov: Pogledajte trenutak kako je preminuo policajac ispred San Mamesa

Nažalost, još jedan u nizu primjera kako mediji iskorištavaju ljudsku patnju i bol prikupljajući na taj način „klikove“ i obezbjeđuju čitanost. Tuča koja je prethodila utakmici Athletic Bilbao i Spartaka iz Moskve pretvorila se u krvavi obračun huligana i policajaca nakon kojeg je, nažalost, jedan policajac preminuo usljed srčanog udara. Mediji su naravno, prenijeli vijest o tuči i potrudili su se da je prikažu iz svakog ugla i dijela ulica na kojima se odvijala tučnjava. Kao da takve scene same po sebi nisu dovoljno uznemiravajuće, mediji su se potrudili da objave i snimak trenutka kada policajac doživljava srčani udar.

Naslovnica > Fudbal > Ino fudbal > Pogledajte trenutak kako je preminuo policajac ispred San Mamesa

FUDBAL INO FUDBAL VIDEO

Pogledajte trenutak kako je preminuo policajac ispred San Mamesa

Februar 23, 2018 08:14

PODIJELI Facebook Twitter

Tekst br. 3:

Naslov: Dosad neviđen snimak unakaženih hrvatskih huligana sa derbija

Kraj 2017. godine obilježila je masovna tučnjava navijača Zvezde i Partizana gdje su, kasnije se uspostavilo, bili umiješani i huligani iz susjedne Hrvatske. Mediji su se potom takmičili ko će objaviti više slika i video priloga tučnjave iz svih dostupnih uglova zanemarujući tako novinarsku etiku. Upravo je na portalu sportske.ba u januaru 2018. Godine objavljen kako kažu „dosad neviđen snimak“ unakaženih huligana. Ponovo se postavlja pitanje cenzure

ovakvih sadržaja kao i potrebi uopšte za objavljivanjem ovakvih stvari s obzirom da su scene zaista potresne i gotovo niko ne može ostati ravnodušan na ono što vidi.

Dosad neviđen snimak unakaženih hrvatskih huligana sa derbija

Januar 2, 2018 22:38

PODIJELI Facebook Twitter

- Advertisement -

Govor mržnje:

Kada pričamo o govoru mržnje unutar medijskog prostora, njega često vežemo samo za komentare posjetilaca online portala kao i komentare na društvenim mrežama. Međutim, rijetko se kada govori o problemu govora mržnje među samim novinarima što može izazvati mnogo veće posljedice nego komentar nekog anonimnog, pa često i potpuno virtuelnog lika. Problem govora mržnje među novinarima jeste nešto o čemu treba govoriti. Govor mržnje među novinarima može proizlaziti iz više razloga. Konkretno, govoreći o sportskim portalima, novinari prave nekoliko grešaka iz kojih se rađa govor mržnje. Jedna od njih je da objavljuju i prenose sadržaje koji jasno navode potencijalne recipijente na govor mržnje. Druga stvar koja se često zna desiti jeste da novinar nepoznavanjem određenih okolnosti ili historijskih činjenica (ne)svjesno započne govor mržnje koji se dalje prenosi na javnost i posjetioce portala. Na sportskim portalima je to često izraženo baš kao i na sportskim borilištima koja su nažalost postala mjesto gdje se oslobađaju najniže ljudske strasti.

Tekst br. 1:

Naslov: Vida poveo ustaško orgijanje

Kada ovako konstruišete naslov, velike su šanse da na prostoru bivše Jugoslavije naiđete na gomilu neprimjerenih komentara gdje se veličaju zločinci sa jedne, druge ili treće strane. Ukoliko dalje analiziramo tekst koji slijedi nakon ovog naslova, dolazimo do zaključka da je ovdje riječ prije svega o novinarskom nepoznavanju činjenica i materije o kojoj piše. Prilikom

proslave u Zagrebu, hrvatski reprezentativac Domagoj Vida počeo je pjevati pjesmu „Ustani bane Hrvatska te zove“. Činjenica jeste da je ova domoljubna pjesma bila zabranjena u vrijeme SFRJ ali iz potpuno drugih razloga nego što je to tobožnje ustaštvo. Nažalost, vijest ovakvog tipa gdje se spominje „ustaško skandiranje“ iako o tome uopšte nije riječ, klasičan je primjer kako novinari podstiču govor mržnje u javnom prostoru objavljujući prije svega netačne i neprovjerene navode.

Naslovnica > Fudbal > Ino fudbal > Vida poveo ustaško orgijanje

FUDBAL INO FUDBAL

Vida poveo ustaško orgijanje

Julij 16, 2018 22:14

PODIJELI [Facebook](#) [Twitter](#) [G+](#) [p](#)

Hrvatske reprezentativce na Trgu Bana Jelačića dočekalo je preko 300 hiljada ljudi. Na bini su se mijenjali reprezentativac za reprezentativcom, a kada je na red došao Domagoj Vida Trgom se zaorilo ustaško skandiranje.

Domagoj Vida zapjevao je sljedeće stihove:

Ustaj, bane, Hrvatska te zove,
Ustaj, bane, iz grobnice svoje.
Ustaj, bane, Hrvatska te budi,
Ustaj sada, neka sablja sudi...

Pjesma "Ustani, bane" je u Titovoj Jugoslaviji bila strogo zabranjena, zbog se išlo u zatvor i dobivalo batine.

Tekst br. 2:

Naslov: Zastrašujuća prijetnja Grobara

Navijači Partizana su na jednoj od utakmica Super lige Srbije podigli parolu koja se tiče vojne operacije „Oluja“ i grad Knina u Hrvatskoj. Gotovo svi bh. sportski portali prenijeli su natpis sa parole koji je glasio: *“Za Krajinom mnoga srca pate, teško vama kad se ona vrate! Dogodine u Kninu”*. Prošlost na prostorima bivše Jugoslavije svakako jeste potresna sama od sebe zbog dešavanja koja su se odvijala tokom ratova devedesetih godina. Samim tim, postoje određeni datumi ali i događaji koji na svim stranama bude osjećaje koji se nakon određenog vremena pretvaraju u nacionalistička orgijanja. Upravo tu i jeste najveća greška medija što takvim stvarima daju prostor za dodatnu promociju što svakoj, ako gledamo sa aspekta sporta, navijačkoj grupi i jeste krajnji cilj, da budu viđeni i da se njihova poruka prenosi što duže i kroz više kanala komunikacije. Da stvar bude još gora, u istom članku stoje fotografije još dvije parole koje su podigli navijači Partizana ali i Crvene zvezde sa sadržajem tipa: *“Svako u amanet nek’ ostavi svom sinu, srpsku trobojku da zavijori u Kninu.”*

Portali na području kako BiH tako i ostalih zemalja Jugoslavije moraju imati u vidu da se objavljivanjem ovakvih ili sličnih sadržaja neminovno pokreće jedna ustaljena matrica djelovanja čiji rezultat svakako jeste govor mržnje u javnom prostoru.

Lažne vijesti:

Tekst br. 1:

Naslov: Ivan Lendrić podržao Vedrana K josevskog

Nakon turbulentnog perioda u FK Željezničar, klub je odlučio suspendovati i udaljiti iz prvog tima golmana Vedrana K josevskog. Ta je vijest bila svakako iznenađujuća za sve medije u BiH ali novinar portala Sportske.ba otišao je korak dalje u cijeloj „drami“. Naime u članku se spominje kako je bivši igrač Željezničara Ivan Lendrić preko društvenih mreža podržao K josevskog.

„Nekadašnji fudbaler Željezničara i ljubimac Manijaka Ivan Lendrić poslao je poruku podrške svom nekadašnjem saigraču. Lendrić je na društvenim mrežama objavio fotografiju Vedrana K josevskog i ispod nje napisao „brat“, stoji u ovom članku. Šta je zapravo problematično u ovom članku? Ivan Lendrić nema svoj profil na društvenoj mreži Facebook ali ni na ostalim društvenim mrežama te je „podrška“ koju je Lendrić uputio zapravo lažna vijest kao i fotografija koja je priložena uz članak.

Naslovnica > Fudbal > Domaći fudbal > Ivan Lendrić podržao Vedrana K josevskog

FUDBAL DOMAĆI FUDBAL

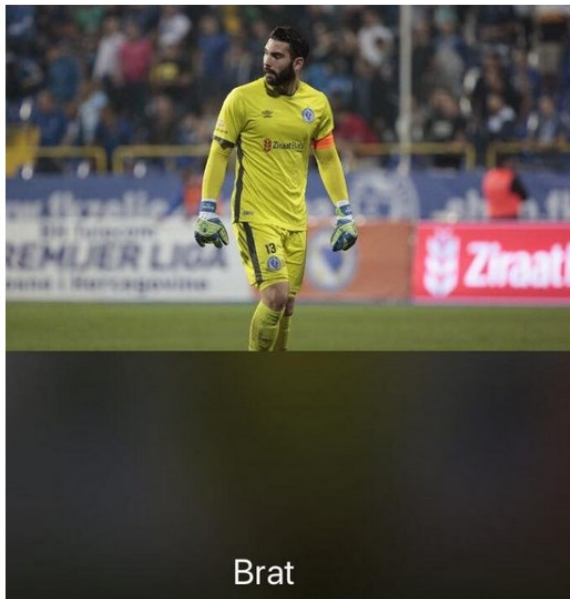
Ivan Lendrić podržao Vedrana K josevskog

Oktobar 2, 2018 18:35

PODIJELI Facebook Twitter G+ P

- Advertisement -

Sponzorisane objave:

Neadekvatno odvajanje sponzorskih objava od ostalih vijesti na portalima svakako da predstavlja etički prekršaj što je jasno naznačilo i Vijeće za štampu i online medije u svome Kodeksu. Na portalu Sportske.ba u 2018. godini zabilježen je jedan takav prekršaj, a sama formulacija vijesti predstavlja zanimljiv primjer kršenja pravila.

Tekst br.1

Naslov: Prosinečki natjerao Pjanića da izvadi mobitel iz štuca, veznjak ga “predriblao”

Ukoliko posmatramo samo naslov jedino na što nas može asociirati jeste da se radnja dešava na fudbalskom terenu te da su selektor reprezentacije Bosne i Hercegovine i Pjanić imali određenih „problema“. Ukoliko dalje nastavimo sa čitanjem, možemo primijetiti kako se zapravo tekst odnosi na sponzorisanu objavu kompanije BH Telecom a u kojoj su učestvovali upravo Miralem Pjanić i Robert Prosinečki. Ovakvo prikazivanje sponzorisane objave svakako da predstavlja ozbiljan prekršaj iz više razloga. Naslov nas apsolutno ne asociira da je riječ o reklami već mu je intencija potpuno druga. Pored toga, kada otvorimo vijest nigdje ne možemo pročitati da je riječ o sponzorisanoj objavi što bi prema pravilima trebalo stajati u određenom uglu.

Prosinečki natjerao Pjanića da izvadi mobitel iz štuca, veznjak ga “predriblao”

Juni 11, 2018 17:37

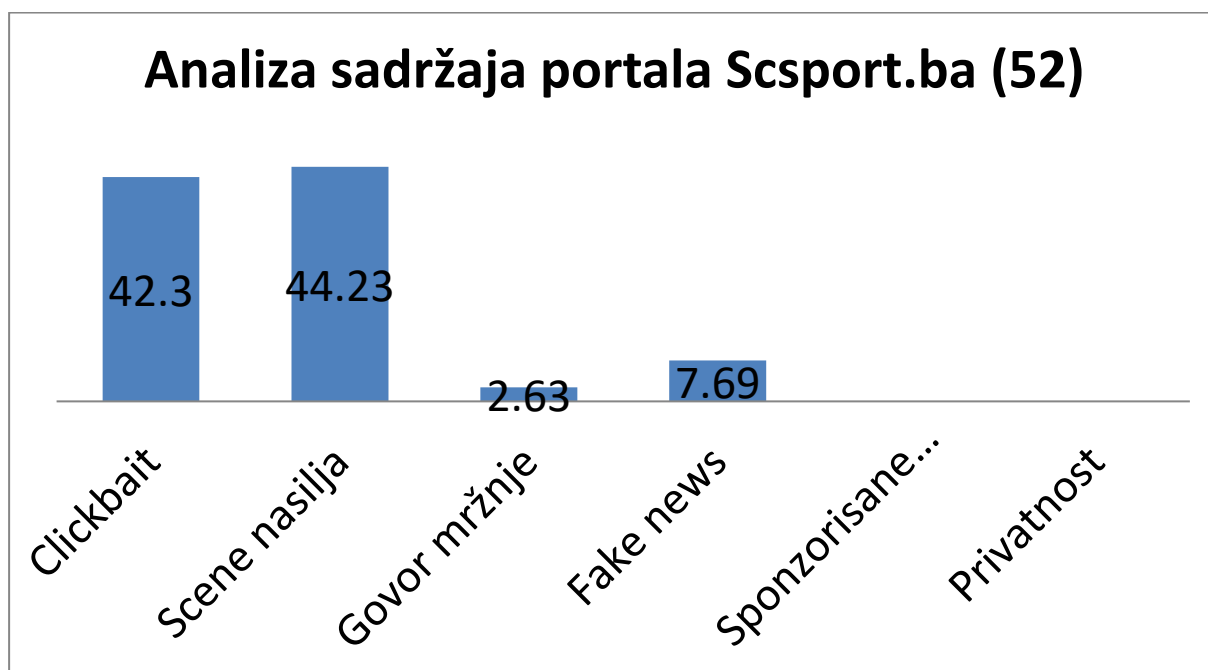
PODIJELI

- Advertisement -

7.2. Analiza sadržaja portala SCSport.ba

Grafikon br. 2

Kroz analizu sadržaja za 2018. godinu, ukupno su prikupljene 52 vijesti koje ne zadovoljavaju etičke kriterije novinarske profesije. Najveći broj njih pripada kategoriju prikazivanja scena nasilja, dok 42 % od ukupnog broja čine clickbait sadržaji. 4 vijesti koje je prenio ovaj portal

ispostavilo se da su lažne vijesti dok su vijesti koje promoviraju govor mržnje zabilježene 3 puta.

Sponzorisanih objava koje ne zadovoljavaju standarde samoregulacije nije bilo kao ni vijesti koje ugrožavaju privatnost osoba.

Kvalitativna analiza

Clickbait:

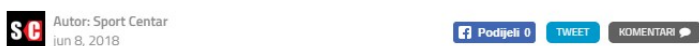
Tekst br. 1

Naslov: Tiago Faria nije zaboravio bivši klub: Vratite nam...

Nepotpun naslov u ovom slučaju svakako da jeste primjer clickbait sadržaja međutim to nije jedini problem sa ovim člankom. Naime, Tiago Faria je bivši igrač sarajevskog Željezničara koji je svoju karijeru nakon toga nastavio u hrvatskoj i brazilskoj ligi. Problem ovog članka jeste u tome što fotografija jasno aludira da je izjava ovog igrača upućena prema FK Željezničar s obzirom da je fotografija iz vremena kada je Tiago igrao za FK Željezničar. Međutim, prilikom čitanja teksta možemo vidjeti kako se zapravo radi o klubu Cibalija za kojeg je Brazilac nastupao kasnije.

Tiago Faria nije zaboravio bivši klub: Vratite nam...

Tiagao Faria, brazilski ofanzivac koji je kod javnosti u BiH ostao upamćen po nastupima za Željezničar, te je za veoma kratko vrijeme postao miljenik Manijaka.

Tiago Faria, brazilski ofanzivac koji je kod javnosti u BiH ostao upamćen po nastupima za Željezničar, te je za veoma kratko vrijeme postao miljenik Manijaka.

Nakon Željezničara, Tiago je otišao za Hrvatsku gdje je nastupao za Cibaliju, a danas se fotografijom na Facebooku oglasio i poslao poruku ekipi iz Vinkovaca koja glasi ovako: "Vratite nam Lokose".

Tekst br. 2:

Naslov: Ivan Sesar iz Juventusa u Inter

Svakako još jedan u nizu tekstova u kojima se koriste nazivi mnogo poznatijih klubova kako bi se napravila „senzacija iz ničega“. Riječ je o mnogo manje poznatim klubovima iz Rumunije odnosno Finske. S obzirom na sličnost imena, novinari su i ovom slučaju iskoristili to kako bi privukli čitaoce koji su možda pomislili da je riječ o senzacionalnom transferu no prava je istina apsolutno drugačija.

Ivan Sesar iz Juventusa prelazi u Inter

Iskusni veznjak je raskinuo ugovor sa rumunskim Juventusom, ali je veoma brzo pronašao novi angažman i u ostatku sezone će igrati u Finskoj.

Sesar je prije Juventusa nastupao za Široki Brijeg, Sarajevo, Dunajsku Strelu, Akhisarspor, Elazigspor, Lokomotivu, Koper i Zagreb.

Zvanični potpis ugovora Sesara sa Interom trebao bi uslijediti u narednim danima.

Scene nasilja:

Tekst br. 1

Naslov: (VIDEO) Ratno stanje u Atini: Žestok okršaj navijača AEK-a i Ajaxa pred utakmicu Lige prvaka

Kao i na prethodno analiziranom portalu, i na ovom se može primijetiti značajan broj tekstova koji promoviraju tuče, nasilje i huliganstvo. Ratno stanje u Atini, kako su to opisali novinari, prikazuje se bh. javnosti bez ikakvog upozorenja ili zaštite s obzirom da se radi o scenama koje sadrže nasilje.

(VIDEO) Ratno stanje u Atini: Žestok okršaj navijača AEK-a i Ajaxa pred utakmicu Lige prvaka

Uoči petog kola Lige prvaka, sinoć su se sukobili navijači AEK-a i Ajaxa u Atini, a neredi su počeli nedugo nakon što su Holandani okupirali grčku prestonicu.

sc Autor: Sport Centar
nov 27, 2018

TWEET

KOMENTARI

Uoči petog kola Lige prvaka, sinoć su se sukobili navijači AEK-a i Ajaxa u Atini, a neredi su počeli nedugo nakon što su Holandani okupirali grčku prestonicu.

Navijačima AEK-a u pomoć su pristigle i navijačke grupe Cracovije i Panathinaikosa.

Atina je ličila na ratni front, a najžešći sukobi desili su se oko 23:00 sata, dok nije bilo ni rijetkost čuti snažne eksplozije.

Okršaj ova dva kluba počeo će danas u 18:55 sati.

Greece, Athens 26.11.2018
AEK (+Partizan Minsk) vs. Ajax (+Cracovia+Panathinaikos), the night before the game.
pic.twitter.com/culnClifpC

— HooligansTV (@HooligansTV1) November 26, 2018

AEK hooligans attacking a mob of Ajax, Panathinaikos & Cracovia 26/11/2018
pic.twitter.com/jNb1J28Faq

— Ultra Style (@ultrastyle01) November 26, 2018

Lažna vijest:

Tekst br. 1

Naslov: Hrvatski selektor o bh. političaru: Komšić nije moj predsjednik, osjećam se poniženo

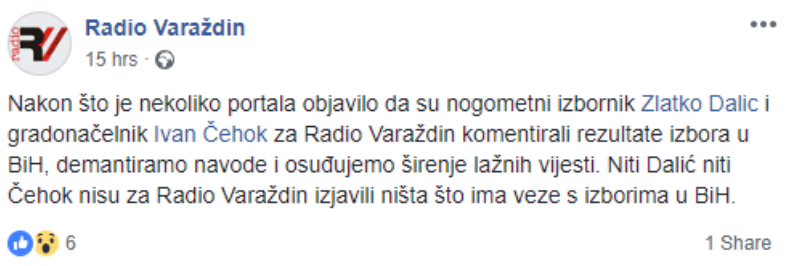
Nakon izbora u Bosni i Hercegovini, veliku je dramu izazvala izjava selektora reprezentacije Hrvatske Zlatka Dalića koju je prenio upravo portal scsport.ba

Naime, u članku stoji kako je Dalić za Varaždinski radio izjavio sljedeće:

„Komšić nije hrvatski predsjednik niti ga Zagreb smije takvog prihvatiti. Ja se kao Hrvat iz Livna, koji je dopisno glasovao, osjećam ponižen. BiH je moja domovina. Hrvati su dali ogromne napore za tu zemlju i na referendumu i 1995. kad su vojno doveli do prevage i mira. Ovo što im se radi je čisto nasilje.”

Pored portala scsport.ba, vijest su prenijeli i određeni portali iz Hercegovine.

Nedugo nakon toga, Varaždinski radio se obratio javnosti preko svoje Facebook stranice i demantovao navode da je Zlatko Dalić tako nešto izjavio za njihov radio. Pored toga, oštro su osudili svako širenje lažnih vijesti pa tako i ovo. Novinari i urednici su obavezni vijest koja se dokaže kao lažna ukloniti sa svojih portala međutim to se do danas nije desilo u slučaju scsport.ba

Radio Varaždin
15 hrs · 🌐

Nakon što je nekoliko portala objavilo da su nogometni izbornik Zlatko Dalić i gradonačelnik Ivan Čehok za Radio Varaždin komentirali rezultate izbora u BiH, demantiramo navode i osuđujemo širenje lažnih vijesti. Niti Dalić niti Čehok nisu za Radio Varaždin izjavili ništa što ima veze s izborima u BiH.

👍👎 6 1 Share

Hrvatski selektor o bh. političaru: Komšić nije moj predsjednik, osjećam se poniženo

Selektor hrvatske nogometne reprezentacije Zlatko Dalić komentirao je trenutnu političku situaciju u Bosni i Hercegovini. Dalić ima bh. državljanstvo.

SC Autor: Sport Centar
okt 11, 2018

TWEET KOMENTARI

Selektor hrvatske nogometne reprezentacije Zlatko Dalić komentirao je trenutnu političku situaciju u Bosni i Hercegovini. Dalić ima bh. državljanstvo.

Livnjak je, kako prenosi hercegovački medij Jabuka.tv, zgrožen činjenicom da je "više od 200.000 Bošnjaka glasalo za Željka Komšića" i da su pri tome poslale jako ružne riječi, prijetnje i uvrede.

"Komšić nije hrvatski predsjednik niti ga Zagreb smije takvog prihvatiti. Ja se kao Hrvat iz Livna, koji je dopisno glasovao, osjećam ponižen. BiH je moja domovina. Hrvati su dali ogromne napore za tu zemlju i na referendumu i 1995. kad su vojno doveli do prevage i mira. Ovo što im se radi je čisto nasilje", kazao je Dalić, kako prenosi Jabuka.tv, u studiju Varaždinskog radija.

Govor mržnje:

Tekst br. 1

Naslov: Nakon poraza Srbije od Švicarske: "Nož, žica, Srebrenica" odjekivalo ulicama Beča

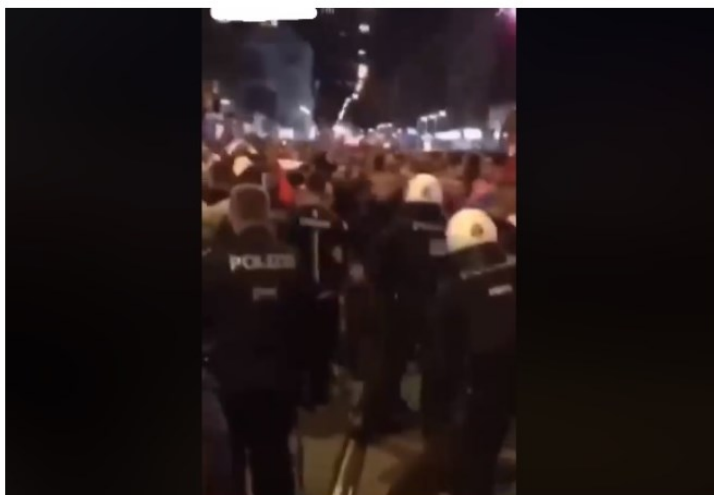
Nažalost, i danas mnogo godina nakon okončanja ratnih sukoba, postoje ljudi koji ne poštuju žrtve srebreničkog genocida. Ipak, najveća greška koju mediji mogu napraviti jeste da daju prostor takvim osobama što će svakako uzburkati strasti na i onako „trusnom“ području. Mišljenja sam da je upravo takvu grešku napravio i portal scsport.ba koji je od ovog skandiranja napravio vijest i samim tim formirao podlogu za govor mržnje koji je nakon ovakvih sadržaja neminovan. Govor mržnje se svakako ne može u potpunosti iskorijeniti iz društva ali se neobjavlivanjem ovakvih vijesti itekako može preventivno utjecati na njegovo suzbijanje. Ovaj put to nije učinjeno, a šteta je, samim tim što se radi o sportskom portalu koji bi trebao promovirati takmičarski i dobar duh, nesaglediva.

Nakon poraza Srbije od Švicarske: "Nož, žica, Srebrenica" odjekivalo ulicama Beča

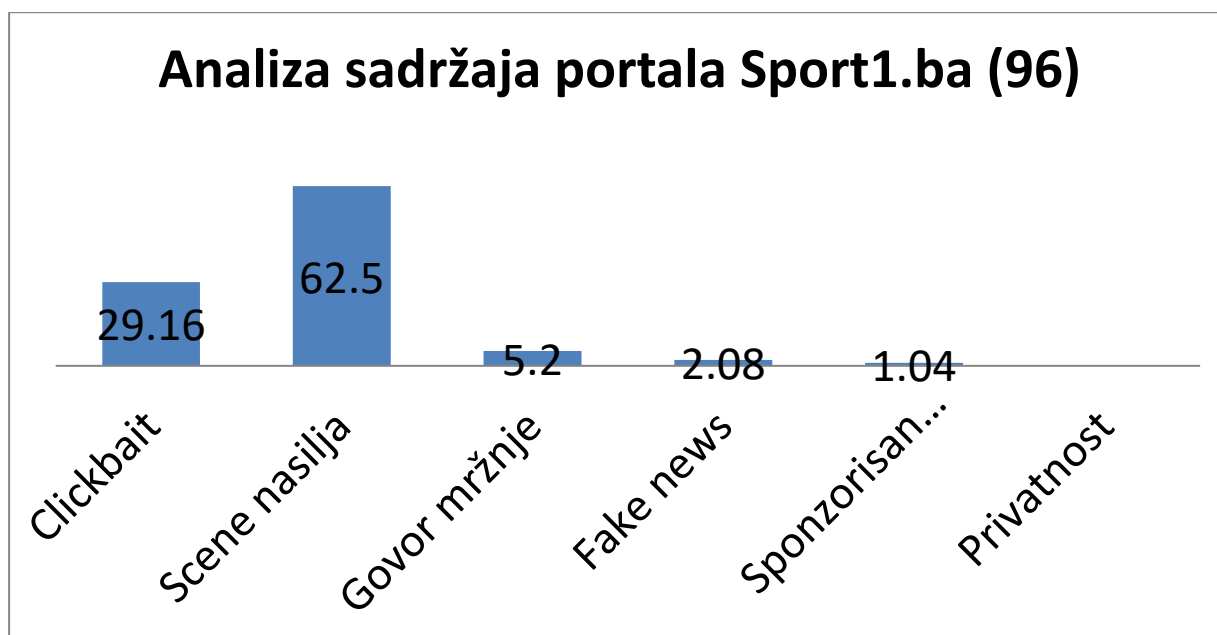
Dok su Srbijanci igrali meč 2. kola grupe E Svjetskog prvenstva u Rusiji protiv Švicarske, njihovi navijači u Beču skandirali su "Nož, žica, Srebrenica".

SC Autor: Sport Centar
jun 23, 2018

TWEET KOMENTARI

Grafikon br. 3:

Portal koji se odnedavno nalazi unutar iste medijske grupacije kao i dnevni list „Oslobođenje“ i TV1, ukupno je u 2018. godini imao 96 etički neprihvatljivih vijesti.

U odnosu na prethodno analizirane portale, na portalu Sport1.ba zabilježen je ubjedljivo najveći broj vijesti koje prikazuju scene nasilja, čak 60 od ukupnog broja. 28 vijesti odnosi se na clickbait, 5 na promoviranje govora mržnje dok se lažne vijesti javljaju dva puta. Jedna objava tiče se neprikladnog reklamiranja.

Kvalitativna analiza

Clickbait

Tekst br. 1

Naslov: Hamšik dileru poslužio kao paravan za prodaju droge!

Ostalo

Hamšik dileru poslužio kao paravan za prodaju droge!

© 01.04.2018 u 13:35

Poznavaoци sporta sigurno dobro znaju za slovačkog fudbalera koji je veliki dio svoje karijere proveo u italijanskom Napoliju. Naslov tj. vijest koja se pojavila na portalu Sport1.ba sigurno je šokirala sve ljubitelje fudbala s obzirom da iz naslova možemo zaključiti kako je slovački fudbaler imao problema sa dilerima i drogom. Dalja analiza teksta nam govori apsolutno suprotno u odnosu na sam naslov. U tekstu se navodi sljedeće:

„Za sve je kriv jedan domišljati diler droge kojemu je prilikom hapšenja pronađena nepoznata količina marihuane u kutiji oblika kopačke koja je bila oblijepljena fotografijama slovačkog fudbalera!

Riječ je o 44-godišnjem Napolitancu Giancarlu Berrioli koji je vlasnik jedne trgovine, a droga je pronađena prilikom pretresa njegove garaže iako je to pokušao spriječiti na sve moguće načine. Osim u "Hamšikovoj kopački", droga je još bila sakrivena i u kutijama za slatkiše.“

Za sve je kriv jedan domišljati diler droge kojemu je prilikom hapšenja pronađena nepoznata količina marihuane u kutiji oblika kopačke koja je bila oblijepljena fotografijama slovačkog fudbalera!

Riječ je o 44-godišnjem Napolitancu Giancarlu Berrioli koji je vlasnik jedne trgovine, a droga je pronađena prilikom pretresa njegove garaže iako je to pokušao spriječiti na sve moguće načine. Osim u "Hamšikovoj kopački", droga je još bila sakrivena i u kutijama za slatkiše.

Diler se nalazi u pritvoru, gdje ga čeka presuda zbog svog nedjela, a Hamšik je istovremeno zaigrao za Napoli od 75. minute u remiju protiv Sassuola (1:1).

Možemo zaključiti kako je riječ o vješto osmišljenom clickbait naslovu koji je zasigurno privukao pažnju čitalaca. Sa druge strane, dok čitamo vijest, možemo primijetiti kako Marek Hamšir nije imao nikakve veze sa prodajom droge već se zapravo radi o sličicama navedenog fudbalera koje su poslužile dileru u sakrivanju droge.

Scene nasilja

Tekst br. 1

Naslov: (VIDEO) Pojavio se novi snimak: Brutalno izivljavanje huligana PSG-a nad Delijama

Iako je u samom naslovu naznačeno da se radi o brutalnom izivljavanju, a sam video to i potvrđuje s obzirom da su huligani u tučnjavi koristili kaiševe i palice te da nisu poštedili ni žene koje su to prolazile, mediji su se odlučili na objavljivanje ovakvog snimka bez prethodnih upozorenja.

(VIDEO) Pojavio se novi snimak: Brutalno izivljavanje huligana PSG-a nad Delijama

 04.10.2018 u 11:23

Navijači PSG-a i Crvene zvezde sukobili su se ispred stadiona "Park prinčeva" poslije utakmice te dvije ekipe, a sada se pojavio i snimak koji prikazuje kako je do svega došlo.

Govor mržnje

Tekst br.1

Naslov: (VIDEO) 'Šiptar, Hrvat, Baliija, nisu moja bratija': Delije tjerale novog igrača Zvezde

Iako se radi o paroli koju su uputili navijači Crvene zvezde tokom košarkaškog meča, mediji ovakve stvari ne bi trebali prikazivati barem u ovom obliku s obzirom da parola sadrži uvredljive riječi za druge narode. Ovakvi sadržaji, iako u potpunosti pogrešni i neprihvatljivi za sportske terene, trebali bi ostati upravo samo dio utakmice, a njihovim sadržajem bi se trebali baviti organi nadležni za to. Mediji u ovom slučaju ne pomažu, čak šta više, podstiču daljne svađe i izazivaju govor mržnje.

(VIDEO) 'Šiptar, Hrvat, Balija, nisu moja bratija': Delije tjerale novog igrača Zvezde

 26.01.2018 u 20:30

Delije pjevale "Omiću, odlazi", na šta je ostatak hale protestovao zvižducima i skandiranjem "Alen Omić" pružio podršku slovenačkom centru.

Sponzorisanе objave

Tekst br. 1

Naslov: Edin Džeko novo zaštitno lice brenda Perfetta

Tekst se odnosi na kompaniju Perfetta i njihove proizvode što samim tim predstavlja reklamiranje. Ipak, ovaj sadržaj nije jasno odvojen od ostalih vijesti niti je naznačen kao sponzorski, promotivni ili sl.

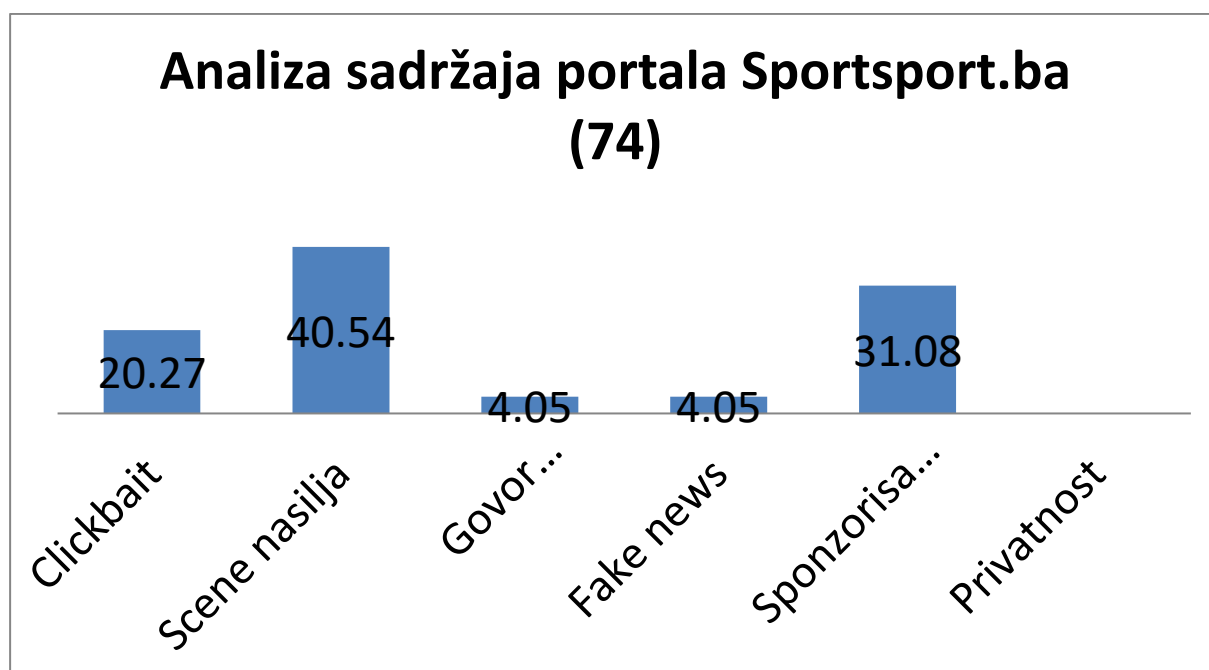
Edin Džeko novo zaštitno lice brenda Perfetta

 20.09.2018 u 12:01

Iako se je na tržištu pojavio ne tako davno brend Perfetta je za kratko vrijeme doživio nevjerojatnu ekspanziju na bosanskohercegovačkom ali i tržištu regiona.

Grafikon br. 4

Na najčitanijem sportskom portalu u 2018. godini zabilježene su 74 nepravilnosti. Kao i kod prethodnih, najveći broj etičkih nepravilnosti veže se za prikazivanje scena nasilja. 15 vijesti pripada clickbait sadržajima dok su govor mržnje i lažne vijesti zabilježene po 3 puta. Najveća razlika u odnosu na ostale portale jeste broj sponzorisanih objava koje nisu istaknute prema pravilima. Procenat takvih pogrešaka na prethodno analiziranim portalima je zanemariv dok je na ovom portalu to slučaj sa 31 % vijesti od ukupnog broja uočenih nepravilnosti. Čak 23 sponzorisane objave nisu jasno naznačene kao takve.

Napomena koju moram spomenuti jeste da za analizu sadržaja ovog portala nisam imao dostupnu arhivu u potpunosti s obizorm da se nakon određenog vremena stare vijesti povlače iz javne arhive i dostupne su samo novinarima i zaposlenima na portalu.

Kvalitativna analiza

Clickbait

Tekst br.1

Naslov: Mourinho ponovo provocira navijače Srbije

Iako iz naslova možemo zaključiti da se portugalski trener dovodi u negativan kontekst sa navijačima Srbije, sadržaj nam govori suprotno. Naime, Mourinho je izjavio kako želi da njegovi igrači imaju što više odmora pred novu sezonu te da bi zbog toga želio da Srbija ispadne u grupnoj fazi Svjetskog prvenstva. Dakle uopšte se ne radi ni o kakvoj provokaciji kako to autor članka navodi u naslovu niti je Mourinho na neki način vrijeđao navijače Srbije. Zbog toga, ovaj članak možemo ocijeniti kao clickbait.

Mourinho ponovo provocira navijače Srbije

"Želim da ispadnete"

Jose Mourinho pred početak Svjetskog prvenstva prognozirao je rezultate koji se nisu baš sviđali navijačima u Hrvatskoj i Srbiji.

E. Čaušević
19.06.18. 13:10

Portugalski stručnjak je poručio da baš ne predviđa da će Hrvatska i Srbija moći proći grupu što je izazvalo dosta nezadovoljstva među navijačima ovih selekcija. Ipak, Mourinho se odlučio ponovo oglasiti nakon razgovora s Nemanjom Matićem, ali ni ovaj put nije "ugodio" navijačima Orlova.

"Nisam mislio reći da će Srbija odmah ispasti i da je loša reprezentacije. Želim da oni ispadnu, a to su dvije različite stvari. Zašto to želim? Pa, Matić igra za tu reprezentaciju i želim mu što više odmora. To naravno znači da je najbolje da Srbija ne prođe grupnu fazu", rekao je Mourinho.

Mourinho je prvobitno rekao da pored Brazila jednostavno niko nema šanse, a da nakon njih vjeruje da će Švicarska biti druga. Ta izjava se nije sviđala navijačima Srbije, a sada je Mourinho odlučio da objasni zašto je to rekao.

Tekst br. 2

Naslov: Messi i Ronaldo u čudu nakon objave liste najskupljih igrača svijeta

Portal je objavio vijest tj. prenio rezultate istraživanja priznatog Internacionalnog centra za sportske studije. Istraživanje se odnosi na cijene fudbalera na tržištu. Listu čini top 100 fudbalera gdje naravno spadaju i Lionel Messi i Cristiano Ronaldo. Međutim, naslov koji su upotrijebili na ovom portalu navodi nas na to da su Messi i Ronaldo nezadovoljni rezultatima istraživanja te da su ih komentirali. Čitajući dalje članak nigdje ne možemo pronaći izjave ili komentare ovih fudbalera. Zbog toga se i ovaj članak može označiti kao clickbait s obzirom da naslov ne odgovara u potpunosti sadržaju.

Messi i Ronaldo u čudu nakon objave liste najskupljih igrača svijeta

Džeko jedini bh. igrač u TOP 100

Istraživačka grupa "Fudbalski opservatorij" uglednog Internacionalnog centra za sportske studije (CIES) smještenog u Švicarskoj objavila je rezultate svog najnovijeg istraživanja.

E. Čaušević
04.06.18. 16:01

Ovaj put CIES se bavio cijenama fudbalera na tržištu, te je objavio listu od TOP 100 najskupljih igrača na svijetu prema njihovom istraživanju. Zanimljivo je da Lionel Messi i Cristiano Ronaldo ne dominiraju na ovoj listi, a mnogi su se šokirali što je Portugalac na tek 24. mjestu ukupnog poretka.

Prema CIES-u na prvom mjestu najskupljih igrača svijeta u ovom trenutku nalazi se napadač Tottenhama Harry Kane za kojeg ce vjeruje da vrijedi oko 201.2 miliona eura. Na drugom mjestu je Neymar koji prema CIES-u vrijedi 195.7, a treći je Kylian Mbappe koji vrijedi 186.5 miliona eura.

Tek na četvrtom mjesto nalazi se Lionel Messi, a iz CIES-a tvrda da Argentinac vrijedi trenutno oko 184.2 miliona eura. U TOP 10 još su Mohamed Salah (171.3), Dele Alli (171), Kevin de Bruyne (167.2), Antoine Griezmann (164.5), Paulo Dybala (164.2) i Romelu Lukaku (163.4).

Kao što smo već naveli Cristiano Ronaldo je tek na 24. mjestu CIES-ove liste najskupljih igrača svijeta sa vrijednošću od 103.4 miliona eura. Jedini fudbaler iz Bosne i Hercegovine koji je našao svoje mjesto u TOP 100 je Edin Džeko, a CIES tvrdi da bh. napadačač vrijedi 59.4 miliona eura i nalazi se na 95. mjestu ove liste. Miralem Pjanić nije u TOP 100, a njegova vrijednost je 51.3 miliona eura.

>80 goals scored in last 2 seasons, not yet 25 years old: [@HKane](#) (€201 M) overtakes [@neymarjr](#) (€195 M) as world most expensive footballer from a transfer value perspective; top 100 for big-5 league players in the latest [@CIES_Football](#) Weekly Post at <https://t.co/PstaW1FE2U>
[pic.twitter.com/393Bfx6TEo](https://t.co/PstaW1FE2U)

— CIES Football Obs (@CIES_Football) 4 June 2018

Scene nasilja

Tekst br. 1

Naslov: Ruski huligani "artiljerijom" na španske navijače, preminuo policajac

Ponovo se prikazuju scene koje prije svega najmanje imaju veze sa Bosnom i Hercegovinom i javnosti koja čita sadržaje na domaćim sportskim portalima. Potresne i nimalo lijepe scene za vidjeti ponovo se prikazuju bez ikakvog upozorenja. Može se reći kako domaći sportski portali posebno uživaju u prikazivanju scena nasilja iz svih dijelova svijeta.

Ruski huligani "artiljerijom" na španske navijače, preminuo policajac

"Rat" u Bilbao

Athletic Bilbao i moskovski Spartak trenutno na San Mamesu igraju revanš susret šesnaestine finala Lige Evrope, a iza stanovnika baskijskog grada je burna noć.

R. Pašić
22.02.18. 22:31

A A A f t

Foto: Screenshot

Sponzorisane objave

Tekst br. 1

Naslov: S Walkmaxx patikama uz Zmajeve

Analizirajući sadržaj na portalu SportSport.ba može se primijetiti veliki broj tekstova ovakvog tipa. Evidentno je iz samog naslova da se radi o sponzorisanom članku tj. o reklamiranju Walkmaxx patika. Ništa to ne bi bilo čudno da ta vijest nije koncipirana kao i ostale. Naime autor članka kroz tekst koji se veže za prijateljske utakmice Bosne i Hercegovine protiv Crne Gore i Južne Koreje, zapravo opisuje karakteristike gore navedenih patika. Govoreći o novinarskom i fotografskom poslu koji je veoma naporan, autor koristi priliku da kroz

fotografije i tekst, čitaocima dočara zapravo udobnost Walkmaxx patika koje su ovi novinari dobili kao „pojačanje“ prije samih utakmica. Svakako da ova vrsta članka predstavlja ozbiljno kršenje novinarske etike s obzirom da je riječ o reklamiranju jednog proizvoda „zamaskiranom“ u formu obične vijesti. Autor ovog teksta je potpisan što je svakako greška, s obzirom da kada je riječ o ovakvom tipu objava, na mjestu imena autora mora stajati „Sponzorisani tekst“.

Puna pripravnost i stalna pokretnost iz dana u dan, posebno su izazovni za fotografe koji pored mnogo hodanja i dugotrajnog stajanja, konstantno sa sobom moraju nositi svoj alat za rad, a koji nije nimalo lagan.

Fotoaparat i ruksak sa ostalom opremom za fotografisanje, stativ za snimanje, laptop... Nosanje sve te opreme po cijeli dan itekako je iscrpljujuće i svakim korakom izvlači sve više energije i pravi bol u nogama i leđima.

Prije početka "operacije Crna Gora i Južna Koreja", dobili smo pojačanje u vidu Walkmaxx patika sa anatomskim đonom koje garantuju rasterećenje nožnih zglobova i leđa prilikom kretanja i višesatnog stajanja. Tako su se našle s nama u svim izazovima, koji su se pretvorili u prava usputna, više nego ozbiljna testiranja.

Drugačiji pritisak na koljena i leđa

Kada se apsolviraju prvi koraci, počinje se osjećati razlika tokom hoda. Tako smo prilikom prvih radnih obaveza na sportskim događajima osjetili da listovi daleko više rade i članci i koljena su na neki način bivali rasterećeniji, što je jako dobro, posebno kada se sjetimo onih silnih kilograma opreme na leđima i u rukama.

"Hvatanje" objektivom posljednjih poteza Emira Spahića, Vedada Ibiševića i Zvezdana Misimovića u najvoljenijem dresu, kao i svih akcija naših asova, iziskuje skoro pa nepomično stajanje cijelo poluvrijeme. Svi su osjetili kako dugotrajno stajanje na jednom mjestu počinje stvarati tenziju i neku vrstu tegobe u leđima. Kako su ovoga puta na nogama bile Walkmaxxove starke sa đonom koji je snažno pritiskao centralni dio stopala i tako ravnomjerno raspoređivao pritisak na sve dijelove stopala, i poza držanja donjih leđa je morala biti drugačija. Ubrzo se to osjetilo u jednostavno drugačijem i ugodnijem osjećaju koji je zamijenio onaj poznati loši i nikako ugodni osjećaj. Vrhunac svega je shvatanje da bola u nogama i leđima nakon dugog i napornog dana više nije bilo.

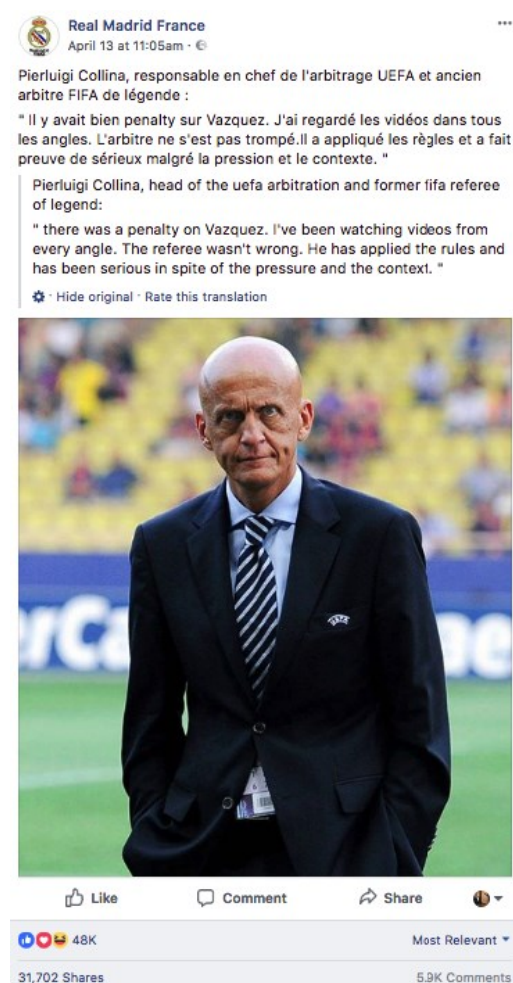
Nakon zajedničkih pohoda i uspješno obavljenog posla uz nacionalni fudbalski tim, ono što se bez pretjerivanja može reći je to da bi patike sa Walkmaxxovim specijalnim đonovima trebale postati standardni dio opreme profesionalnih sportskih fotoreportera, te ih iskreno možemo preporučiti svima.

Lažna vijest

Tekst br. 1

Naslov: Legendarni Collina presudio - Penal je

Tekst se odnosi na utakmicu Juventusa i Real Madrida u kojoj je dosuđen diskutabilan penal za madridski klub. To je naravno izazvalo dosta polemike i nakon same utakmic a navijači Realu su u svemu otišli korak dalje. Naime oni su na jednoj od svojih FB stranica prenijeli navodno izjavu poznatog sudije u mirovini koji je izjavio da je penal postojao. Kao izvor su stavili francuski L'Equipe kojem je sudija dao izjavu. To su prenijeli mnogi mediji u regionu, a između ostalih i Sportsport.ba

Međutim, kasnije se ispostavilo da ta vijest uopšte ne postoji u arhivi francuskog L'Equipa što znači da su navijači Realu kreirali lažnu vijest, a mediji bez ikakve provjere istu prenijeli što ih svakako ne amnestira od odgovornosti. Ovo neprovjeravanje informacija i činjenica posebno čudi s obzirom da je riječ o Facebook stranici navijača što svakako ne može biti relevantan izvor informacija sam po sebi bez dodatne provjere. Mnogi portali, nakon što su

saznali da je riječ o lažnoj vijesti su istu obrisali, neki poput srbijanskog Sport Kluba uputili su demantij dok je portal Sportsport.ba zadržao vijest u prvobitnom obliku bez ispravki.

8. Analiza anketnih ispitivanja

Za potrebe magistarskog rada, u ovom dijelu su urađene dvije ankete od kojih je jedna usmjerena prema korisnicima portala dok je druga vezana za same sportske novinare.

U ovom dijelu, izdvojit ću rezultate ankete na pitanja koja se tiču konkretno hipoteza i određenih stvari koje su spomenute u prethodnim dijelovima rada. Cijela anketa bit će dostupna u prilogima.

8.1. Anketa – korisnici portala

Naziv ankete: Izvanjski utjecaji na izvještavanje sportskih novinara u Bosni i Hercegovini

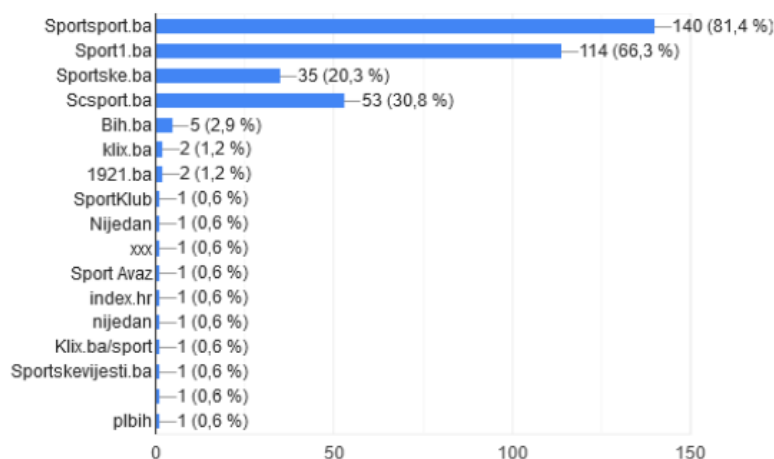
Ciljna grupa: Korisnici portala

Ukupno anketiranih: 172

- Iz narednog grafikona možemo zaključiti kako su portali koji su analizirani upravo kroz ovaj rad, zaista izbor većine korisnika te se može reći da se nije pogriješilo sa izborom samih portala za analizu.

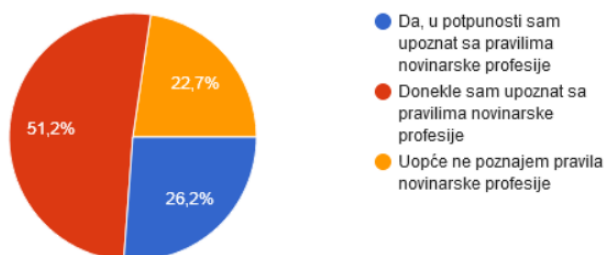
Koje domaće sportske portale najčešće pratite? (možete izabrati više opcija)

172 odgovora

Da li ste kao korisnici medija upoznati sa propisima i pravilima kojih bi se novinari trebali pridržavati tokom svog rada?

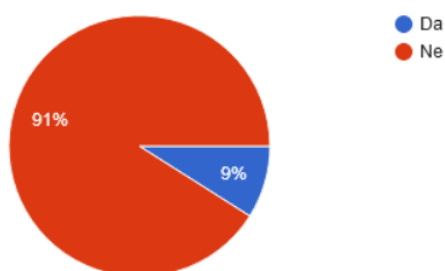
172 odgovora

- Drugi dio ankete odnosio se ponajviše na ispitivanje znanja korisnika o samim medijima tj. novinarskom poslu. Zbog toga, postavljana su pitanja o tome da li su kao korisnici upoznati sa propisima kojih bi se novinari trebali pridržavati. 51, 2 % ispitanika odgovorilo je da je donekle upoznato sa pravilima dok je 26 % u potpunosti upoznato sa pravilima novinarske profesije. Uzevši u obzir ove podatke, možemo govoriti o ohrabrujućem broju korisnika koji su upoznati sa pravilima i taj broj premašuje 70 % ispitanika što je dalje svakako relevantnije za samu anketu.

Smatrate li da se novinari pridržavaju pravila profesije?

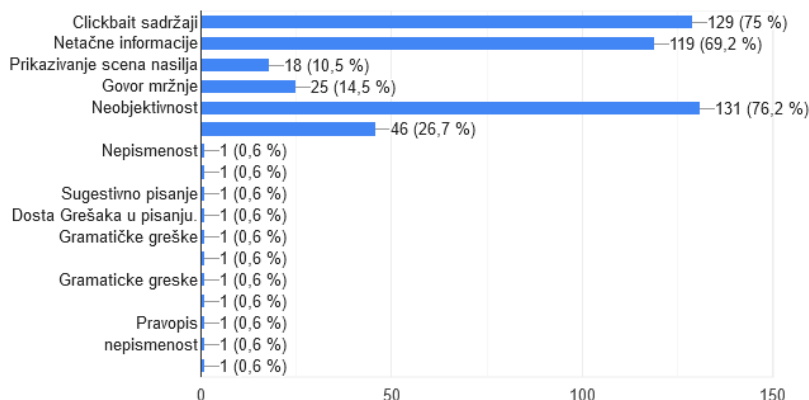
167 odgovora

- Nimalo ohrabrujući podatak jeste da 91 % korisnika smatra da se novinari ne pridržavaju pravila profesije što je, ukoliko gledamo i analizu sadržaja, potvrđeno.

Koje su to nepravilnosti koje najčešće primijetite prilikom čitanja?
(možete izabrati više opcija)

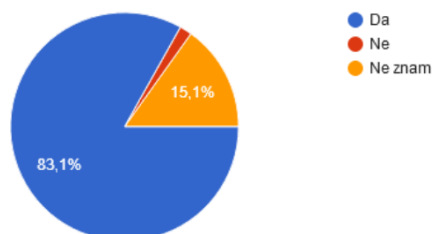
172 odgovora

- Na pitanje koje su to nepravilnosti koje najčešće primjećuju prilikom čitanja, korisnici su izdvojili clickbait sadržaje (75%), netačne informacije (69.2%), prikazivanje scena nasilja i govor mržnje prepoznalo je 10,5 % odnosno 14,5 % ispitanika. Ostale nepravilnosti kao što su greške u pravopisu, gramatičke greške, svakako da jesu problem ali nisu predmet ovog istraživanja. Uprkos tome, mogu biti svojevrsni lajtmotiv za početak nekih drugih magistarskih radova.

Smatrate li da na rad sportskih novinara u Bosni i Hercegovini određeni utjecaj vrše menadžeri igrača, treneri, glasnogovornici?

172 odgovora

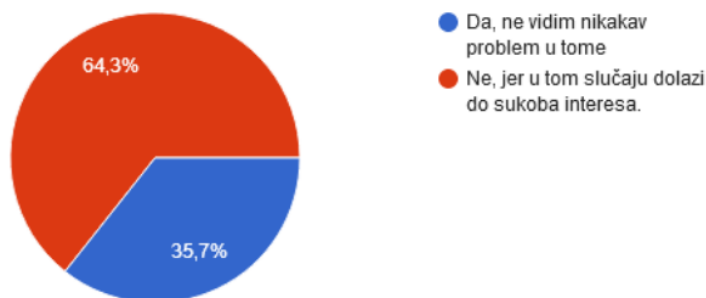

- Nastavak ankete tiče se vanjskih faktora tj. da li korisnici prepoznaju utjecaj igrača, menadžera, trenera, glasnogovornika na rad sportskih novinara.

83,1 % ispitanih odgovorilo je kako smatra da navedeni faktori utječu na rad sportskih novinara što samo potvrđuje činjenicu da je problem vanjskih utjecaja uočljiv i među samim konzumentima sadržaja.

Prema vašem mišljenju, da li osoba koja se bavi profesijom sportskog novinara može istovremeno obavljati i posao PR-a određenog sportiste/tkinje?

171 odgovor

- Na pitanje o sukobu interesa, što je dio analize ovoga rada, **64,3 % korisnika smatra kako osoba istovremeno ne može obavljati posao PR-a i novinara te da se u tom slučaju radi o sukobu interesa. Sa druge strane, 35,7 % ispitanika ne vidi nikakav problem u tome da se te dvije funkcije obavljaju istovremeno.**

Možemo zaključiti da je hipoteza o tome da javnost prepoznaje etičke i druge probleme unutar profesije sportskog novinarstva potvrđena. Upravo to dokazuje i nepisano pravilo da je sportska javnost često upućenija u dešavanja kako u samom sportu tako i u sportskom novinarstvu. Također, možemo reći da je i upućenost korisnika u određene detalje i prepoznavanje problema profesije na zaista zavidnom nivou ukoliko uzmemo u obzir provođenje ankete u „nemedijskom“ okruženju.

U ovom dijelu, dotakao bih se jednog zanimljivog podatka. Korisnici su, pored ostalih problema, kao jedan od važnijih izdvojili problem neobjektivnosti sportskih novinara.

Nažalost, to je možda i jedini problem koji se u ovom radu, ali i općenito gledano u profesiji sportskog novinarstva, ne može u potpunosti dokazati.

Problem neobjektivnosti svakako da se veže za pristrasnot samog novinara što u konačnici može utjecati na plasiranje informacija javnosti.

Dale Jacquette navodi da je „*pristrasnost tendencija da se stvari interpretiraju i da se o njima izvješćuje na određeni način koji ide u prilog stajalištu koje novinar prihvaća ili ne ide u prilog stajalištu koje novinar ne prihvaća*“⁸³

Kada govorimo o pristrasnosti u sportskom novinarstvu vjerujem da se u tom slučaju ne može pronaći primjer sportskog novinara koji ima apsolutno ravnodušan stav prema svim klubovima, sportistima/tkinjama itd. To je potpuno nemoguća kategorija. Naravno da to može predstavljati problem ukoliko novinar svoju navijačku pristrasnost upotrijebi u „poslovne svrh“ tj. prilikom izvještavanja, komentarisanja utakmica. Tako se sigurno narušava ravnoteža između istine i objektivnosti. Međutim, postavlja se pitanje, ko zaista može izmjeriti ili utvrditi neobjektivnost i eventualnu pristrasnost sportskog novinara? Korisnici koji su također navijački „obojeni“? Kolege novinari koji također imaju svoje favorite u fudbalu, košarci i drugim sportovima koje privatno poštuju? Sami sportisti koji imaju potpuno drugačiju percepciju stvari i gledanja na svijet sporta?

(Ne)objektivnost u ovom slučaju ostaje zaista nedokučiva i u domenu metafizičkog posmatranja stvari. Ono o čemu se jedino može govoriti u kontekstu novinarske realnosti jeste kada je pristrasnot dobrodošla. Ukoliko je riječ o takmičenjima gdje su sportisti istovremeno i reprezentanti države, tada možemo pristrasnost staviti u pozitivan kontekst. Naravno, opet u određenim granicama koje ne prelaze u patetiku, kič i vještačko proizvođenje emocija.

Svakako da je pojam objektivnosti u sportskom novinarstvu samo još jedan u nizu dokaza kako je profesija sportskih novinara specifična i kako se tu, za razliku od drugih oblika novinarstva, etičke smjernice prilagođavaju novinarstvu, a ne obrnuto.

⁸³ Jacquette, Dale: Novinarska etika. Moralna odgovornost u medijima, Beograd, Službeni glasnik, 2007., str. 315.

8.2. Anketa – sportski novinari u Bosni i Hercegovini

Naziv ankete: Izvanjski utjecaji na izvještavanje sportskih novinara u Bosni i Hercegovini

Ciljna grupa: Sportski novinari u Bosni i Hercegovini

Broj ispitanika: 26

Anketa je poslana sportskim novinarima u sljedećim medijima:

- **Sport1.ba/Oslobođenje**
- **Sportsport.ba**
- **Sportske.ba**
- **Scsport.ba**
- **BHFudbal.ba**
- **Faktor.ba**
- **Radiosarajevo.ba**
- **Klix.ba**
- **Sportdc.net**
- **Jabuka.tv**
- **Avazov Sport**
- **RTVFBIH**
- **BHRT**
- **Arena Sport**
- **NOVA BH**
- **OBN**
- **Al Jazeera**
- **Hayat**

Nažalost, pojedini sportski novinari iz navedenih medijskih kuća nisu odgovorili na anketu. Prvobitni cilj je bio obuhvatiti što više sportskih novinara sa područja Bosne i Hercegovine međutim zbog nepotpunih informacija na samim stranicama (impresum) nije bilo moguće ostvariti kontakt sa sportskim novinarima određenih medija.

Rezultati ankete:

Novinarima su prvenstveno postavljena pitanja o poznavanju kodeksa vezanih za sportsko novinarstvo ali i novinarsku profesiju općenito

- Uvodna pitanja odnosila su se na poznavanje etičkih propisa kao i poznavanje Kodeksa profesionalnih standarda AIPS-a.

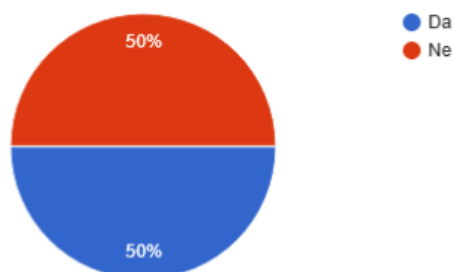
73,1 % novinara odgovorilo je kako su u potpunosti upoznati sa etičkim propisima novinarske profesije dok je 27 % anketiranih donekle upoznato sa propisima.

Zabrinjavajući podatak tiče se poznavanje Kodeksa AIPS-a gdje je 57,7% sportskih novinara odgovorilo da su upoznati samo sa nekim dijelovima Kodeksa, a 15,4 % uopšte nije upoznato sa sadržajem navedenog Kodeksa!

26,9 % odgovorilo je da u potpunosti poznaje Kodeks.

Da li ste nekada svjesno tokom svog rada kao sportski novinar prekršili određena etička načela novinarske profesije?

26 odgovora

- **Mišljenja o tome da li su nekada svjesno tokom svog rada prekršili etička načela novinarske profesije su podijeljena. 50 % sportskih novinara odgovorilo je da jeste dok je 50 % odgovorilo da nije. Problem svakako predstavlja nimalo zanemariv broj onih koji su svjesno prekršili (ili krše?) pravila. Razloga je svakako mnogo, a neki od njih su već ranije analizirani u radu.**

-

Koji su to najčešći problemi na koje nailazite tokom svog rada?

16 odgovora

Nema većih problema
Neodgovornost subjekta sa kojim imam posla
Ne adekvatna komunikacija s klubovima
Pristrasnost aktera
Loši uvjeti za praćenje sportskih događaja
Previše glupi čitatelji.

Koji su to najčešći problemi na koje nailazite tokom svog rada?

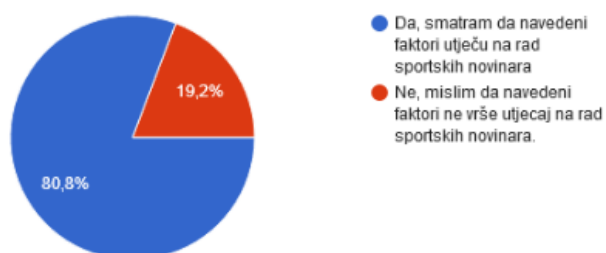
16 odgovora

Uglavnom tehnicki problemibi nekompetentnost ljudi na bitnim pozicijama u sportskim organizacijama otezavaju posao.
Najveći i najčešći problem je komunikacija sa fudbalskim A reprezentativcima BiH. Većina njih ni nakon utakmica, u miks zoni, ne želi davati izjave, a 'najveće zvijezde' imaju svoje PR timove i ne dozvoljavaju direktan kontakt...
Podobni nadređeni stranacki pozicionirani
Nerazumjevanje pretpostavljenih ali spotista, trenera, čelnika i administracije nekih klubova (organizacija), pritisci sa raznih strana....
Uslovi za rad
Nema problema sa kojim se nisam susreo. To je sastavni dio naseg poziva.
Loši uslovi za rad, nestručni ljudima s kojima radimo, pr službe klubova koje koče rad. Itd, itd
Interes pojedinaca ispred objektivnog izvjestavanja.
Komunikacija, odnos ljudi prema novinarima
Senzacionalisticke poluinformacije, nedostupnost aktera price za izjave...

- Naredni dio ankete odnosio se na sama promišljanja novinara o tome koji su najčešći problemi sa kojima se suočavaju u svome radu. Neki od najčešćih odgovora, a da se tiču same teme, jesu: “nedostupnost aktera za izjave”, “PR službe klubova koje koče rad novinara”, “nerazumijevanje pretpostavljenih kao i trenera”, “komunikacija i odnos ljudi prema novinarima”

Smatrate li da vanjski faktori poput trenera, menadžera igrača, osoba zaduženih za PR utječu na vaš rad?

26 odgovora

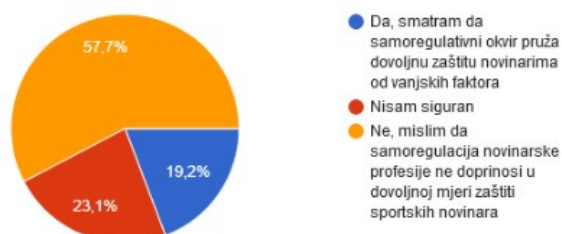

- Određena pitanja koja su postavljena u prethodnoj anketi, svjesno se podudaraju sa pitanjima namijenjenim novinarima. Razlog je jednostavan. Za neke probleme potrebno je čuti mišljenja i jedne i druge strane. Tek se tako

možu zaključiti neke stvari ali i uvidjeti osnovni problemi. Baš kao i na prethodnoj anketi, sada su sportski novinari odgovarali na pitanja da li smatraju da na njihov rad utječu vanjski faktori. 80, 8 % ispitanih sportskih novinara odgovorilo je da smatra da na njihov rad utječu navedeni faktori dok 19,2 % smatra da vanjski faktori ne vrše utjecaj na sportske novinare. Po ovom pitanju, može se reći da je stav korisnika i sportskih novinara identičan.

Smatrate li da samoregulativni okvir novinarske profesije u BiH štiti sportske novinare od pretjeranog utjecaja navedenih vanjskih faktora?

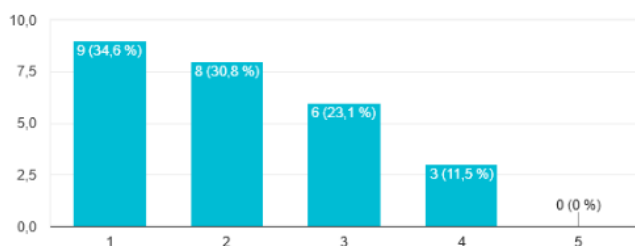
26 odgovora

- Samoregulaciji novinarske profesije posvećen je veći dio ovoga rada pa je tako neophodno provjeriti i da li su sportski novinari zadovoljno samoregulativnim okvirom te da li im on pruža određenu zaštitu od pretjeranog utjecaja vanjskih faktora. 57,7 % novinara, odgovorilo je kako samoregulativni okvir ne doprinosi u dovoljnoj mjeri zaštiti sportskih novinara. Ovaj podatak predstavlja ozbiljan problem s obzirom da samoregulacija treba da predstavlja prvi stub odbrane od ovakih štetnih pojava. Samo 19,2 % ispitanih odgovorilo je kako smatra da samoregulativni okvir pruža dovoljnu zaštitu. Svakako da ovi procenti mogu predstavljati i svojevrsan apel kako Asocijaciji sportskih novinara tako i ostalim udruženjima relevantnim za ovu temu da se problemima sa kojim se suočavaju sportski novinari posveti dovoljno pažnje.

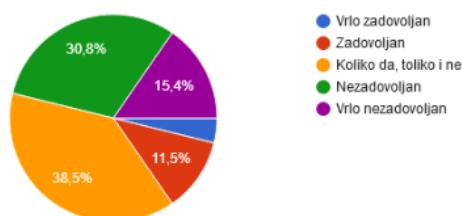
Asocijacija sportskih novinara u Bosni i Hercegovini posvećuje dovoljno pažnje zaštiti i edukaciji sportskih novinara.

26 odgovora

Općenito, kako ste zadovoljni radom Asocijacije sportskih novinara u BiH?

26 odgovora

- **S obzirom da se ovaj dio ankete veže za samoregulaciju, preostala pitanja vezana su za rad same Asocijacije sportskih novinara.**

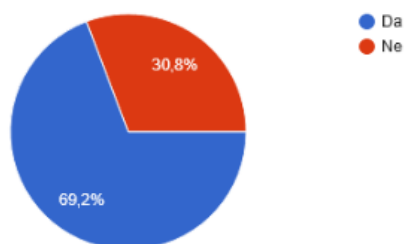
Na konstataciju da “Asocijacija sportskih novinara u BiH posvećuje dovoljno pažnje zaštiti i edukaciji sportskih novinara”, novinarima su ponuđeni odgovori na skali od 1 (uopće se ne slažem) do 5 (u potpunosti se slažem). 34,6 % novinara uopće se ne slaže sa ovom konstatacijom. Odmah iza, 30,8 % ispitanih također je iskazalo svoje nezadovoljstvo radom Asocijacije. Zanimljivo da niti jedan novinar nije u potpunosti zadovoljan sa radom ovog udruženja.

- **Mišljenja o tome kako su općenito zadovoljni radom Asocijacije su poprilično podijeljena. Također ono što se primjećuje jeste da i u tom pogledu dominiraju negativni odgovori.**

15,4 % novinara u potpunosti je nezadovoljno radom Asocijacije. 30,8 % je samo nezadovoljno radom, a 38,5% što je ujedno i najveći procenat, odgovorilo je da koliko su zadovoljni toliko i nisu. 11,5 % odgovorilo je da su zadovoljni radom dok je zanemariv procenat zadovoljan u potpunosti radom.

Da li sportski novinar može istovremeno obavljati i posao PR-a određene sportske ličnosti?

26 odgovora

- **69, 2 %** novinara odgovorilo je da sportski novinar istovremeno može obavljati i profesiju PR-a dok je **30, 8 %** odgovorilo da se te dvije profesije ne mogu miješati. Ukoliko uporedimo sa prethodnom anketom možemo zaključiti kako su mišljenja javnosti i novinara po ovom pitanju dijametralno suprotna, a da je javnost mnogo bliža etičkom promišljanju od samih novinara.

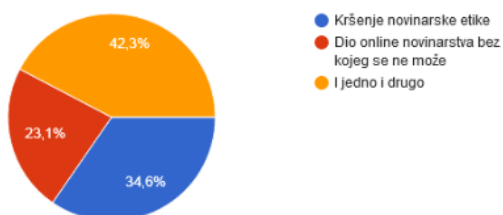
Smatrate li da online sportski mediji objavljivanjem i prikazivanjem scena nasilja doprinose njegovom širenju na sportskim borilištima?

26 odgovora

Sa novinarskog gledišta, fenomen clickbaita za vas predstavlja?

26 odgovora

- Posljednji dio ankete tiče se etičkih nepravilnosti koje su ranije uočene kroz analizu sadržaja najčitanijih sportskih portala u Bosni i Hercegovini.

Na pitanje “Smatrate li da online mediji objavljivanjem i prikazivanjem scena nasilja doprinose njegovom širenju na sportskim borilištima?” mišljenja su poprilično podijeljena. 50 % novinara odgovorilo je kako smatra da mediji imaju veliki utjecaj na širenje nasilja na sportskim borilištima dok je 42,3 % mišljenja da mediji ne doprinose širenju nasilja. S obzirom na već ranije obavljenu analizu sadržaja možemo zaključiti kako su rezultati ove ankete kontradiktorni sa stanjem sportskih portal i sadržajima koje isti objavljuju. Na portalima je evidentan prenatržen fokus na prikazivanje scena nasilja kako onih iz BiH tako i drugih zemalja bivše Jugoslavije.

- Za kraj, interesantno je bilo čuti mišljenja novinara o fenomenu clickbaita i šta zapravo on predstavlja za njih. 34,6 % odgovorilo je kako je to kršenje novinarske etike, 23,1 % smatra kako je clickbait dio online novinarstva bez kojeg se ne može. 42,3 % sportskih novinara smatra da je clickbait i jedno i drugo što samo, nažalost, pokazuje koliko je taj neetički fenomen duboko ušao u novinarstvo te je izmijenio i sama promišljanja novinara i njihovo poimanje novinarstva. Zarada postaje prioritet a to clickbait omogućava.

9. Analiza intervjua

Cilj intervjua u ovom slučaju bio je čuti mišljenja iskusnijih sportskih novinara o temama koje se obrađuju kroz ovaj magistarski rad. Pored sportskih novinara, važno je čuti i razmišljanja samih studenata novinarstva o temama koje se nameću kao prioritetne u sportskom novinarstvu.

U ovom dijelu, izdvojit ću, kao i u anketama, samo dijelove koji su najbitniji za temu dok će se cijeli intervju moći pročitati u prilogima.

Sagovornici:

Almedin Halilović – student na Fakultetu političkih nauka, Odsjek za Komunikologiju

Boris Bilić – sportski novinar i komentator na Federalnoj televiziji

Muhamed Bikić – sportski novinar i voditelj na Federalnoj televiziji, publicista

Jasmin Ligata – PR Edina Džeke, Damira Džumhura i sportski novinar na Hayat TV

9.1. Almedin Halilović (student na Fakultetu političkih nauka, odsjek Komunikologija)

Student Almedin Halilović, na pitanje o odnosu kvaliteta i kvantiteta u online medijima, a naročito na online sportskim portalima, govori da u online sportskim medijima često preteže loša strana za što su ponajviše zaslužni neškolorani novinari kojih možda ima najviše upravo u domenu sportskog novinarstva.

„Kvalitet zaista dominira online sportskim portalima danas u Bosni i Hercegovini. Na žalost svih nas, i loš kvalitet je kvalitet. I na još veću žalost, taj loš kvalitet dominira. Govoreći o online sportskim medijima i upoređujući ga sa ostalim medijima u našoj državi, nema puno razlike. Možda jedino u sportskom novinarstvu u BiH imamo najveći broj onih koje nazivamo „neškolorani novinari“. Na TV stanicama ili čak i na drugim online medijima, možemo pronaći više „školoranih novinara“ Možda je to iz razloga što je ovdašnje sportsko novinarstvo duboko zagazilo u domenu „žute štampe“ gdje se diploma novinara množi sa nulom.“

S obzirom da je dio rada vezan i za pitanje samoregulacije profesije sportskih novinara, o pitanju učinkovitosti samoregulacije, Halilović smatra da je tu potrebno obratiti pažnju naročito na problem sukoba interesa.

„Samoregulacija u bosanskohercegovačkom novinarstvu, tačnije u online i printanim medijima postoji, evo, skoro 20 godina. Vrlo lahko može se doći do podataka o efektivnosti samoregulacije. Ali mislim da je sasvim jasno na kojem nivou je ta efektivnost. Glede samoregulacije u sportskom novinarstvu, a prema mom skromnom mišljenju, nije potrebna mnogo veća (samo)regulacija u odnosu na ostale medije. Ali je potrebno obratiti pažnju na sukobe interesa. Ne može vlasnik jednog sportskog portala u isto vrijeme da se bavi menadžerskim poslovima, vrši funkciju u nekom sportskom klubu ili asocijaciji. Jednostavno, to je sukob interesa a na ovdašnjoj bh. sportskoj sceni upravo imamo nekoliko takvih slučajeva“.

Pitanje koje se neminovno provlači kroz rad jeste i neadekvatan odnos akademske zajednice po pitanju sportskog novinarstva. Upravo Halilović smatra kako se u akademskoj zajednici ovoj vrsti novinarstva ne posvećuje dovoljno pažnje. Ipak, kaže, ono što radije jeste da sve više studenata kroz svoje eseje, seminarske pa čak i magistarske radove pokušava obraditi ovu temu ili neke njene dijelove. Zaključuje kako je to, općenito, jako malo.

O pitanju uloge medija u doprinosu širenja nasilja na stadionima i o njihovoj odgovornosti po tom pitanju, Halilović navodi kako sportski portali zbog zarade često prikazuju te negativne stvari dok se svjesno zanemaruju pozitivne što u konačnici dovodi do slike o navijačima kakvu imamo danas.

„Kao neko ko je vrlo često dio te publike, čak i one za koju mediji kažu „huligani“, „narkomani“, „ološ“, odgovorno tvrdim da je riječ o iskrivljenoj slici. Prije svega, ne obraća se pažnjaj na pozitivne pojave kao što su: djeca na stadionima, sa svojim porodicama, pripadnice ljepšeg spola, humanitarne akcije, pomoć običnom stanovništvu prilikom nekih nepogoda itd. Svjesno se zanemaruju te pozitivne stvari, i ističu se samo negativne. I te negativne, kojih ima i od kojih ne bježim, se predstavljaju na takve načine da se zdrav razum vrlo često zgrožava do neprepoznatljivosti. Ali ne na ono što mediji predstavljaju već na načine na koje predstavljaju. Razumljivo, mediji gledaju svoj interes, najčešće finansijski i sasvim sigurno će više pažnje ta „negativa“ privući ali kada mediji počnu da postavljaju pitanja kao što su „zašto nema publike na bh. nogometnim utakmicama“, neka se dobro zapitaju o svojoj odgovornosti za to.“

O pitanju odnosa novinar-PR smatra kako je upravo najbolji PR bivši novinar, sa naglaskom na bivši. Sve ostalo predstavlja sukob interesa što navodi i kao jedan od glavnih problema bh. sportskog novinarstva.

Prenošenje i stvaranje govora mržnje novinari često ne iskoriste za osudu takvih ponašanja već, kako kaže, za dodatnu promociju.

Kao zaključak, na pitanje da li sve veći pritisci na novinare može povezati sa neuređenošću profesije iznutra, Halilović tvrdi kako bi obrazovani novinari kojima je etika ispred svega, sam sistem učinile imunim na takve utjecaje. Trenutno stanje je posljedica unutarnjih problema odnosno previše „slabih“ članova profesije.

„Sa takvim dijelovima tog sistema, sa maksimalno etičnim i obrazovanim novinarima, samo novinarstvo bi se postepeno, samo od sebe, uređivalo i time bi postajalo još jače i otpornije na sve ono što izjeda ovdašnje novinarstvo.. Siguran sam da bi jedina uzročno-posljedična veza bila ona koju sam gore spomenuo: jači novinari – jače novinarstvo – nemogućnost da vanjski uticaji diktiraju pravac profesije.“

9.2. Boris Bilić, novinar i komentator na Federalnoj televiziji

Na pitanje o odnosu kvalitet-kvantitet u online medijima, Bilić smatra kako su online mediji pored toga što su učinili informacije dostupnim krajnjim korisnicima donijeli i površnost. Ipak, mišljenja je, kako nigdje nema mjesta za generalizaciju pa tako ni u ovom slučaju. Postoji prema njegovom mišljenju nekoliko kvalitetnih portala koji se ozbiljno bave sportskim sadržajima.

Sportskom novinarstvu se, mišljenja je, ne posvećuje dovoljno pažnje u naučnog segmentu što dovodi do toga da se i samim studentima ne posvećuje dovoljno stručne pažnje po tom pitanju.

Na pitanje o pritiscima izvana, Bilić smatra kako se tu prije svega radi o otporu a tek onda o pritiscima.

„Prije bih to nazvao otporom, nego pritiskom. Kada bi svi ili barem većina sportskih djelatnika bili susretljiviji prema sportskim novinarima i shvatili ozbiljno njihovu ulogu kada je riječ o utjecaju na javno mnijenje, novinarstvo i sam položaj novinara bili bi na mnogo boljem nivou.“

Kao rak - ranu bh. sportskog novinarstva izdvaja senzacionalizam.

„Pojedini online sportski portali često, da bi izazvali intrigu kod potencijalnih čitatelja, prelaze granicu između informacije i senzacionalizma, poznatog kao žuta štampa.“

Radom Asocijacije sportskih novinara nije zadovoljan, a na pitanje o njenom radu i dostupnosti studentima i novinarima, Bilić zaključuje kako smo tu daleko od zemalja regije.

„Asocijacija sportskih novinara BiH skoro pa uopće nije dostupna novinarima, a posebno studentima novinarstva. Jako smo daleko od regije, kada govorimo o djelovanju Asocijacije, što proizvodi domino efekt na pojedinim online medijima.“

Novinari, smatra, nisu krivi za govor mržnje. Takve pojave treba javno osuditi pa je i njihova objava poželjna.

„Novinari nisu krivi za govor mržnje. Niti su ti koji na tribinama koriste govor mržnje istinski navijači. Govor mržnje treba javno osuditi, stoga je objava takvih sadržaja poželjna.“

Na kraju razgovora, o potencijalno uzročno-posljedničnoj vezi između vanjskih utjecaja i neuređenosti profesije, Bilić zaključuje:

„Pritisци obično dolaze od pojedinaca, a neuređenost profesije rezultat je slabog djelovanja asocijacija i udruženja novinara koji bi trebali glasno stati u njihovu zaštitu i osuditi svaki pritisak.“

9.3. Jasmin Ligata, novinar Hayat televizije i PR

Jasmin Ligata može se reći, predstavlja idealnu osobu za ovakvu vrstu razgovora. S obzirom da je ranije u ovom radu naveden kao negativan primjer u smislu odnosa PR-novinar, moja je dužnost da kroz ovaj intervju saslušam i drugu stranu priče i tako pored naučnog, zadovoljim i ovaj novinarski dio rada.

Na pitanje o kvalitetu online sportskih portala Ligata smatra kako se kvalitet koncentrisao u autorskim tekstovima dok je sve ostalo na jako lošem nivou.

O pitanju samoregulacije i njenoj učinkovitosti odgovara sa velikom dozom skepticizma.

„Teško da se u današnjem sportskom novinarstvu neko može regulirati sam od sebe, pogotovo ukoliko se ne nalazi na uredničkoj poziciji, a čak i urednici upadaju u mašinu i padaju pod uticaj „klikova“. On line mediji, nažalost, žive od čitanja i klikova, a nerijetko se radi o neprovjerenim informacijama i špekulacijama, bez da je vijest provjerena ili izvor relevantan. Najprije se napiše neka vijest, a tek poslije se traži potvrda ili demant, umjesto da se to uradi i prije same objave vijesti.“

Pritisци su, smatra, sastavni dio profesije a do novinara je kako će se nositi s njima. Problem je, kada se u glavi počne gubiti granica između dobrog i lošeg.

Zarada je u potpunosti sportske medije otuđila od pravila profesije, kaže Ligata.

„Odgovor na ovo pitanje, prema mom mišljenju, je: U POTPUNOSTI! Ne postoji više novinarska etika, niti profesionalnost. Zaista ne postoji, što mi je jako žao, jer smo propustili priliku da sportsko novinarstvo u našoj zemlji izdvojimo po nečemu posebnom. Umjesto toga, zbog mnogih, koji sebe nazivaju sportskim novinarima, sramota je spomenuti kojim se poslom bavimo.“

Neznanje izdvaja kao jedan od glavnih problema sportskog novinarstva u Bosni i Hercegovini.

Po pitanju rada Asocijacije sportskih novinara ne zna mnogo, a konstatuje kako takva Asocijacija ne postoji na državnom nivou što svakako predstavlja problem.

Pitanje odgovornosti medija u prenošenju i promoviranju scena nasilja, za Ligatu predstavlja prije svega problem pogrešne percepcije novinara o takvim devijacijama. Obično tu, opet glavnu ulogu igra želja za zaradom.

„Nažalost, većina novinara je često i navijač jednog kluba i oni u bakljadama ne vide nešto sporno, već veličanstveno, pa otud često i veličanje takvih stvari, uz opise fantastična bakljada, prelijepa atmosfera i slično. Dešavaju se takve stvari i u svijetu, ali UEFA je davno sugerisala svim medijima u Evropi da se suzdrže od takvih epiteta za nešto što je kažnjivo njihovim pravilnicima. Te „fantastične bakljade“, po običaju koštaju klubove po nekoliko hiljada maraka, a da ne kažem da ugrožavaju sigurnost ostalih na stadionu, kako navijača, tako i aktera na terenu. Mora postojati cenzura i autocenzura, ali druga stvar je što takve slike ili snimci, po običaju donose više klikova, tako da je sportsko novinarstvo konstantno razapeto u toj bici između dobra i zla, a trenutno zlo itekako vodi.

S obzirom na funkcije koje Ligata obavlja, odnosno istovremeno bavljenje profesijom sportskog novinara i PR-a, posebno je bilo zanimljivo čuti njegovo mišljenje o ovom problemu. Također, na pitanje da li je zbog obavljanja oba posla istovremeno imao probleme u poslu, Ligata odgovara potvrdno.

„U suštini, neko ko poznaje sport u cjelini i ima iskustva više od dvije decenije, itekako može pomoći ostalim kolegama. Sportski novinari bi logikom stvari i trebali da se bave tim poslom, jer se podrazumjeva da znaju. Logičnije je da je sportski novinar PR sportisti, nego da je to recimo pravnik ili stomatolog. Upravo zbog svega nabrojanog, počev od špekulacija, neistina, svega onoga što nam je postalo sportsko novinarstvo, moja zadaća je da kolegama pomognem u plasiranju istine javnosti, odnosno da sportiste sa kojima radim, zaštitim od žute štanpe, neistina i svega ostalog, kako bi se u miru mogli pripremati za takmičenja. I ovdje mora postojati velika doza profesionalnosti, jer ukoliko vi kao PR zadržavate informacije samo za sebe, onda radite na štetu sportista, jer istinu treba da saznaju svi, ma koliko ona bila dosadna. I jesam, nailazimo sam na problema, ali nikad u svojoj karijeri nisam uradio

samo za sebe nešto, jer ne patim od ekskluzivnih sadržaja, a operisan sam i od sujete, koja je ujedno i najveći neprijatelj, kako sportista, tako i kolega novinara.“

O govoru mržnje, Ligata smatra kako ne postoji nikakva selekcija onoga što se prenosi, a takve stvari su nažalost čitane što dosta govori i o društvu u kojem se nalazimo.

9.4. Muhamed Bikić, sportski novinar na FTV

Muhamed Bikić na pitanje o učinkovitosti samoregulacije po pitanju online sportskog novinarstva smatra kako profesija sportskih novinara uopšte nije uređena i povezuje to sa činjenicom da svako može biti novinara, a pogotovo sportski.

Nepostojanje smjera za sportsko novinarstvo na fakultetima veliki je problem, smatra Bikić.

„Nažalost, danas veliki broj sportskih novinara nemaju uopće završen fakultet. Na Fakultetu sporta i tjelesnog odgoja u Sarajevu bio je smjer „Sportsko novinarstvo“ i dosta novinara je steklo tu diplomu, ali je pitanje koliko su šta naučili!?“

Pritisci u sportskom novinarstvu su nažalost kontinuirana pojava govori Bikić i zaključuje kako su novinari suočeni sa prijetnjama, verbalnim i fizičkim napadima.

Za razliku od ostalih sagovornika, o Asocijaciji sportskih novinara Bikić govori afirmativno. Smatra kako je Asocijacija dostupna studentima i novinarima te navodi kako je član iste.

O odnosu PR-novinar kratko odgovara kako se radi o nespojivim zanimanjima ali da je u Bosni i Hercegovini, zemlji apsurdna, sve moguće pa i to.

„I novinari doprinose širenju mržnje itekako, posebno oni koji su navijački obojeni“, odgovara Bikić na pitanje o govoru mržnje koji prenose sportski novinari na online portalima.

Intervjui su, kao što je to navedeno i na početku samog rada, poslužili da bismo dobili jednu širu sliku o kompleksnoj temi koja je analizirana kroz rad. Upravo zbog toga, intervjui su ciljano rađeni sa ljudima koji već dugo godina obavljaju profesiju sportskih novinara. Muhamed Bikić, Jasmin Ligata, Boris Bilić. Sa druge strane, šta bi intervjui kao i sama master teze mogla značiti bez mišljenja studenata, onih koji iz ove master teze mogu najviše izvući. Zbog toga je jedan od intervjuja obavljen i sa studentom na Odsjeku za komunikologiju, Almedinom Halilovićem.

Novinari koji su prihvatili ulogu sagovornika u ovim intervjuima saglasni su kako je želja za zaradom online sportske medije otuđila od novinarske etike. Zarada svakako da jeste jedan od prioriteta, ali sagovornici sa žaljenjem konstatuju da se upravo zbog toga izgubila novinarska etika i tako trajno uništio položaj i specifičnost sportskog novinarstva koje je imalo šansu da se izdigne iznad bh. novinarskog sivila ali i žutila.

Bilo je govora i o vanjskim pritiscima za koje sagovornici tvrde da svakako postoje ali je njihova percepcija tog problema različita. Dok je za jedne to ozbiljan problem koji dovodi do verbalnih pa čak i fizičkih prijetnji, za druge je to stvar individualnog karaktera samog novinara, da li će uspjeti nadjačati pritiske koji svakodnevno ometaju njegov rad.

Rad Asocijacije sportskih novinara nije na adekvatnom nivou i tog su mišljenja i sagovornici u ovom intervjuu. Svakako da je o ovoj temi dosta toga rečeno i ranije kroz rad a sada možemo samo zaključiti da je prisutno opšte nezadovoljstvo ovom institucijom.

Sa druge strane, nakon razgovora sa studentom novinarstva, može se zaključiti kako se promišljanja o temama razlikuju u odnosu na novinare. Tačnije, može se reći kako je riječ o sukobu prakse sa jedne strane i vječne težnje mladih ljudi jednom idealističkom pristupu stvarima i problemima.

Interesantna su promišljanja o problemu prikazivanja scena nasilja kao i govoru mržnje, gdje se većina sagovornika slaže da mediji prikazivanjem ovakvih sadržaja zarađuju ali su duboko nesvjesni posljedica koje ti sadržaji za sobom nose. Često se, navode pojedini, svjesno ignorišu pozitivni primjeri zarad promocije i zarade.

To je problem i nesređenosti profesije iznutra, gdje se dozvoljava sve i svašta i gdje su nažalost, prema mišljenju novinara, prisutni ljudi koji nemaju adekvatno znanje za obavljanje ove profesije. Tu se odgovornost jednim dijelom prebacuje i na akademsku zajednicu koja do sada nije prepoznala potrebu za razvijanjem sportskog novinarstva u naučnom segmentu što

bi svakako doprinijelo, kroz određenu teorijsko-empirijsku podlogu, stvaranju obrazovanih i kvalitetnih sportskih novinara.

Za kraj, pitanje odnosa PR-a i novinara sagovornici sagledavaju iz više uglova. Većina prepoznaje problem sukoba interesa koji su tu javlja (neki ga smatraju i najvećim problemom bh. sportskog novinarstva) ali su isto tako mišljenja da je najbolji PR za nekog sportistu osoba iz novinarstva. Sa naglaskom, na bivše novinare što svakako ukazuje na postojanje jedne etičke crte koja se i dalje može uočiti naročito kod studenata.

Kao zaključak ovog dijela, treba reći kako se intervjui obavljani sa novinarima i studentima nisu imali za cilj dokazivanje određenih stvari i nametanje mišljenja. Zapravo, kada bolje razmislimo, to je kroz intervju nemoguće uraditi jer oni predstavljaju samo razmišljanja pojedinaca o određenim pitanjima i problemima.

Njihov cilj je samim odgovorima ispunjen, a cilj je čuti različita mišljenja. Sukob studentskog poimanja svijeta i godina praktičnog rada. Upravo se promišljanjima o bilo kojem problemu pa i o problemu izvanjskih utjecaja na izvještavanje sportskih novinara u Bosni i Hercegovini može doći do rješenja koja su uvijek na pola puta između teorijsko-naučnog okvira i empirijskog iskustva.

10. Zaključak

Na kraju rada možemo zaključiti kako su ankete koje su obavljene među korisnicima i sportskim novinarima bile učinkovite i pomogle su u potvrđivanju hipoteza o čemu će biti govora dalje u zaključku. Također, analiza sadržaja najčitanijih sportskih portala u Bosni i Hercegovini, pokazala je ono što je na samom početku rada kroz problem i predmet istraživanja navedeno kao svojevrsna anomalija, a to su na stotine prekršenih etičkih načela samo u 2018. godini. Krenimo redom.

1. Posebna hipoteza koja je navedena u radu jeste da **„Asocijacija sportskih novinara u Bosni i Hercegovini ne doprinosi dovoljno edukaciji i razvoju sportskih novinara.“**

Kroz obavljene ankete sa sportskim novinarima ali i kroz teorijski okvir ranije, ukazano je na nedostatke koji su očiti u radu Asocijacije sportskih novinara. Upravo iz tog razloga, može se reći kako su uočene negativnosti u teorijskom dijelu rada poput netransparentnosti, poprilično letargičnog odnosa prema sportskom novinarstvu i njegovim novinarima, potvrđeni i kroz anketu gdje se većina novinara uopšte nije složila sa činjenicom da Asocijacija sportskih novinara doprinosi dovoljno edukaciji i razvoju sportskih novinara. S toga, možemo zaključiti da je ova hipoteza u ovom slučaju potvrđena.

Kroz pet godina studiranja na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu, svjedok sam da Asocijacija sportskih novinara niti jednom nije organizovala bilo kakav oblik radionice za studente koji bi se u životu voljeli ostvariti u profesiji sportskog novinara. Iako se kroz razgovor sa predsjednikom Asocijacije može zaključiti kako Asocijacija o tome vodi računa i da organizuje, slovom i brojem, jednom godišnje seminare i radionice za studente, o detaljima i ciljevima takvih radionica ne može se pronaći apsolutno nijedna rada vrijedna informacija.

2. Druga hipoteza, veže se upravo tematikom za prvu. Samoregulativni okvir novinarske profesije se kroz rad spominjao nekoliko puta i analizirani su njegovi dijelovi kao i podudarnost sa potrebama i problemima sa kojima se suočavaju sportski novinari. Druga posebna hipoteza glasila je **„Samoregulativni okvir ne pruža adekvatnu zaštitu sportskim novinarima od vanjskih faktora.“**

Nažalost, mišljenje sportskih novinara i u ovom pogledu se ne razlikuje mnogo u odnosu na mišljenje o radu Asocijacije sportskih novinara. Većina novinara smatra kako samoregulativni okvir ne pruža adekvatnu zaštitu novinarima od utjecaja izvana što predstavlja evidentan problem. Hipoteza je i u ovom slučaju potvrđena, a nezadovoljstvo sportskih novinara samoregulacijom uzevši u obzir sve veće otvorene pritiske i prijetnje obavezuje Vijeće za

štampe i online medije, udruženje BH Novinari, Asocijaciju sportskih novinara i ostala bitna udruženja na veću angažiranost na polju sportskog novinarstva.

Utjecaj izvanjskih faktora na sportske novinare ne može se posmatrati odvojeno od unutarnje regulacije novinarstva. Naprotiv, upravo je unutrašnje uređenje jedan od glavnih uslova da se utjecaj izvanjskih faktora spriječi ili ako ništa, ublaži.

3. „**Sportski novinari svjesno krše načela novinarske profesije.**“, glasi treća posebna hipoteza u ovom radu. Sama formulacija ovakve hipoteze svakome kome je stalo do novinarske profesije koja je etički i moralno očišćena, izaziva određenu ljutnju i zabrinutost. Biti svjestan kršenja bilo kakvih propisa, ponavljati to više puta i očekivati napredak, može predstavljati samo rad bez ikakvog smisla i ambicije. Nažalost, i ova hipoteza može se smatrati potvrđenom s obzirom da je 50 % ispitanika odgovorilo da su tokom svog rada svjesno kršili etičke propise novinarske profesije. Poražavajuća statistika za nekoga ko se bavi novinarstvom u bilo kojem obliku, teorijskom ili praktičnom.

4. Kroz rad, možemo zaključiti da zaista postoje mnogobrojni problemi u profesiji sportskih novinara, naročito u njenom online obliku – sportskim portalima. Kroz analizu sadržaja najčitanijih portala u Bosni i Hercegovini uočeno je mnoštvo nepravilnosti i to za samo 2018. godinu koja i jeste bila predmet analize. Zabilježeno je ukupno nevjerovatnih 336 nepravilnosti tj. etički neprihvatljivih vijesti i članaka po mnogim osnovama. Clickbait sadržaji, lažne vijesti, prikazivanje scena nasilja, govor mržnje – sve je to dio folkloru online sportskih portala. Pišući ovaj zaključak, duboko u 2019. godini mogu sa sigurnošću reći kako ni ova godina po pitanju sadržaja ali i drugih nepravilnosti nije bila ništa bolja. Sa aspekta jednog od čitalaca, mišljenja sam da se situacija iz godine u godinu i kako vrijeme odmiče samo još više pogoršava.

Zbog toga, može se zaključiti kako je još jedna hipoteza potvrđena a ona glasi da „**Online sportski portali često prikazuju scene nasilja iako je to sa stanovišta novinarske etike neprihvatljivo.**“

5. Dalje, kroz rad su navedeni primjeri negativne prakse u sportskom novinarstvu kako u Bosni i Hercegovini tako i u svijetu te se na taj način pokušao povezati teorijski dio rada sa konkretnim primjerima iz prakse koji mogu poslužiti narednim generacijama studenata kao primjer kako se ne bi trebalo raditi.

Kroz provedene ankete sa 26 sportskih novinara i 171 korisnikom online sportskih portala, mogla su se čuti i njihova razmišljanja o problemima koje obrađuje ovaj magistarski rad. Rezultati anketa su nam ukazali na nekoliko stvari. Prije svega, možemo govoriti i podijeljenim mišljenjima javnosti i novinara o pitanjima novinarske etike u kontekstu sportskog novinarstva. Tu prije svega mislim na pitanje sukoba interesa kojeg većina ispitanih prepoznaje kao nešto što je u najmanju ruku nepravilno, dok sa druge strane imamo potpuno drugačiju percepciju sportskih novinara koji u tome ne vide ništa sporno. Bar većina njih.

S toga, možemo reći kako je potvrđena i hipoteza da „**Sportski novinari ne prepoznaju kao problem istovremeno obavljanje profesije sportskog novinara i PR-a.**“

6. S obzirom da je posljednja hipoteza rada glasila da **“Javnost koja predstavlja krajnje korisnike online sportskih portala prepoznaje etičke i profesionalne unutar sportskog novinarstva.”**, možemo zaključiti da je kroz anketu obavljen sa 171 korisnikom gotovo stoprocentno možemo tvrditi da su korisnici odnosno konzumenti sadržaja na online sportskim portalima upućeni u probleme i etičke nepravilnosti unutar sportskog novinarstva što su i svojim razmišljanjima, odgovorima u anketi i prepoznavanju problema i potvrdili.

Utjecaj vanjskih faktora, vidjeli smo kroz teorijski i empirijski dio je i više nego evidentan, a razloga za takvo nešto ima zaista mnogo. Menadžeri, agenti, PR-ovi sigurno će i u budućnosti biti dio svijeta sporta, a na sportskim novinarima je da svojim znanjem, hrabrošću i etički usmjerenim radom prevladaju takve prepreke. Bez toga, imat ćemo situaciju kakvu imamo danas. Novinari bez znanja, sadržaji bez smisla, odgovornost skoro pa nikakva, korisnici ovisni o „žutim“ sadržajima jer za bolje i ne znaju.

Vjerujem da je ovaj rad bar na trenutak ukazao na glavne nedostatke bh. sportskog novinarstva i kroz primjere objasnio koji su to konkretni nedostaci. Za kvalitetno sportsko novinarstvo i vraćanje etici, u budućnosti bit će potrebna ogromna volja svih njegovih aktera. Sportskih novinara koji napokon moraju shvatiti da su novinari i da postoji određena odgovornost u poslu kojim se bave. Samoregulativni okviri čiji rad mora biti vidljiviji i produktivniji. Akademske zajednice koja kroz teorijsko-praktični okvir mora pronaći mjesto i za sportsko novinarstvo bar kroz jedan predmet koji će obrađivati mnoge forme koje sportsko novinarstvo nudi.

Kvalitetno, etički utemeljeno i neovisno sportsko novinarstvo doprinosi kako razvoju kritičke misli samih sportskih novinara tako i razvoju sporta ali i opismenjavanju i promjeni razmišljanja same javnosti koja predstavlja konzumente tih sadržaja.

Popis literature

Knjige:

1. Alvin Dej, Luis (2004): *Etika u medijima – primeri i kontraverze*, Media centar, Beograd
2. Bodin, Dominique (2013): *Huliganstvo*, Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb
3. Briggs, Asa, Burke, Peter (2006): *Društvena istorija medija*, Clio, Beograd
4. Fejzić, Fahira (2007): *Uvod u teoriju informacija*, Promocult, Sarajevo
5. Jacqueline, Dale (2007): *Novinarska etika. Moralna odgovornost u medijima*, Službeni glasnik, Beograd
6. Koković, Dragan (2010): *Društvo, nasilje i sport*, Mediterran Publishing, Novi Sad
7. Kornić, Danijel (1999): *Etika informisanja*, Clio, Beograd
8. Nuhanović, Asad (1998): *Fenomen javnosti*, Promocult, Sarajevo
9. Sapunar, Marko (2004): *Osnove znanosti o novinarstvu*, Digitalni tisak, Zagreb
10. Skemler, Grejam (2007): *Sport i društvo: istorija, moć i kultura*, Clio, Beograd
11. Termiz, Dževad (2004): *Metodologija društvenih nauka*, NIK Grafit, Lukavac
12. Vasilj, Miroslav (2014): *Sportsko novinarstvo*, Synopsis, Zagreb/Sarajevo

Rječnici:

13. Tucaković Šemso (2004): *Leksikon mas-medija*, Prosperitet, Sarajevo

Časopisi i stručni članci:

14. Artomov, Pavel 2016, "Football hooliganism in the media space: European and domestic context", *Sociological Studies of Modern Society: Methodology, Theory, Methods*, Vol. 36, str. 94
15. Hromadžić, Hajrudin 2012, "Konzumeristički kapitalizam: epoha produkcije imaginarija potrošačke želje", *Sociologija i prostor*, vol. 50, str. 52
16. Osmančević, Enes 2011, "Prilog povijesti komuniciranja", *Medianali*, vol. 5

Sadržaji preuzeti iz online medija:

17. AIPS, <http://www.aipsmedia.com/index.html?page=artdetail&oldart=21066>, preuzeto 1.6.2019.
18. Bljesak.info, <https://www.bljesak.info/sport/nogomet/brko-odgovorio-baki-izvrsio-si-verbalnu-agresiju-na-mene/200540>, preuzeto 2.6.2019

19. Definitions.net, <https://www.definitions.net/definition/HOMERISM>, preuzeto 6.5.2019.
20. Dictionary.com, <https://www.dictionary.com/browse/boosterism>, preuzeto 6.5.2019.
21. Enciklopedija.hr, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=32207>, preuzeto 3.4.2019.
22. Forbes, <https://www.forbes.com/sports-agents/list/>, preuzeto 29.4.2019.
23. HRT, <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon/p/prvi-amandman/>, preuzeto 3.5.2019.
24. Independent, <https://www.independent.co.uk/news/people/news/michael-schumacher-journalist-dressed-as-priest-tried-to-sneak-into-former-fl-champions-hospital-9031618.html>, preuzeto 26.5.2019.
25. Media.ba, <https://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/drustvene-mreze-i-drugi-demoni>, preuzeto 28.5.2019.
26. <https://www.media.ba/bs/mediametar/tvornica-klikova-balkanska-fudbalska-liga>, preuzeto 28.5.2019.
27. <https://www.media.ba/bs/magazin-etika/sportsko-novinarstvo-dio-problema-ili-dio-rjesenja-u-bh-sportu>, preuzeto 23.5.2019.
28. <https://www.media.ba/bs/mediametar/nemojte-upozoravati-na-uznemirujuci-snimak-samo-ga-ne-objavljajte>, preuzeto 21.5.2019.
29. <https://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/haracic-sportski-novinari-su-top-predatori-u-mutnom>, preuzeto 30.4.2019.
30. <https://www.media.ba/bs/magazin-novinarstvo/ahmetovic-korupcija-je-dio-negativne-prakse-u-sportskom-novinarstvu>, preuzeto 30.4.2019.
31. MediaEthicsMagazine, http://www.mediaethicsmagazine.com/index.php?option=com_content&view=article&id=3227706:newsroom-ethics-and-sports-journalists&catid=137,100&Itemid=486, preuzeto 7.5.2019.
32. Medijskapismenost.hr, <https://www.medijskapismenost.hr/djeca-imaju-pravo-da-ih-se-ostavi-na-miru/>, preuzeto 26.5.2019.
33. NewWorldEncyclopedia, http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Sports_journalism, preuzeto 28.4.2019.
34. Oxford Dictionaries, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/clickbait>, preuzeto 30.5.2019.
35. Poslovní.hr, <http://www.poslovní.hr/after5/sukob-interesa-je-smrtni-grijeh-novinarstva-63264>, preuzeto 10.5.2019.
36. Radiosarajevo.ba, <https://www.radiosarajevo.ba/sport/nogomet/formirana-asocijacija-sportskih-novinara-fbih/57521>
37. <https://www.radiosarajevo.ba/metromahala/lica/jasmin-ligata-kod-mene-je-pr-skracenic-a-za-prijateljstvo/161659>, 11.5.2019.
38. Social Issues Research Centre, <http://www.sirc.org/publik/fvmedia.html>, preuzeto 14.5.2019.
39. Studosfera, <http://studosfera.net/utjecaj-oglasivaca-i-medija-na-popularnost-sporta/>, preuzeto 26.5.2019.
40. Tuzlanski.ba, <https://tuzlanski.ba/sport/nogomet/zbog-edina-dzeke-dobio-otkaz-na-poslu/>, 11.5.2019.
41. Vecernji.ba, <https://www.vecernji.ba/klubovima-trebaju-dobri-pr-strucnjaci-398655>, preuzeto 29.4.2019.
42. Vijeće za štampu i online medije, <https://www.vzs.ba/index.php/vijece-za-stampu/onama/misija-vizija-vrijednosti>, preuzeto 3.6.2019.
43. Youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=Ye7SJpo6lMU>, preuzeto 11.5.2019.

Službeni dokumenti i priručnici:

44. BH Novinari, Preporuke za zaštitu privatnosti u izvještavanju medija, https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2014/01/preporuke_za_medije_privatnost_medijski_izvjestaj.pdf, preuzeto 25.5.2019.
45. Hrvatski zbor sportskih novinara, Kodeks AIPS-a, <https://hzn.hr/hr/sluzbeniakti/kodeks-aips>, preuzeto 10.5.2019.
46. Fudbalski savez Srbije, Posrednici sa iznosima naknada, http://fss.rs/documents/posrednici_sa_iznosima_naknada_18-19.pdf, preuzeto 29.4.2019.
47. Medijska pismenost.hr, Kako prepoznati dezinformacije i lažne vijesti, <https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2018/05/medijska-pismenost-lazne-vijesti.pdf>, preuzeto 1.6.2019.
48. OHCHR, Opća deklaracija o pravima čovjeka, https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/src1.pdf, preuzeto 23.5.2019.
49. Vijeće za štampu i online medije, Kodeks za štampu i online medije, <https://www.vzs.ba/index.php/vijece-za-stampu/kodeks-za-stampu-i-online-medije>, preuzeto 23.5.2019.

Prilog 1: Linkovi članaka upotrebljenih u cilju analize sadržaja

Sportsport.ba:

<https://sportsport.ba/fudbal/navijaci-iz-sirokog-brijega-ostali-bez-zastave-u-rusiji/281030>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/messi-i-ronaldo-u-cudu-nakon-objave-liste-najskupljih-igraca-svijeta/278928>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/nastic-normalno-trenirao-prosinecki-imao-sta- reci-dzeki/289004>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/pogledajte-kako-je-iz-drugog-ugla-izgledao-bijeg-igraca-zeljeznicara-nakon-meca/294921>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/haos-na-grbavici-nakon-posljednjeg-zvizduka-nezadovoljni-navijaci-zeljeznicara-utrcali-na-teren/294918>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/tenis/dokovic-je-pukao-kao-kokica-trebao-bi-da-se-lijeci/287305>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/uefa-zestoko-kaznila-milan-a-nalaze-se-i-pred-izbacivanjem/299972>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/navijaci-liverpoola-ne-mogu-vjerovati-sta-je-milner-rekao-prilikom-bacanja-novcica/296018>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/s-walkmaxx-patikama-uz-zmajeve/279112>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/uzasne-scene-argentinski-nogometas-preminuo-nakon-obracunana-ulici/284296>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/huliganski-rat-na-ulicama-marseillea-se-nastavlja-stigla-i-policijska-borna-kola/294579>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/krv-nozevi-i-drvene-palice-navijaci-rayo-vallecana-i-barcelone-se-zestoko-potukli/295697>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/kosarka/grobari-krenuli-sa-bakljama-i-nozevima-u-pionir/267184>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/prijeteca-poruka-grobara-sokirala-hrvatsku/285803>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/delije-imale-posebnu-poruku-na-godisnjicu-oluje/285722>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/sutra-im-je-utakmica-sezone-a-igraci-arsenala-se-tuku-na-treningu/274882>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/messi-u-dubajju-licno-dogovara-barceloni-spektakularno-pojecanje/297065>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/iz-izraela-ljutito-porucili-messi-se-na-ovaj-nacin-priklonio-teroristima-iz-palestine/279134>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/gdje-to-ima-pape-dode-deset-dana-u-sarajevo-igra-tenis-ni-ne-svrati-u-klub/275037>, preuzeto, 5.6.2019.

<https://sportsport.ba/auto-moto/redizajnirana-fabia-stigla-na-trziste-bih/291826>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/auto-moto/uz-skodu-rapid-16-mpilpg-kilometri-su-samo-broj/272057>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/ljudi-moji-je-li-to-moguce-ludnica-sta-je-ovo/301577>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/wwin-vas-danas-nagraduje-happy-hours-bonusom/301677>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/registrujte-se-danas-u-odabranim-wwin-poslovnica-u-sarajevu-i-preuzmite-30km-bonusa/270797>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/wwin-ponovo-poklanja-30-km-bonusa-i-play-station-4/272978>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/bonus-day-u-poslovnica-wwin-50-bonusa-na-sve-uplate-u-tom-danu/290281>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/poceo-bonus-day-u-poslovnica-wwin-50-bonusa-na-sve-uplate/290282>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/bonus-day-u-poslovnica-wwin-50-bonusa-na-sve-uplate-u-tom-danu/291800>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/registrujte-se-u-wwin-poslovnica-u-sarajevu-i-osvojite-play-station-4-kao-i-vrijedne-bonuse/292791>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/danas-bonus-day-u-poslovnica-wwin-50-bonusa-na-sve-uplate/291905>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/bonus-day-u-poslovnica-wwin-50-bonusa-na-sve-uplate-u-tom-danu/293639>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/uplati-na-wwin-putem-a-bona-i-ostvari-bonus-50-posto-na-uplatu/292907>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/zamisli-dvapat-dobijes/294000>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/wwin-nagraduje-igrace-iz-zenice-osvojite-play-station-4-i-vrijedne-bonuse/294395>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/ostali-sportovi/registrujte-se-u-wwin-poslovnica-u-sarajevu-i-osvojite-play-station-4-kao-i-vrijedne-bonuse/295983>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/wwin-vas-danas-nagraduje-happy-hours-bonusom/296194>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/bonus-day-u-poslovnicama-wwin-30-bonusa-na-sve-uplate-u-tom-danu/298197>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/bonus-day-u-poslovnicama-wwin-30-bonusa-na-sve-uplate-danas/299019>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/wwin-vas-danas-nagraduje-happy-hours-bonusom/299639>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/wwin-vas-danas-nagraduje-happy-hours-bonusom/300065>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/novogodisnji-bonus-day-u-poslovnicama-wwin-50-bonusa-na-sve-uplate-u-tom-danu/301383>, preuzeto 6.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/uzasne-scene-iz-grcke-pretukli-navijacicu-panate-pa-je-izbolinozem/309372>, preuzeto 7.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/u-beogradu-bilo-opsadno-stanje-huligani-s-bakljama-uletjeli-u-autobus/308733>, preuzeto 7.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/u-atini-pravi-rat-eksplozije-na-sve-strane-ajaxovi-huligani-napadaju-grke/298086>, preuzeto 7.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/berlinski-huligani-s-ogromnim-motkama-napali-policiju/294798>, preuzeto 7.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/huligan-udarao-starijeg-navijaca-liverpoola-pa-brutalno-nokautiran/277921>, preuzeto 7.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/atina-domacin-jos-jednog-festivala-nasilja/276508>, preuzeto 7.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/kritikuju-ruse-a-engleski-navijaci-se-izivljavaju-nad-turistima-i-gradanima-amsterdama/271804>, preuzeto 7.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/pala-je-mrtva-glava-a-njima-je-svejedno-kada-vas-napadnu-morate-se-braniti/269161>, preuzeto 7.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/uznemirujuci-snimak-koji-pokazuje-posljednje-trenutke-zivota-preminulog-policajca/268963>, preuzeto 7.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/na-ulicama-atine-je-ratno-stanje-zestoki-obracuni-navijackih-skupina/268916>, preuzeto 7.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/ruski-huligani-artiljerijom-na-spanske-navijace-preminuo-policajac/268934>, preuzeto 7.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/splitski-huligani-osudeni-u-beogradu/267259>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/hrvatski-huligani-prihvatili-nagodbu-sa-srbijanskim-tuzilastvom-u-zamjenu-za-blazu-kaznu/265292>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/falcao-ney-mar-adriano-gallinari-i-ostali-porucili-balotellijevom-bratu-ti-si-lazov/263905>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/hazardova-fotografija-s-ljetovanja-izazvala-buru-na-internetu/283760>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/magazin/e-ovo-se-rijetko-vidi-gola-i-mokra-ana-ivanovic-zapalila-internet/296358>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/messi-moze-osvojiti-tri-mundijala-ali-nikad-se-nece-moci-porediti-sa-maradonom/301490>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/cudna-poruka-aubameyanga-na-instagramu/266441>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/haos-na-ulicama-beograda-huligani-se-potukli-pred-mec-rad-partizan/299481>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/opsta-tuca-navijaca-olympiacosa-sa-policijom/295456>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/masovna-tuca-navijaca-pred-mec-crna-gora-srbija/292975>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/novi-snimak-tuce-otkriva-sve-navijaci-zvezde-sjedili-u-kaficu-a-onda/292136>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/zestoka-tuca-navijaca-psg-a-i-crvene-zvezde-nakon-meca/292115>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/brutalna-tuca-delija-i-brace-rusa-na-stadionu-partizana/291078>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/gdje-je-obezbjedenje-argentinci-na-tribinama-pretukli-hrvatske-navijace/280758>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/krvavi-obracun-navijaca-partizana-i-zvezde/278694>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/derbi-vjecitih-rivala-obiljezile-scene-nasilja/273931>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/zestoka-tuca-navijaca-zemuna-i-policije/271349>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/nikome-ne-bi-bilo-svejedno-de-laurentis-sarrija-nazvao-komunistom/300568>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/mourinho-ponovo-provocira-navijace-srbije/280416>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/legendarni-collina-presudio-penal-je/273858>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/messi-ih-je-primorao-da-otkazu-utakmicu-protiv-izraela-i-hvalamu-na-tome/279132>, preuzeto 8.6.2019.

<https://sportsport.ba/fudbal/grci-su-mila-majka-cityjevi-huligani-brutalno-pretukli-navijaca-uniteda/273282>, preuzeto 8.6.2019.

Sport1.ba:

<https://sport1.oslobodjenje.ba/ostalo/video-obracun-navijaca-aik-a-i-goteborga/116424>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/ostalo/palestinci-se-zahvalili-messiju-nakon-odgadanja-prijateljske-utakmice-sa-izraelom/120850>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/ostalo/edin-dzeko-novo-zastitno-lice-brenda-perfetta/131362>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/ostalo/video-novi-snimak-nereda-iz-pariza-francuz-bacio-baklju-na-delije-pa-pobjegao/132918>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/premijer-liga-bih/video-cetvrti-poraz-na-ulici-navijaci-veleza-objavili-snimak-sukoba-sa-ultrasima/131800>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/premijer-liga-bih/fotovideo-kamenje-palice-sake-pogledajte-kako-je-izgledao-sukob-red-armyja-i-ultrasa/131968>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/premijer-liga-bih/ovo-su-prvi-potezi-zdravka-mamica-nakon-ulaska-u-siroki-brijeg/134134>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/premijer-liga-bih/je-li-moguće-da-je-ovo-izjavio-evo-zasto-su-skripari-psovali-balije/136533>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/premijer-liga-bih/video-nezadovoljni-navijaci-zeljeznicara-utrcali-na-teren/135678>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/ostalo/video-haos-na-kosovu-tuca-navijaca-dva-tima-gledaoci-preskakali-ogradu/111572>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/ostalo/hamsik-dileru-posluzio-kao-paravan-za-prodaju-droge/114248>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/premijer-liga-bih/vincent-tan-svi-smo-u-sjajnom-raspoloženju-ove-sezone-bit-ce-drugacije-nego-ranije/128826>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/premijer-liga-bih/dobro-poznato-ime-na-treningu-plavih-vraca-li-se-ljubimac-zeljinih-navijaca-na-grbavicu/122387>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/premijer-liga-bih/bilbija-razocaran-prosineckim/119461>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/premijer-liga-bih/poznata-imena-sudija-za-naredno-kolo-pl-bih-na-grbavici-sudi-internacionalac/110332>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/premijer-liga-bih/foto-katastrofalni-uslovi-docekuju-derbi-u-mostaru/111179>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/premijer-liga-bih/video-sramno-skandiranje-navijaca-krupe/111363>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/premijer-liga-bih/sok-u-borcu-zbog-dugova-ne-igraju-duel-protiv-mladosti/116719>, preuzeto 9.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/reprezentacija/iznenadujuca-formacija-za-juznokoreance-protiv-bih/120361>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/reprezentacija/legendarni-ciro-blazevic-komentarisa-reprezentaciju-bih-i-porucio-ma-boli-me-ona-stvar-za-to-tvoje-pitanje/139607>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/reprezentacija/lose-vijesti-edin-dzeko-nije-uspio/134586>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/reprezentacija/bh-reprezentativac-osuden-na-osam-mjeseci-zatvora/130145>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/sp-2018/video-ovome-na-prvenstvu-nije-mjesto-navijaci-srbije-skandirali-noz-zica-srebrenica/122556>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/sp-2018/video-nije-islo-na-terenu-ali-je-islo-nakon-utakmice-argentinci-bijes-iskalili-na-hrvatu/122452>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/sp-2018/video-prvi-navijacki-incident-na-mundijalu-rusi-napali-i-rastjerali-poljake/122057>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/sp-2018/video-tesko-im-pao-poraz-masovna-tucnjava-engleskih-navijaca-u-moskvi/124584>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/sp-2018/video-sokantno-ponasanje-mladog-navijaca-hrvatske-noz-zica-srebrenica-u-trenucima-euforije/124471>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/sp-2018/video-siroki-brijeg-se-ponovo-obrukao-vrijedanje-maticne-drzave-postaje-svakodnevnica/124461>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/video-ludnica-na-stadionu-navijaci-aek-a-utrcali-na-teren-i-molotovljevimi-koktelima-napali-fanove-ajaxa/138886>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/igraci-borussije-dozivjeli-sok-tokom-slijetanja-u-madrid/136588>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/fotovideo-haos-na-ulicama-marseillea-francuski-huligani-napali-policiju-koristili-baklje-i-stolice/135346>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/video-vruca-uvertira-sukob-navijaca-marseillea-i-lazia-pred-vecerasnji-duel/135293>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/video-medusobna-tucnjava-bbb-a-nakon-utakmice-u-belgiji/133049>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/video-pojavio-se-novi-snimak-brutalno-izivljavanje-huligana-psg-a-nad-delijama/132940>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/video-tuca-na-ulicama-pariza-haos-je-trajao-pola-sata/132914>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/video-salahu-se-nije-dopalo-kada-je-firmino-postigao-pogodak/131215>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/diego-maradona-stize-na-grbavicu/125544>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/video-sergio-ramos-se-smijao-kada-je-salah-odlazio-s-terena-placuci/119861>, preuzeto 10.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/foto-krvava-dobrodoslica-navijaci-liverpoola-napadnuti-u-kyivu/119630>, preuzeto 10.6.2019

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/video-jezive-scene-u-kijevu-procurio-snimak-brutalnog-napada/119732>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/video-pogledajte-sukob-navijaca-liverpoola-i-rome/116642>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/video-navijaci-marseillea-napali-obezbjedenje/112595>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/video-uznemirujuci-snimci-pogledajte-trenutak-kada-je-umro-policajac-u-bilbau/110420>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/evropska-takmicenja/video-neposredno-pred-susret-vatreni-okrsaj-navijaca-bilbaoa-i-spartak-moskve/110394>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/video-haos-na-beogradskim-ulicama-novi-navijacki-obracun-letjele-flase-kamenje-i-palice/140149>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/video-obrukao-srbiju-radnik-obezbjedenja-presreo-kloppa-na-aerodromu-i-izazvao-skandal/137010>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/foto-zapaljen-luksuzni-dzip-na-grbavici-odletio-u-zrak-automobil-vode-navijaca/135395>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/huligan-sa-partizanovog-stadiona-tragicno-stradao-u-hrvatskoj/134372>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/strasti-se-ne-stisavaju-osmrtnica-hrvatskom-huliganu-od-strane-navijaca-partizana-je-podmetnuta/134622>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/video-nevjerovatno-navijaci-crvene-zvezde-se-tukli-na-atletskoj-stazi-partizanovog-stadiona/131811>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/video-stravicno-skriveni-snimak-tuce-navijaca-crvene-zvezde-i-partizana/120900>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/video-brutalno-navijaci-vojvodine-na-humantiranom-turniru-pretukli-zvezdinog-navijaca/121231>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/video-haos-na-ulicama-pogledajte-novi-snimak-tuce-grobara-i-delija/120514>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/video-tuca-na-naplatnoj-rampi-zestok-sukob-grobara/119501>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/fotovideo-zestok-sukob-firmasi-napali-grobare-i-oteli-im-dva-transparenta/118994>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/video-beogradski-derbi-je-imao-svoju-uvertiru-tuca-na-autokomandi/115597>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/haos-na-marakani-derbi-prekinut-zbog-tuce-na-zapadnoj-tribini/115602>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/foto-tuca-navijaca-na-fudbalskom-derbiju-u-beogradu-evakuisana-zapadna-tribina/115616>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/ostavljen-na-ulici-ispred-zatvora-uz-ultimatum-imas-48-sati-da-napustis-zemlju/116682>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/video-snimak-tuce-delija-i-grobara-u-centru-beograda/112976>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/video-sukob-navijaca-zemuna-i-policije-u-novosadskom-naselju-grbavica/112856>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/jedan-od-sestorice-uhapsenih-splicana-doživio-nervni-slom/107078>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/splicani-priznali-krivicu-poznate-kazne-za-huligane-koji-su-izazvali-nerede-na-derbiju-partizana-i-zvezde/107437>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/splitski-huligani-neko-je-viknuo-da-smo-hrvati-i-onda-su-nas-poceli-jos-jace-tuci/107650>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/video-siptar-hrvat-balija-nisu-moja-bratija-delije-tjerale-novog-igraca-zvezde/107756>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/hrvatski-huligan-otkrio-ko-ih-je-angazovao-da-izazovu-nerede-na-derbiju/105652>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/srbija/splitski-huligani-propjevali-dobro-poznati-mafijas-ih-angazovao-za-10000-eura/105711>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/fudbal/osuden-zbog-utaje-poreza-cristiano-ronaldo-pristao-na-dvije-godine-zatvora/121721>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/video-odgovor-policije-nakon-tuce-bbb-a-i-torcide/139250>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/video-pogledajte-zestok-obracun-torcide-i-bbb-a-splicani-napali-sjediste-navijaca-dinama-a-onda-je-uslijedilo-ludilo/139362>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/video-procurile-snimke-sukoba-torcide-i-bbb-a-jedni-vikali-ubij-drugi-su-lezali-na-cesti/139497>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/otkriveni-novi-jezivi-detalji-o-smrti-splitskog-huligana/135316>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/video-neredi-u-karlovcu-tuca-bad-blue-boysa-i-torcide/134880>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/video-epilog-sukoba-torcide-i-bbb-a-u-karlovcu-stanite-bizite-u-vasem-gradu-pke/134906>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/nevjerovatan-okret-u-istrazi-splitski-huligan-pregazen-na-autoputu-jer-je-izbacen-iz-vozila-u-pokretu/134436>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/foto-uzasno-vatrogasac-najgore-prosao-na-hrvatskom-derbiju/132435>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/video-jos-jedan-sukob-navijaca-koristene-palice-baklje-i-stolice/132051>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/video-torcida-bjezala-od-boysa-ubij-ga-molimte/132129>, preuzeto 11.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/video-nacionalisticki-incident-u-zadru-hrvatski-navijaci-napali-srpske-drzavljanke/131989>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/video-pogledajte-kako-je-policija-napala-navijace-hajduka-sa-pendrecima-i-suzavcem/128949>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/video-zastava-sa-nazivima-gradova-iz-bih-docekana-sa-odusevljenjem-na-trgu-bana-jelacica/124898>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/video-jedva-izvukao-zivu-glavu-dosao-u-dresu-francuske-medu-50000-hrvatskih-navijaca-i-poceo-provocirati/124983>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/video-neredi-obiljezili-finale-dinama-i-hajduka-pogledajte-sukob-torcide-sa-policijom/119533>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/video-uzasne-scene-u-hrvatskoj-navijaci-zadra-u-sibeniku-tukli-prolaznike-a-onda-im-se-suprostavili-domaci-navijaci/115565>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/hrvatska/video-pojavila-se-snimka-tucnjave-armade-i-bad-blue-boysa/110772>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/bundesliga/nakon-poraza-od-borussije-novinar-bilda-zestoko-izvrijedao-brazu/137216>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/bundesliga/video-navijaci-herthe-se-motkama-suprotstavili-policiji/135574>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/bundesliga/video-kakva-osveta-navijaca-kolna-usli-na-tribinu-navijaca-hoffenheima-i-oteli-im-zastavu/114322>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/serie-a/adriano-inter-me-unistio-bio-sam-sretan-samo-dok-sampijan/129192>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/serie-a/kaka-se-definitivno-vraca-u-milan/129177>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/serie-a/foto-sok-tuga-i-nevjerica-medu-navijacima-juventusa-zbog-dybaline-i-higuainove-slike/118649>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/serie-a/massimiliano-allegri-hvala-pjanicu-sto-se-povrijedio/115758>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/serie-a/gattuso-ima-iznenadujuce-malu-platu/109822>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/serie-a/video-radja-nainggolan-usao-u-sukob-sa-navijacima-sa-stadiona-izasao-u-pratnji/105815>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/ligue-1/oni-ne-mogu-bez-nereda-navijaci-marseillea-ponovo-napravili-haos/135722>, preuzeto 12.6.2019.

<https://sport1.oslobodjenje.ba/ligue-1/nikada-nije-kasno-prvi-nastup-ce-upisati-u-svojoj-38-godini/134626>, preuzeto 12.6.2019.

SCsport.ba:

<https://scsport.ba/za-protivnike-khabib-je-nerjesiva-enigma-ali-ova-zena-je-uspjela-da-ga-smiri-foto/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/nakon-sto-je-cuo-da-bi-ga-bih-mogla-izruciti-hrvatskoj-zdravko-mamic-pobjegao-iz-medjugorja/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/video-mislili-ste-da-vise-nema-tuca-u-engleskoj-pogledajte-sukob-navijaca-millwalla-i-brentforda/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/video-novi-snimak-s-ulica-pariza-sta-se-to-desavalo-nakon-utakmice-psg-a-i-crvene-zvezde/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/pogled-francuza-govori-mnogo-snimak-s-treninga-otkrio-kakav-je-odnos-pogbe-i-mourinha/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/kapljuce-baklje-i-drvene-palice-na-autoputu-se-potukli-najviaci-dinama-i-hajduka-video/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/nekoliko-povrijedjenih-izbila-tuca-medju-navijacima-pred-pocetak-utakmice-crne-gore-i-srbije/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/hrvatski-selektor-o-bh-politicaru-komsic-nije-moj-predsjednik-osjecam-se-ponizeno/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/tuca-u-kafani-ruski-fudbaler-stolicom-u-glavu-udario-clana-ministarstva-tokom-okupljanja-reprezentacije-video/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/crnogorci-donijeli-novi-zakon-pred-mec-sa-srbijom-ko-ostane-da-sjedi-tokom-intoniranja-himne-placa-2-000-eura/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/video-haos-na-grbavici-manijaci-utrcali-na-teren-nakon-meca-i-krenuli-na-igrace/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/tezak-propust-manchester-uniteda-nazvali-juventus-lopovima-pa-obrisali-foto/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/nevjerovatna-obrt-u-istrazi-firica-pregazila-3-automobila-nakon-sto-je-izbacen-iz-vozila-u-pokretu/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/plavi-odradili-prvi-trening-nakon-poraza-u-derbiju-na-grbavici-prisutne-policijske-snage/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/metez-na-ulicama-madrída-tesko-povrijedjene-osobe-u-sukobu-navijaca-rama-i-barcelone/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/da-li-je-ovo-znak-odlaska-kloppa-iz-liverpoola-za-neke-bi-najbolje-bilo-da-odem-na-ljeto/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/grcki-klub-ocekuje-teska-kazna-uefa-otvorila-istragu-nakon-sinocnjeg-haosa-u-atini/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/ratno-stanje-u-atini-zestok-okrsaj-navijaca-aek-a-i-ajaxa-pred-utakmicu-lige-prvaka/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/navijaci-slobode-na-pecari-skandirali-ime-vedrana-puljica-reagovali-i-domaci-navijaci-video/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/navijaci-lazija-ne-zele-zene-na-sjevernoj-tribini/>, preuzeto 13.6.2019.

<https://scsport.ba/haos-u-albaniji-tuca-navijaca-na-terenu-fudbaleri-nisu-mogli-da-vjeruju-stase-dogadja-video/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/grobari-poslali-prijetecu-poruku-povodom-23-godisnjice-oluje/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/huligani-ne-miruju-ni-van-sezone-opsta-makljaza-navijaca-u-italiji-video/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/krstajic-lajkovao-thompsnoonovu-sliku-na-instagramu-pa-se-pokusao-opravdati/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/otkriveno-zasto-je-putin-imao-kisobran-na-ceremoniji-mundijala-dok-su-macron-i-kolinda-kisnuli/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/nakon-poraza-srbije-od-svicarske-noz-zica-srebrenica-odjekivalo-ulicama-beca/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/stadion-veleza-se-rusi-pala-juzna-tribina-u-vrapcicama/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/tiago-faria-nije-zaboravio-bivsi-klub-vratite-nam/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/izrael-negoduje-zbog-otkazivanja-utakmice-sa-argentinom/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/foto-salah-objavio-zanimljivu-sliku-i-podgrijao-nadu-u-domovini-da-ce-nastupiti-na-sp/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/protivnik-zmajeva-iz-baraza-najavio-specijalne-dresove-i-sokirao-ljubitelje-fudbala/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/video-huligan-maltretirao-navijaca-liverpoola-pa-mu-sugradjanin-presudio-jednim-udarcem/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/nevjerovatne-scene-u-portugalu-navijaci-sportinga-napali-igrace-nozevima-ima-i-povrijedjenih/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/finale-kupa-u-grckoj-navijaci-izbaceni-iz-vozila-i-pretuceni-a-na-kraju-je-autobus-i-zapaljen/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/ivan-sesar-iz-juventusa-prelazi-u-inter/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/videopogledajte-novi-snimak-pretucenih-hrvata-u-beogradu/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/krvava-noc-na-otoku-navijac-liverpoola-ubijen-cekicem/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/srpski-navijaci-prekinuli-mec-kosova-i-poslali-zanimljivu-poruku/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/video-englezi-zbog-stiha-dobili-batine-u-barceloni/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/videoludnica-na-susretu-paok-a-predsjednik-kluba-sa-pistoljem-krenuo-na-sudiju/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/fukare-u-specijalnoj-opremi-stigle-na-kosevo/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/brazilski-fudbaler-prebio-skupljaca-lopti-prijeti-mu-doivotna-suspenzija-video/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/foto-plavi-na-facebooku-postavili-zanimljivo-pitanje-svojim-navijacima/>

<https://scsport.ba/sulejman-krpic-debitovao-u-ligi-prvaka/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/u-bosanskohercegovackom-gradu-doslo-do-opste-tuce-navijaca-hajduka-i-dinama/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/foto-ermin-zec-se-pridruzio-bratu-fudbaleru-zeljeznicara/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/begovic-burno-proslavio-pobjedu-nad-bivsim-klubom-i-poslao-chelseaju-poruku/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/poznato-zbog-cega-su-hrvatski-huligani-bili-na-jugu-sa-grobarima/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/napustio-zeljeznicar-i-otisao-na-mracaj-ovo-je-novi-izazov-u-karijeri/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/bivsi-reprezentativac-ukrajine-pretucen-na-terenu-udarali-ga-navijaci-i-protivnicki-igraci/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/iako-je-prvi-covjek-kluba-ne-zelimo-vincenta-tana-na-tribinama-jer/>, preuzeto 14.6.2019.

<https://scsport.ba/pao-transparent-evropsko-huliganstvo-i-dalje-na-visokom-nivou/>, preuzeto 14.6.2019.

Sportske.ba:

<http://sportske.ba/iz-atalante-porucili-na-grbavici-bolji-teren-ali-na-kosevu/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/masovni-neredi-u-glasgowu-kohorta-se-potukla-sa-skotskim-navijacima/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/vladan-kovacevic-je-u-sarajevo-dosao-iz-zeljeznicara/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/zastrasujuca-prijetnja-grobara/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/bivsi-titov-saradnik-otkrio-gorku-istinu-o-sarajevu-zeljeznicaru/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/fukare-skandirale-vedran-puljic-skripari-im-odmah-odgovorili/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/ili-ili-ja-salah-ne-zeli-u-liverpoolu-izraelca-koji-igra-sa-bosancima/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/zasto-je-centralna-linija-na-stadionu-betisa-krivudava/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/neymar-sokirao-izgledom/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/zeljeznicar-prvo-pojacanje-pronasao-u-prvoligasu-rs/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/haos-na-utakmici-lige-prvaka-letjele-baklje-molotovljevi-kokteli-navijaci-utrcali-na-teren/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/pogledajte-trenutak-kada-je-trener-sarajeva-tvrdim-predmetom-pogodjen-u-glavu/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/haos-na-grbavici-navijaci-utrcali-na-teren-igraci-zelje-dobili-prijetnje/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/navijaci-hajduka-pravili-nerede-na-ulicama-karlovcu/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/zestoka-kazna-za-divljanje-huligana-hns-bez-milosti-prema-hajduku/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/amel-tuka-poslao-jaku-poruku-sa-tribina-grbavice/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/masovna-tuca-navijaca-na-stadionu-u-podgorici-pogledajte-opsti-haos-uoci-utakmice-crna-gora-srbija/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/provokatorska-parola-manijaka/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/uznemirujuce-snimci-brutalnog-navijackog-okrsaja-u-parizu/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/messiju-prekipilo/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/prosao-gore-od-ocekivanog-vatrogasac-sa-splitskog-derbija-doživio-teske-povrede/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/stravicne-scene-na-poljudu-navijaci-divljali-vatrogasac-ostao-bez-dijela-prsta/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/novi-snimak-obracuna-bbb-torcide-pustite/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/krvava-tuca-bbb-torcide-bilo-je-strasno/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/nakon-derbija-na-stadionu-partizana-delije-se-medjusobno-potukle-sa-bracom-iz-rusije/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/navijaci-celika-naljutili-gazdu-koji-im-nije-ostao-duzan/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/italijanska-liga-zaustavljena-zbog-pravne-bitke/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/navijacki-neredi-u-tuzli/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/incident-na-zapadnoj-tribini-tusnja/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/robijasi-napravili-bakljadu-nakon-toga-demonstrirali-potez-za-svaku-pohvalu/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/provokativni-gest-ramosa-prema-salahu-tokom-ceremonije-u-monte-carlu/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/koreografija-delija-koja-je-zgrozila-evropu/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/zvucno-ime-na-treningu-plavih/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/policija-suzavcem-na-torcidu-u-zapresicu/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/avgoustis-odgovorio-krcmarevicu/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/sarajevo-angazovalo-talentovanog-igraca-zeljeznicara/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/ekipa-zeljeznicara-otputovala-u-gabelu-jedan-fudbaler-ostao-u-sarajevu/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/komsije-u-soku-selektor-srbije-podrzao-thompsona/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/thompson-pjevao-o-tzv-herceg-bosni-modric-trazio-jos/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/vida-poveo-ustasko-orgijanje/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/nova-snimka-slavlja-vide-evo-sta-se-krije-iza-beograd-gori/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/procurio-novi-vidin-snimak-spominjao-beograd/>, preuzeto 16.6.2019.

<http://sportske.ba/dok-ostali-treniraju-kolasinac-odmara/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/sta-je-uradio-spanski-kralj-odmah-nakon-ispadanja/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/novi-sukob-prosineckog-beusana-ovoga-puta-spominjali-dzeku/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/pogledajte-makljazu-albanaca-srba/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/prosinecki-se-u-studiju-hrt-a-posvadja-zbog-srbije/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/argentinci-pretukli-dva-navijaca-hrvatske/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/srusena-juzna-tribina-velezovog-stadiona/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/prosinecki-natjerao-pjanica-da-izvadi-mobitel-iz-stucne-veznjak-ga-predriblao/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/poginula-dva-igraca-dinama/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/krvavi-obracun-grobara-delija-u-beogradu/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/sukob-boysa-ultrasa-nakon-finala-kupa/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/zeljeznicar-od-naredne-sezone-u-drugoj-ligi-fbih/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/huliganski-neredi-u-poljskoj-buric-koljic-bjezali-u-svlacionicu/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/navijaci-sirokog-brijega-obiljezili-najvece-neonacisticko-orgijanje-u-evropi/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/sta-su-iz-zrinjskog-porucili-zelji-nakon-osvajanja-kupa/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/pjanic-provocirao-cuadrada/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/navijaci-dinama-skandirali-zdravko-mamic-srpsko-kopile/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/sta-su-pjevali-na-grbavici-tokom-intoniranja-drzavne-himne/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/papac-za-skotske-medije-govorio-o-zeljeznicaru-adzemu/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/nisu-mogli-da-se-suzdrze-smece-jedno-ebat-cemo-ti-mater/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/ultrasi-morali-ispuniti-poseban-zahjev-pred-gostovanje-na-grbavici/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/hrvatski-huligan-sa-derbija-pusten-kuci-ostavljen-je-ispred-zatvora-iz-kafica-zvao-roditelje-da-dodju-po-njega/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/navodno-namjestena-dva-susreta-zeljeznicara-tuzilac-odbacio-tvrdnje/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/klopp-najavio-penziju-nakon-liverpoola-se-zelim-posvetiti-porodici/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/odjeci-turske-sramote-gunes-u-bolnici-fotografija-koja-je-obisla-svijet/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/procurio-snimak-brutalne-tuce-u-tunelu-fenerbahceovog-stadiona/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/divljastvo-u-turskoj-derbi-zvanicno-prekinut-trener-besiktasa-zavrrio-u-bolnici/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/manchester-united-ispao-iz-lige/>, preuzeto 18.6.2019.

<http://sportske.ba/kako-su-domisljate-delije-ponizile-celnike-partizana/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/haos-na-beogradskom-derbiju-baklje-letjele-na-sve-strane-grobari-pokusali-srusiti-ogradu/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/balon-izazvao-tucu-navijaca-crvene-zvezde-partizana/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/dokaz-da-je-namjesten-zrijeb-lp-koji-klub-je-izdao-uefa-u/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/pjanic-iz-svlacionice-pokazao-bijes-zbog-sudijske-odluke/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/srbi-prevareni-pred-mundijal-u-rusiji/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/neredi-u-amsterdamu-englezi-se-tukli-s-policijom-bacali-bicikle-u-kanale/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/sve-izvjesniji-bojkot-mundijala-od-strane-velikih-favorita/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/bjelica-izbjegao-linc-mater-mu-ebem-10-godina-nas-kaa/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/crna-noc-u-evropskoj-ligi-huligani-izboli-zastitare-te-povrijedili-djevojicu/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/otkriveno-kako-je-astori-proveo-posljednje-sate-svog-zivota/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/primitivci-iz-krupe-na-vrbasu-odgovorili-na-skandiranje-hordi-zla-ovo-je-bosna/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/katar-ostaje-bez-organizacije-svjetskog-prvenstva/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/haos-u-baskiji-velika-tuca-i-neredi-izmedju-navijaca-athletica-i-spartaka/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/policajac-preminuo-nakon-obracuna-ruskih-spanskih-huligana-u-bilbau/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/pogledajte-trenutak-kako-je-preminuo-policajac-ispred-san-mamesa/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/navijaci-lensa-padali-u-nesvijest-kad-su-culi-da-lendric-pocinje/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/dzeko-drustvo-se-smrzli/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/ibisevic-se-sukobio-sa-saigracem-na-treningu/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/krpic-debitovao-u-ligi-prvaka/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/sud-u-beogradu-potvrdio-kazne-hrvatskim-huliganima/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/vranjes-sokirao-svojim-novim-imidzom/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/huligani-ih-skupo-kostali-zestoka-kazna-za-partizan/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/meksikanci-ismijavali-premijer-ligu-bih/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/ide-u-jedan-od-najgorih-srpskih-zatvora-sesti-splicanin-se-dogovorio-s-beogradskim-tuzilastvom/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/iz-zeljeznicara-u-metalleghe-bisi/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/splicani-koji-su-pravili-nerede-na-derbiju-priznali-krivicu-poznato-na-koliko-su-osudjeni/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/redzepagic-u-londonu-finaliza-dzekin-transfer/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/nove-kazne-za-nerede-u-beogradskom-derbiju/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/zeljeznicar-slavni-brazilski-klub-od-sada-imaju-nesto-zajednicko/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/avdukic-odradio-trening-sa-zeljeznicarom/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/niko-od-uhapsenih-huligana-iz-splita-jos-nije-progovorio/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/allardyce-najavio-ovo-je-jasan-znak-da-besic-odlazi-iz-evertona/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/premijer-liga-se-skracuje-na-10-klubova/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/mirsad-siljak-pomocni-trener-u-federalnom-prvoligasu/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/suspendovan-im-golman-pa-doveli-begovica/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/splicanin-propjevao-u-zatvoru-otkrio-ko-ga-je-platio-za-tucu-na-derbiju/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/dosad-nevidjen-snimak-unakazenih-hrvatskih-huligana-sa-derbija/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/bivsi-igrac-sarajeva-zeljeznicara-potpisao-za-borac/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/incident-u-prvoj-ligi-sudija-fizicki-napadnut/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/zeljeznicar-ostaje-bez-napadaca-2/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/ivan-lendric-podrzao-vedrana-kjosevskog/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/bivsi-fudbaler-zeljeznicara-pregovara-sa-slobodom/>, preuzeto 20.6.2019.

<http://sportske.ba/nargila-skupo-kostala-kolasinca/>, preuzeto 20.6.2019.

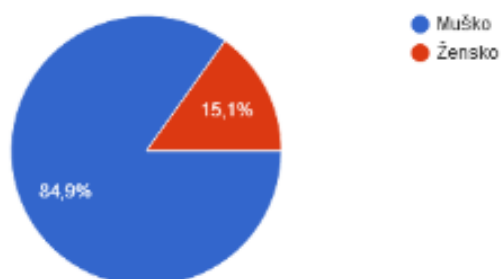
IZVANJSKI UTJECAJI NA IZVJEŠTAVANJE SPORTSKIH NOVINARA U BOSNI I HERCEGOVINI

172 odgovora

[Objavlivanje analize](#)

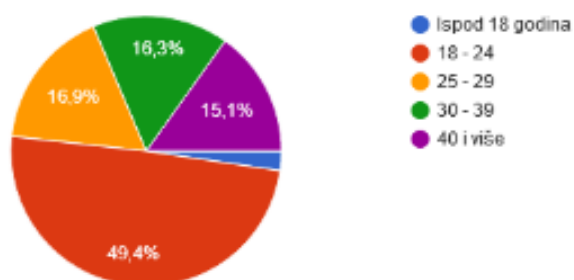
Spol:

172 odgovora

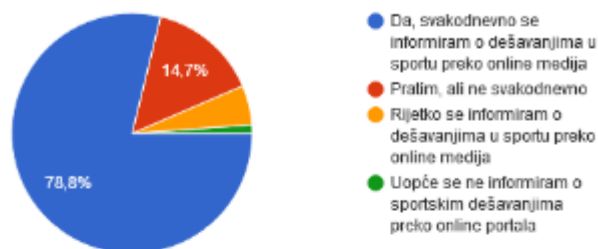
Dob:

172 odgovora

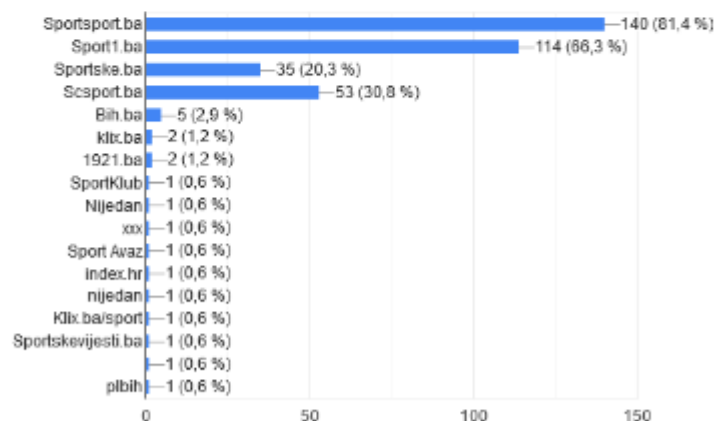
Da li se informirate i pratite aktuelna dešavanja u sportu preko online sportskih portala u Bosni i Hercegovini?

170 odgovora

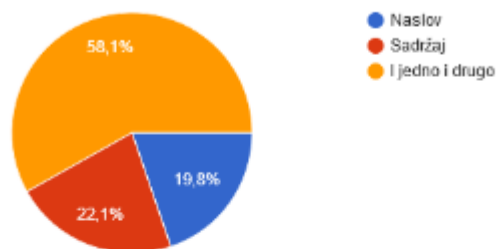
Koje domaće sportske portale najčešće pratite? (možete izabrati više opcija)

172 odgovora

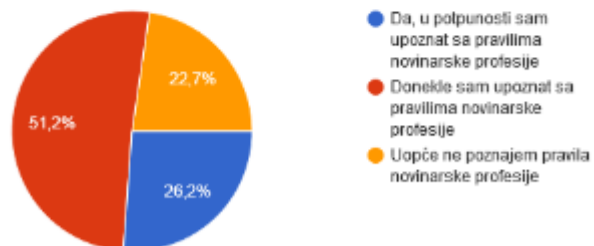
Prilikom čitanja vijesti na sportskim portalima, da li pažnju više obraćate na naslov ili sadržaj teksta?

172 odgovora

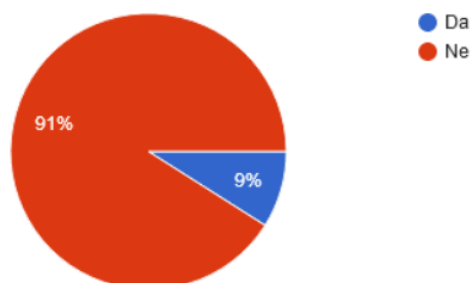
Da li ste kao korisnici medija upoznati sa propisima i pravilima kojih bi se novinari trebali pridržavati tokom svog rada?

172 odgovora

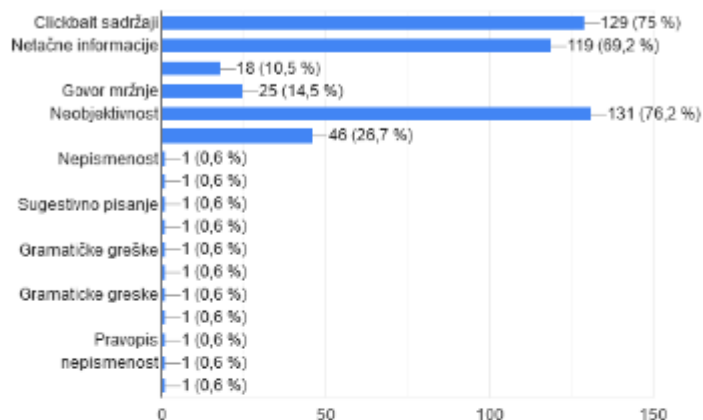
Smatrate li da se novinari pridržavaju pravila profesije?

167 odgovora

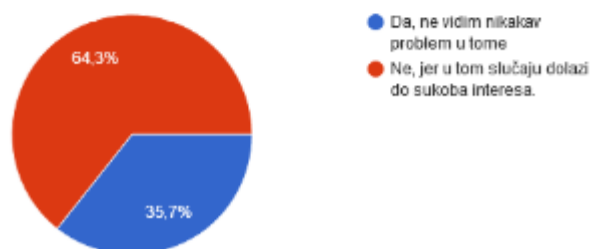
Koje su to nepravilnosti koje najčešće primijetite prilikom čitanja? (možete izabrati više opcija)

172 odgovora

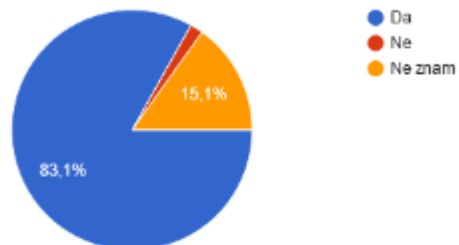
Prema vašem mišljenju, da li osoba koja se bavi profesijom sportskog novinara može istovremeno obavljati i posao PR-a određenog sportiste/tkinje?

171 odgovor

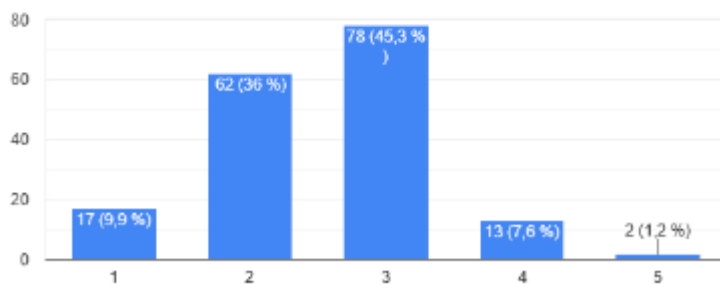
Smatrate li da na rad sportskih novinara u Bosni i Hercegovini određeni utjecaj vrše menadžeri igrača, treneri, glasnogovornici?

172 odgovora

Kako biste kao korisnici ocijenili stanje online sportskog novinarstva u Bosni i Hercegovini?

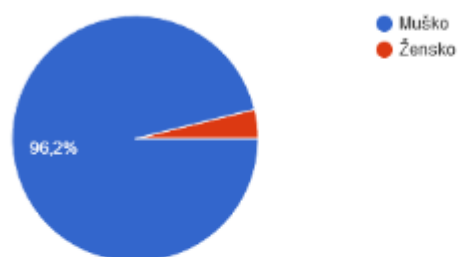
172 odgovora

Prilog 3: Anketa – sportski novinari u Bosni i Hercegovini

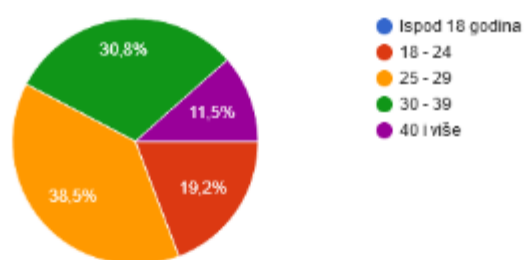
Spol:

26 odgovora

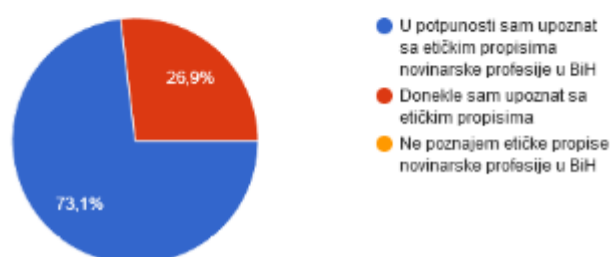
Dob:

26 odgovora

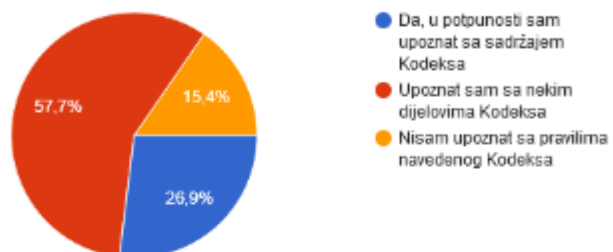
Koliko ste kao novinar upoznati sa etičkim propisima novinarske profesije u Bosni i Hercegovini?

26 odgovora

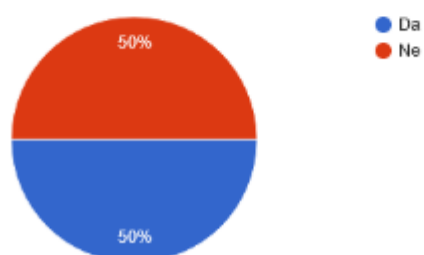
Da li ste upoznati sa Kodeksom profesionalnih standarda ponašanja organizacije AIPS?

26 odgovora

Da li ste nekada svjesno tokom svog rada kao sportski novinar prekršili određena etička načela novinarske profesije?

26 odgovora

Koji su to najčešći problemi na koje nailazite tokom svog rada?

16 odgovora

- Nema većih problema
- Neodgovornost subjekta sa kojim imam posla
- Ne adekvatna komunikacija s klubovima
- Pristrasnost aktera
- Loši uvjeti za praćenje sportskih događaja
- Previše glupi čitatelji.
- Uglavnom tehnički problemibi nekompetentnost ljudi na bitnim pozicijama u sportskim organizacijama otežavaju posao.
- Najveći i najčešći problem je komunikacija sa fudbalskim A reprezentativcima BiH. Većina njih ni nakon utakmica, u miks zoni, ne želi davati izjave, a 'najveće zvijezde' imaju svoje PR timove i ne dozvoljavaju direktan kontakt...
- Podobni nadređeni stranacki pozicionirani
- Nerazumjevanje pretpostavljenih ali spotista, trenera, čelnika i administracije nekih klubova (organizacija), pritisci sa raznih strana....

Koji su to najčešći problemi na koje nailazite tokom svog rada?

16 odgovora

- Uglavnom tehnički problemibi nekompetentnost ljudi na bitnim pozicijama u sportskim organizacijama otežavaju posao.
- Najveći i najčešći problem je komunikacija sa fudbalskim A reprezentativcima BiH. Većina njih ni nakon utakmica, u miks zoni, ne želi davati izjave, a 'najveće zvijezde' imaju svoje PR timove i ne dozvoljavaju direktan kontakt...
- Podobni nadređeni stranacki pozicionirani
- Nerazumjevanje pretpostavljenih ali spotista, trenera, čelnika i administracije nekih klubova (organizacija), pritisci sa raznih strana....
- Uslovi za rad
- Nema problema sa kojim se nisam susreo. To je sastavni dio naseg poziva.
- Loši uslovi za rad, nestručni ljudima s kojima radimo, pr službe klubova koje koče rad. Itd, itd
- Interes pojedinaca ispred objektivnog izvjestavanja.
- Komunikacija, odnos ljudi prema novinarima
- Senzacionalisticke poluinformacije, nedostupnost aktera price za izjave...

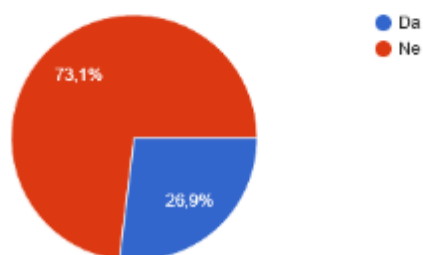
Smatrate li da vanjski faktori poput trenera, menadžera igrača, osoba zaduženih za PR utječu na vaš rad?

26 odgovora

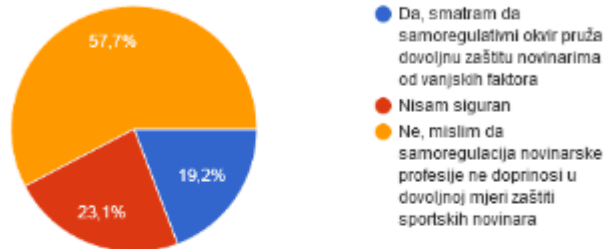
Da li ste nekada zbog utjecaja vanjskih faktora bili primorani na kršenje novinarske etike?

26 odgovora

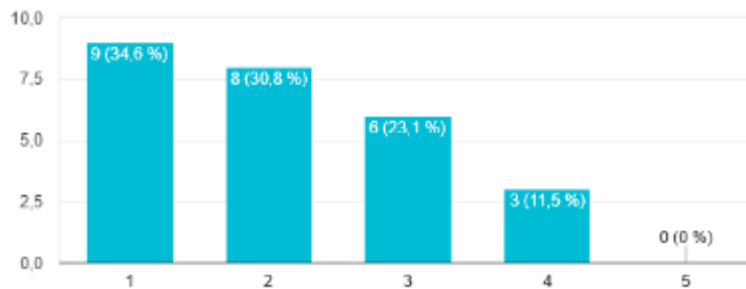
Smatrate li da samoregulativni okvir novinarske profesije u BiH štiti sportske novinare od pretjeranog utjecaja navedenih vanjskih faktora?

26 odgovora

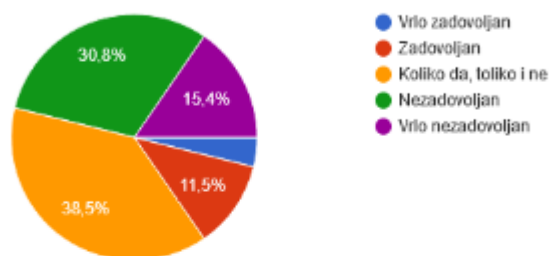
Asocijacija sportskih novinara u Bosni i Hercegovini posvećuje dovoljno pažnje zaštiti i edukaciji sportskih novinara.

26 odgovora

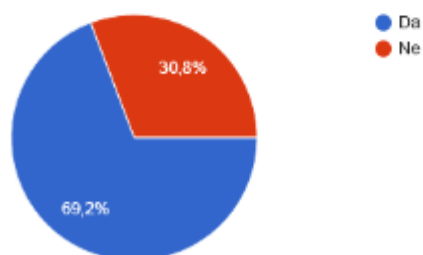
Općenito, kako ste zadovoljni radom Asocijacije sportskih novinara u BiH?

26 odgovora

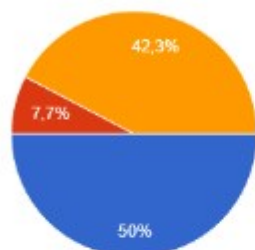
Da li sportski novinar može istovremeno obavljati i posao PR-a određene sportske ličnosti?

26 odgovora

Smatrate li da online sportski mediji objavljivanjem i prikazivanjem scena nasilja doprinose njegovom širenju na sportskim borilištima?

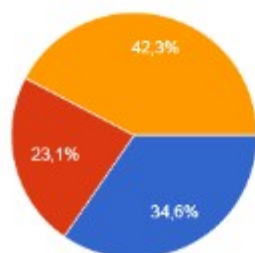
26 odgovora

- Da, smatram da mediji imaju veliki utjecaj na širenje takvih pojava na stadionima, dvoranama.
- Nisam siguran
- Ne, mislim da mediji objavljivanjem takvih sadržaja ne doprinose širenju nasilja

Sa novinarskog gledišta, fenomen clickbaita za vas predstavlja?

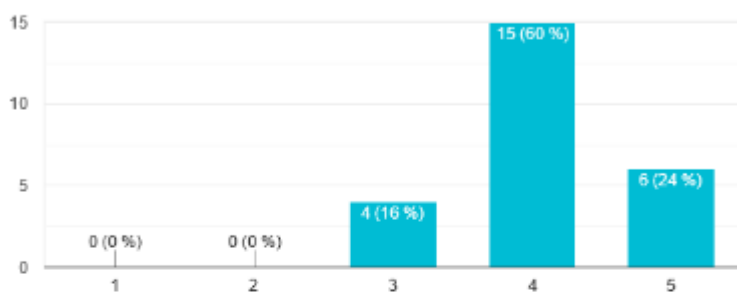
26 odgovora

- Kršenje novinarske etike
- Dio online novinarstva bez kojeg se ne može
- I jedno i drugo

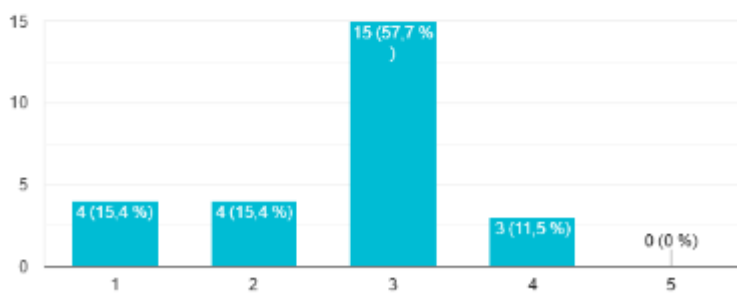
Kako biste ocijenili svoj rad kao sportskog novinara?

25 odgovora

Kako biste ocijenili online sportsko novinarstvo u Bosni i Hercegovini?

26 odgovora

Prilog 4: Intervju – Almedin Halilović

Poštovani/a zahvaljujem Vam se na odvojenom vremenu za ovaj intervju koji koristim u svrhu izrade Ma teze. Vaši odgovori na ova pitanja će doprinijeti samom radu.

- 1. Pojavom online medija put korisnika do informacija postao je mnogo lakši. Ipak, postavlja se pitanje, da li se pojavom online medija kvalitet sadržaja poboljšao ili je ipak sve ostalo na kvantitetu?**

Halilović: *Ne bih rekao da je išta od te dvije posljedice pojave online medija preće od pitanja: kako su se komunikatori, novinari, snašli u online medijima. Ono što često vidimo ili čujemo putem online medija se čini blijedom kopijom sadržaja iz drugih medija. Kada pokušate da u online medijima plasirate nešto što bi plasirali u, na primjer, printanim medijima, dodavši na to ionako loš sadržaj, imate jako loš rezultat i smatram da je to pitanje goruće. Ali, da ne odmaknem previše od Vašeg pitanja, pokušat ću da odgovorim. Smatram da je sve ostalo na kvantitetu, ponajviše zbog dostupnosti inostranih medija.*

- 2. Kada odnos kvalitet spram kvantiteta stavimo u kontekst online sportskih portala u Bosni i Hercegovini, možemo li tu govoriti o nešto drugačijoj paradigmi? Koliko zapravo online sportskim portalima danas dominira kvalitet?**

Halilović: *Kvalitet zaista dominira online sportskim portalima danas u Bosni i Hercegovini. Na žalost svih nas, i loš kvalitet je kvalitet. I na još veću žalost, taj loš kvalitet dominira. Govoreći o online sportskim medijima i upoređujući ga sa ostalim medijima u našoj državi, nema puno razlike. Možda jedino u sportskom novinarstvu u BiH imamo najveći broj onih koje nazivamo „neškolorani novinari“. Na TV stanicama ili čak i na drugim online medijima, možemo pronaći više „školoranih novinara“ Možda je to iz razloga što je ovdašnje sportsko novinarstvo duboko zagazilo u domenu „žute štampe“ gdje se diploma novinara množi sa nulom.*

3. S obzirom na evidentne specifičnosti koje sa sobom nosi sportsko novinarstvo, koliko je zapravo ta profesija regulirana i da li je prema vašem mišljenju, samoregulacija učinkovita?

Halilović: *Samoregulacija u bosanskohercegovačkom novinarstvu, tačnije u online i printanim medijima postoji, evo, skoro 20 godina. Vrlo lahko može se doći do podataka o efektivnosti samoregulacije. Ali mislim da je sasvim jasno na kojem nivou je ta efektivnost. Glede samoregulacije u sportskom novinarstvu, a prema mom skromnom mišljenju, nije potrebna mnogo veća (samo)regulacija u odnosu na ostale medije. Ali je potrebno obratiti pažnju na sukobe interesa. Ne može vlasnik jednog sportskog portala u isto vrijeme da se bavi menadžerskim poslovima, vrši funkciju u nekom sportskom klubu ili asocijaciji. Jednostavno, to je sukob interesa a na ovdašnjoj bh. sportskoj sceni upravo imamo nekoliko takvih slučajeva.*

4. Da li se razvoju sportskog novinarstva u Bosni i Hercegovini posvećuje dovoljno pažnje u naučnom segmentu i koliko zapravo (ne)posvećenost sportskom novinarstvu na fakultetima doprinosi njegovom položaju i percepciji kakva je danas?

Halilović: *Ne posvećuje se dovoljno pažnje sportskom novinarstvu u akademskoj zajednici. Ali to je najuže povezano sa razvojem samog sporta u Bosni i Hercegovini. Šta današnji sportski novinari u BiH imaju toliko važno za pratiti? Bez više sadržaja, nema ni veće pažnje, čak i „obične“ publike, a kamo li akademske zajednice. Ipak, raduje me da u posljednje vrijeme sve više i više studenata, konkretno komunikologije na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu, odlučuje se da obradi neke teme iz sportskog novinarstva u okviru svojih seminarskih, pa i magistarskih radova. To je jako malo u odnosu na onoliko koliko bi trebalo, ali je prisutna ta pojava i mislim da predstavlja kakvu-takvu osnovu za veću posvećenost izučavanju sportskog novinarstva od strane nauke. Možda ne drastično, ali percepcija o kojoj govorite bi se vremenom sigurno popravila.*

5. Pritisci u novinarskom poslu su neminovni i novinari se gotovo svakodnevno bore sa istim. Smatrate li da su sportski novinari suočeni na određeni način sa pritiscima izvana (od menadžera, trenera, glasnogovornika)? Koliko to može predstavljati problem za kvalitetno sportsko novinarstvo?

Halilović: *Da, smatram da su itekako suočeni. To je vidljivo i u medijskim sadržajima. A problem imamo već u samoj osnovi: narušava se objektivnost, kao temelj novinarstva. Dalje, dolazi do sukoba interesa i ostalih neželjenih pojava.*

6. Koliko je želja za zaradom online sportske medije otuđila od novinarske etike i pravila profesije?

Halilović: *Gotovo jednako kao i svaki drugi medij u našoj državi, pa čak i šire. To je ono pitanje o kvantitetu ispred kvaliteta. Ja, kao konzument sadržaja sportskih medija, itekako razumijem da mediji od nečega moraju da prežive, opstanu. Ali to ne može baš uvijek biti opravdanje za sav loš sadržaj kojeg plasiraju, gotovo svakoga sata, a ne svakoga dana.*

7. Koji su to etički problemi koje biste izdvojili kao rak-ranu bh. sportskog novinarstva?

Halilović: *Sukob interesa, prije svega. O njemu sam već govorio, kao i prevladavanje želje za zaradom na uštrb svih etičkih normi. Još neke probleme koje bih izdvojio su: neobjektivnost, nepoznavanje osnova pismenosti i maternjeg jezika, neangažiranost i zloupotreba medija, a najčešće javnog servisa, za propagiranje ličnih stavova, uvjerenja, osjećaja i tako dalje...*

8. Kada uporedimo Asocijacije sportskih novinara u regionu sa Asocijacijom sportskih novinara u BiH, možemo primijetiti kako je, barem na prvu, rad regionalnih asocijacija mnogo transparentniji. Organizuje se mnoštvo konferencija, sastanaka, edukacija za sportske novinare i sve je to vidljivo na internetu. Koliko je zapravo Asocijacija sportskih novinara BiH dostupna novinarima pa i studentima novinarstva i da li svojim radom dovoljno doprinosi edukaciji i prevenciji loše prakse?

Halilović: *Da budem iskren, Asocijacija sportskih novinara u BiH je toliko dostupna studentima novinarstva i novinarskim djelatnicima da prvi put od Vas čujem za njeno postojanje. Nisam upoznat sa njenim radom pa ne bih mogao dati bilo kakav komentar.*

9. Koliko online sportski portali doprinose širenju nasilja na stadionima prikazujući svakodnevno scene bez gotovo ikakve cenzure što je sa stanovišta novinarske etike apsolutno neprihvatljivo. Da li postoji među sportskim novinarima u tom pogledu određena društvena odgovornost?

Halilović: *Itakako postoji ta odgovornost, ali... Problem je u samome pristupu novinara prema publici na stadionu, a zatim i prema nasilju kojeg ja ta publika dio. Prije svega, dobar dio krivice za stvaranje iskrivljene slike o publici na stadionima snose mediji. Kao neko ko je vrlo često dio te publike, čak i one za koju mediji kažu „huligani“, „narkomani“, „ološ“, odgovorno tvrdim da je riječ o iskrivljenoj slici. Prije svega, ne obraća se pažnjaj na pozitivne pojave kao što su: djeca na stadionima, sa svojim porodicama, pripadnice ljepšeg*

spola, humanitarne akcije, pomoć običnom stanovništvu prilikom nekih nepogoda itd. Svjesno se zanemaruju te pozitivne stvari, i ističu se samo negativne. I te negativne, kojih ima i od kojih ne bježim, se predstavljaju na takve načine da se zdrav razum vrlo često zgrožava do neprepoznatljivosti. Ali ne na ono što mediji predstavljaju već na načine na koje predstavljaju. Razumljivo, mediji gledaju svoj interes, najčešće finansijski i sasvim sigurno će više pažnje ta „negativa“ privući ali kada mediji počnu da postavljaju pitanja kao što su „zašto nema publike na bh. nogometnim utakmicama“, neka se dobro zapitaju o svojoj odgovornosti za to.

10. Koliki problem za sportsko novinarstvo predstavlja pojava da sve veći broj novinara u isto vrijeme obavlja posao i PR-a određene sportske ličnosti?

Halilović: *Ne bih baš to nazvao ni problemom. Prema mom skromnom mišljenju, najbolji PR-ovci su ustari bivši novinari. Naglašavam, bivši! Za bavljenje PR-om je neophodno i zlata je vrijedno iskustvo u novinarstvu. Ali, kada je riječ o novinarima koji su i dalje to što jesu, a počinju se baviti PR-om... dolazi do onog famoznog problema kojeg sam već nekoliko puta spomenuo – sukob interesa. A sasvim je jasno šta to predstavlja i kakve posljedice ima po objektivnost novinara.*

11. Kada govorimo o govoru mržnje u javnom prostoru i medijima, u većini slučajeva to postane jednosmjerna ulica. Fokus priče ostane na komentarima posjetilaca društvenih mreža i portala. Međutim, koliko sami novinari doprinose širenju govora mržnje vijestima koje objavljuju? Konkretno, na sportskim portalima često možemo pročitati vijesti o tome kako navijačka grupa iz jedne zemlje, preko parola vrijeđa stanovništvo druge vjere, etničke pripadnosti itd. Da li je nužno objavljivati takve sadržaje i koliko se njihovim objavljivanjem zapravo taj govor mržnje širi upravo novinarskom krivicom?

Halilović: *Opet, koliko god nama teško to bilo, moramo razumjeti želju medija za zaradom. Takvi sadržaji donose zaradu i ta želja sasvim očigledno je jača od osjećaja krivice i odgovornosti za ono što uslijedi nakon objavljivanja takvih sadržaja. Smatram da nije problem u objavljivanju tih sadržaja koliko je problem u nekritičkom pristupu prema tim pojavama. Ukoliko će se javno osuditi takvo ponašanje i ukoliko će se takve pojave, na kulturan, ljudski i naučni način, totalno „demonizirati“, smatram da je onda poželjno objavljivati takve sadržaje uz te popratne osude i komentare. Na žalost, umjesto toga, sve češće je prisutno objavljivanje tih sadržaja uz znake odobravanja, pa i dodatnog raspirivanja mržnje i svake druge diskriminacije.*

12. Smatrate li da su sve veći pritisci na sportske novinare koji dolaze izvana i (ne)uređenost profesije iznutra uzročno-posljedično vezani?

Halilović: *Ne, ne smatram. Obrazovani, pismeni, novinari kojima je etika i moral ispred svega, pa i vanjskih uticaja, bi sami sistem novinarstva učinile imunim na sve uticaje izvana. Sa takvim dijelovima tog sistema, sa maksimalno etičnim i obrazovanim novinarima, samo novinarstvo bi se postepeno, samo od sebe, uređivalo i time bi postajalo još jače i otpornije na sve ono što izjeda ovdašnje novinarstvo. Novinarstvo, odnosno stanje u kojem se nalazi, je posljedica unutrašnjih problema, odnosno previše slabim članovima te profesije. Siguran sam da bi jedina uzročno-posljedična veza bila ona koju sam gore spomenuo: jači novinari – jače novinarstvo – nemogućnost da vanjski uticaji diktiraju pravac profesije.*

Unaprijed zahvalan,

Vedad Karić

Prilog 5: Intervju – Boris Bilić

Poštovani/a zahvaljujem Vam se na odvojenom vremenu za ovaj intervju koji koristim u svrhu izrade Ma teze. Vaši odgovori na ova pitanja će doprinijeti samom radu.

- 1. Pojavom online medija put korisnika do informacija postao je mnogo lakši. Ipak, postavlja se pitanje, da li se pojavom online medija kvalitet sadržaja poboljšao ili je ipak sve ostalo na kvantitetu?**

Bilić: Pojavom online medija definitivno su informacije više dostupne krajnjim korisnicima, no ekspanzija online platformi koje uglavnom zarađuju na broju pregleda, donijela je i površnost, ali često i zbog borbe za ekskluzivitetom, neprovjerene informacije.

- 2. Kada odnos kvalitet spram kvantiteta stavimo u kontekst online sportskih portala u Bosni i Hercegovini, možemo li tu govoriti o nešto drugačijoj paradigmi? Koliko zapravo online sportskim portalima danas dominira kvalitet?**

Bilić: Svakako nema mjesta generalizaciji. Postoji nekoliko kvalitetnih portala koji se ozbiljno bave sportskim sadržajima.

- 3. S obzirom na evidentne specifičnosti koje sa sobom nosi sportsko novinarstvo, koliko je zapravo ta profesija regulirana i da li je prema vašem mišljenju, samoregulacija učinkovita?**

Bilić: Kada je riječ o plasiranju sportskih vijesti u javni prostor, u velikom procentu samoregulacija je učinkovita.

- 4. Da li se razvoju sportskog novinarstva u Bosni i Hercegovini posvećuje dovoljno pažnje u naučnom segmentu i koliko zapravo (ne)posvećenost sportskom novinarstvu na fakultetima doprinosi njegovom položaju i percepciji kakva je danas?**

Bilić: S obzirom na to da naučni segment sportskog novinarstva ne postoji, što znači da se potencijalnim sportskim novinarima ne posvećuje specifična stručna pažnja, novinari mogu tek prilikom prakse da se profiliraju. Generalno, percepcija nije na zadovoljavajućem nivou,

sportski novinari često nailaze na otpor kod potencijalnih sagovornika važnih za priče koje bi donijeli čitateljima/gledateljima.

- 5. Pritisci u novinarskom poslu su neminovni i novinari se gotovo svakodnevno bore sa istim. Smatrate li da su sportski novinari suočeni na određeni način sa pritiscima izvana (od menadžera, trenera, glasnogovornika)? Koliko to može predstavljati problem za kvalitetno sportsko novinarstvo?**

Bilić: Prije bih to nazvao otporom, nego pritiskom. Kada bi svi ili barem većina sportskih djelatnika bili susretljiviji prema sportskim novinarima i shvatili ozbiljno njihovu ulogu kada je riječ o utjecaju na javno mnijenje, novinarstvo i sam položaj novinara bili bi na mnogo boljem nivou.

- 6. Koliko je želja za zaradom online sportske medije otuđila od novinarske etike i pravila profesije?**

Bilić: Senzacionalizam koji je sve prisutniji u bh. online medijima uveliko doprinose otuđenju od etike. Zarada jeste primarna, posebno u društvu kao što je naše, gdje ni dvije prosječne plaće u Federaciji ne mogu zadovoljiti potrošačku korpu, no etika bi se ipak morala poštovati. Možda, kada bi se u svemu vratilo malo etici i profesionalizmu, ovo društvo bi doživjelo procvat.

- 7. Koji su to etički problemi koje biste izdvojili kao rak-ranu bh. sportskog novinarstva?**

Bilić: Pojedini online sportski portali često, da bi izazvali intrigu kod potencijalnih čitatelja, prelaze granicu između informacije i senzacionalizma, poznatog kao žuta štampa.

- 8. Kada uporedimo Asocijacije sportskih novinara u regionu sa Asocijacijom sportskih novinara u BiH, možemo primijetiti kako je, barem na prvu, rad regionalnih asocijacija mnogo vidljiviji. Organizuje se mnoštvo konferencija, sastanaka, edukacija za sportske novinare i sve je to poprilično medijski ispraćeno. Koliko je zapravo Asocijacija sportskih novinara BiH dostupna**

novinarima pa i studentima novinarstva i da li svojim radom dovoljno doprinosi edukaciji i prevenciji loše novinarske prakse?

Bilić: *Asocijacija sportskih novinara BiH skoro pa uopće nije dostupna novinarima, a posebno studentima novinarstva. Jako smo daleko od regije, kada govorimo o djelovanju Asocijacije, što proizvodi domino efekt na pojedinim online medijima.*

9. Koliko online sportski portali doprinose širenju nasilja na stadionima prikazujući svakodnevno scene bez gotovo ikakve cenzure što je sa stanovišta novinarske etike apsolutno neprihvatljivo. Da li postoji među sportskim novinarima u tom pogledu određena društvena odgovornost?

Bilić: *Ponekad treba pokazati ponašanje određenih skupina navijača, jer mediji imaju ulogu i da budu korektiv društva i svih njegovih anomalija. No, u odsustvu uredbi koje bi regulirale online medije kojima bi bivali sankcionirani, etika često padne u drugi plan.*

10. Koliki problem za sportsko novinarstvo predstavlja pojava da sve veći broj novinara u isto vrijeme obavlja posao i PR-a određene sportske ličnosti?

Bilić: *Da ne bismo generalizirali ovo pitanje, kvalitetan novinar je poželjan da bude PR sportistima. Informiranost o određenoj oblasti može samo doprinijeti boljem uspjehu onoga koga bi taj novinar zastupao.*

11. Kada govorimo o govoru mržnje u javnom prostoru i medijima, u većini slučajeva to postane jednosmjerna ulica. Fokus priče ostane na komentarima posjetilaca društvenih mreža i portala. Međutim, koliko sami novinari doprinose širenju govora mržnje vijestima koje objavljuju? Konkretno, na sportskim portalima često možemo pročitati vijesti o tome kako navijačka grupa iz jedne zemlje, preko parola vrijeđa stanovništvo druge vjere, etničke pripadnosti itd. Da li je nužno objavljivati takve sadržaje i koliko se njihovim objavljivanjem zapravo taj govor mržnje širi upravo novinarskom krivicom?

Bilić: *Novinari nisu krivi za govor mržnje. Niti su ti koji na tribinama koriste govor mržnje istinski navijači. Radi se o radikalnim skupinama kojih ima diljem svijeta, stoga ni u regiji ili našoj zemlji nije neuobičajena pojava. Govor mržnje treba javno osuditi, stoga je objava takvih sadržaja poželjna.*

12. Smatrate li da su sve veći pritisci na sportske novinare koji dolaze izvana i (ne)uređenost profesije iznutra uzročno-posljedično vezani?

Bilić: *Pritisci obično dolaze od pojedinaca, a neuređenost profesije rezultat je slabog djelovanja asocijacija i udruženja novinara koji bi trebali glasno stati u njihovu zaštitu i osuditi svaki pritisak.*

Unaprijed zahvalan,

Vedad Karić

Prilog 6: Intervju – Jasmin Ligata

Poštovani/a zahvaljujem Vam se na odvojenom vremenu za ovaj intervju koji koristim u svrhu izrade Ma teze. Vaši odgovori na ova pitanja će doprinijeti samom radu.

1. Pojavom online medija put korisnika do informacija postao je mnogo lakši. Ipak, postavlja se pitanje, da li se pojavom online medija kvalitet sadržaja poboljšao ili je ipak sve ostalo na kvantitetu?

Ligata: *„Generalno, pojavom više portala trebalo bi da se neko ističe po kvaliteti, ali nažalost, sve ostaje na kvantitetu. Portali u moru informacija i pokušajima da budu što brži od konkurencije, najčešće zanemaruju osnovne postulate novinarstva, a to je prije svega tačnost informacije. Jedina prednost korisnika je što može birati kome će vjerovati, ali tu i nema neki prevelik izbor s obzirom na to da zaista veliki broj portala pada pod uticaj žutila.“*

2. Kada odnos kvalitet spram kvantiteta stavimo u kontekst online sportskih portala u Bosni i Hercegovini, možemo li tu govoriti o nešto drugačijoj paradigmi? Koliko zapravo online sportskim portalima danas dominira kvalitet?

Ligata: *„Kvalitetni tekstovi na sportskim portalima jedino su oni koji su autorski i koji se bave istraživanjima, analitikom ili autorskim osvrtom, pa čak i komentarom. Vijest je zapostavljena kategorija i posvećuje joj se malo pažnje, a sve vijesti koje se pojave gotovo su identične na drugim portalima. Svi kopiraju jedni druge i gotovo je nemoguće ocijeniti koji je portal zapravo objavio prvi informaciju o nečemu, pa me otud i čudi to takmičenje u brzini objavljivanja. I da odgovorim konkretno na pitanje: Kvalitet je zaista jako loš.“*

3. S obzirom na evidentne specifičnosti koje sa sobom nosi sportsko novinarstvo, koliko je zapravo ta profesija regulirana i da li je prema vašem mišljenju, samoregulacija učinkovita?

Ligata: *„Teško da se u današnjem sportskom novinarstvu neko može regulirati sam od sebe, pogotovo ukoliko se ne nalazi na uredničkoj poziciji, a čak i urednici upadaju u mašinu i padaju pod uticaj „klikova“. On line mediji, nažalost, žive od čitanja i klikova, a nerijetko se radi o neprovjerenim informacijama i špekulacijama, bez da je vijest provjerena ili izvor*

relevantan. Najprije se napiše neka vijest, a tek poslije se traži potvrda ili demant, umjesto da se to uradi i prije same objave vijesti.“

4. Da li se razvoju sportskog novinarstva u Bosni i Hercegovini posvećuje dovoljno pažnje u naučnom segmentu i koliko zapravo (ne)posvećenost sportskom novinarstvu na fakultetima doprinosi njegovom položaju i percepciji kakva je danas?

Ligata: *„Ne znam da li uopšte postoji na fakultetima odsjek sportsko novinarstvo, a ako postoji, onda ni u kom slučaju ne smije biti isključivo teorija, jer se zapravo sve svodi na praksu. U ovom odgovoru se možda i krije odgovor na pitanje: posvećuje li se dovoljno pažnje? Ne, sportsko novinarstvo je samo po sebi specifično, jer moraš biti duboko involviran u sva dešavanja u sportu i problemima, da bi se uopšte uhvatio u koštac sa problematikom sporta, posebno u BiH. Nažalost, danas bilo ko, ko ima tastaturu, hosting i zna napraviti portal, sebe zove sportskim novinarom, što je donekle i devalviralo samo sportsko novinarstvo u BiH.“*

5. Pritisci u novinarskom poslu su neminovni i novinari se gotovo svakodnevno bore sa istim. Smatrate li da su sportski novinari suočeni na određeni način sa pritiscima izvana (od menadžera, trenera, glasnogovornika)? Koliko to može predstavljati problem za kvalitetno sportsko novinarstvo?

Ligata: *„Sve zavisi od osobe do osobe. Jasno je da postoje pritisci, a do novinara je i njegovog karaktera kako se nosi sa pritiscima i da li im podliježe. Naravno, mnogi na kraju i podlegnu nekim pritiscima, bilo da se radi o „novinarima-navijačima“, „novinarima-prijateljima“, „novinarima-menadžerima“. Nije uvijek loše kada neko ima izvor koji je relevantan i koji mu pomaže u plasiranju istine u javnost. Problem nastaje kada se u glavi izgubi granica između dobrog i lošeg, a to može spasti i pod pitanje „samoregulacije“ kod novinara.*

6. Koliko je želja za zaradom online sportske medije otuđila od novinarske etike i pravila profesije?

Ligata: „Odgovor na ovo pitanje, prema mom mišljenju, je: U POTPUNOSTI! Ne postoji više novinarska etika, niti profesionalnost. Zaista ne postoji, što mi je jako žao, jer smo propustili priliku da sportsko novinarstvo u našoj zemlji izdvojimo po nečemu posebnom. Umjesto toga, zbog mnogih, koji sebe nazivaju sportskim novinarima, sramota je spomenuti kojim se poslom bavimo.“

7. Koji su to etički problemi koje biste izdvojili kao rak-ranu bh. sportskog novinarstva?

Ligata: „Neznanje, sujeta, ego, ponovo neznanje i loš karakter. Uz sve to dolazi i konstantna utrka za senzacionalizmom, pa se i od muhe pravi slon.“

8. Koliko je zapravo Asocijacija sportskih novinara BiH dostupna novinarima pa i studentima novinarstva i da li svojim radom dovoljno doprinosi edukaciji i prevenciji loše novinarske prakse?

Ligata: „Odgovor na ovo pitanje ne bih znao, s obzirom na to da sam slabo upućen u rad Asocijacije sportskih novinara, na području Federacije. Ono što je evidentno jeste da takva Asocijacija ne postoji na nivou cijele države, ali vjerujem da će se i to promijeniti u skorijem periodu.“

9. Koliko online sportski portali doprinose širenju nasilja na stadionima prikazujući svakodnevno scene bez gotovo ikakve cenzure što je sa stanovišta novinarske etike apsolutno neprihvatljivo. Da li postoji među sportskim novinarima u tom pogledu određena društvena odgovornost?

Ligata: „Nažalost, većina novinara je često i navijač jednog kluba i oni u bakljadama ne vide nešto sporno, već veličanstveno, pa otud često i veličanje takvih stvari, uz opise fantastična bakljada, prelijepa atmosfera i slično. Dešavaju se takve stvari i u svijetu, ali UEFA je davno sugerisala svim medijima u Evropi da se suzdrže od takvih epiteta za nešto što je kažnjivo njihovim pravilnicima. Te „fantastične bakljade“, po običaju koštaju klubove po nekoliko hiljada maraka, a da ne kažem da ugrožavaju sigurnost ostalih na stadionu, kako navijača,

tako i aktera na terenu. Mora postojati cenzura i autocenzura, ali druga stvar je što takve slike ili snimci, po običaju donose više klikova, tako da je sportsko novinarstvo konstantno razapeto u toj bici između dobra i zla, a trenutno zlo itekako vodi.

10. Koliki problem za sportsko novinarstvo predstavlja pojava da sve veći broj novinara u isto vrijeme obavlja posao i PR-a naših sportskih ličnosti? S obzirom da vi obavljate i posao PR-a naših najpoznatijih sportista, da li ste zbog toga nailazili na probleme u novinarskoj branši zbog eventualnog sukoba interesa?

Ligata: *„U suštini, neko ko poznaje sport u cjelini i ima iskustva više od dvije decenije, itekako može pomoći ostalim kolegama. Sportski novinari bi logikom stvari i trebali da se bave tim poslom, jer se podrazumjeva da znaju. Logičnije je da je sportski novinar PR sportisti, nego da je to recimo pravnik ili stomatolog. Upravo zbog svega nabrojanog, počev od špekulacija, neistina, svega onoga što nam je postalo sportsko novinarstvo, moja zadaća je da kolegama pomognem u plasiranju istine javnosti, odnosno da sportiste sa kojima radim, zaštitim od žute štanpe, neistina i svega ostalog, kako bi se u miru mogli pripremati za takmičenja. I ovdje mora postojati velika doza profesionalnosti, jer ukoliko vi kao PR zadržavate informacije samo za sebe, onda radite na štetu sportista, jer istinu treba da saznaju svi, ma koliko ona bila dosadna. I jesam, nailazimo sam na problema, ali nikad u svojoj karijeri nisam uradio samo za sebe nešto, jer ne patim od ekskluzivnih sadržaja, a operisan sam i od sujete, koja je ujedno i najveći neprijatelj, kako sportista, tako i kolega novinara.“*

11. Kada govorimo o govoru mržnje u javnom prostoru i medijima, u većini slučajeva to postane jednosmjerna ulica. Fokus priče ostane na komentarima posjetilaca društvenih mreža i portala. Međutim, koliko sami novinari doprinose širenju govora mržnje vijestima koje objavljuju? Konkretno, na sportskim portalima često možemo pročitati vijesti o tome kako navijačka grupa iz jedne zemlje, preko parola vrijeda stanovništvo druge vjere, etničke pripadnosti itd. Da li je nužno objavljivati takve sadržaje i koliko se njihovim objavljivanjem zapravo taj govor mržnje širi upravo novinarskom krivicom?

Ligata: „Pojavom društvenih mreža mnoge devijacije u društvu su postale javne, pa tako i širenje mržnje kroz komentare, prepucavanje i slično. I da novinar ne prenese to, komentari bi se i dalje pisali. Druga stvar je što ne postoji selekcija onoga što se prenosi, ali to je sve sistem spojenih posuda, jer takve stvari su nažalost čitane, a to ujedno govori i o našem društvu. Iskreno, javnost upija sve ono što joj se nudi, a afirmativni tekstovi i afirmativne stvari gotovo nikoga i ne interesuju. Čitanost nečega lijepog ili afirmativnog je jako mala, a u isto vrijeme čitanost negativnih pojava u društvu je itekako velika. Ukoliko bi portali bombardovali javnost pozitivnim vijestima, te pozitivne stvari bi vjerovatno vremenom dobile na značaju, ali teško da je to izvodivo.“

12. Smatrate li da su sve veći pritisci na sportske novinare koji dolaze izvana i (ne)uređenost profesije iznutra uzročno-posljedično vezani?

Ligata: „Iskreno, nemam ti pravi odgovor na ovo pitanje, jer bi svaki novinar trebao biti neovisan i raditi bez pritiska. E tu dolazimo do famoznog, ali...“

Unaprijed zahvalan,

Vedad Karić

Prilog 7: Intervju – Muhamed Bikić

Poštovani/a zahvaljujem Vam se na odvojenom vremenu za ovaj intervju koji koristim u svrhu izrade Ma teze. Vaši odgovori na ova pitanja će doprinijeti samom radu.

- 1. Pojavom online medija put korisnika do informacija postao je mnogo lakši. Ipak, postavlja se pitanje, da li se pojavom online medija kvalitet sadržaja poboljšao ili je ipak sve ostalo na kvantitetu?**

Bikić: *Sve zavisi ko je autor teksta, da li novinari sa kredibilitetom ili ne!*

- 2. Kada odnos kvalitet spram kvantiteta stavimo u kontekst online sportskih portala u Bosni i Hercegovini, možemo li tu govoriti o nešto drugačijoj paradigmi? Koliko zapravo online sportskim portalima danas dominira kvalitet?**

Bikić: *Isti odgovor kao u prethodnom pitanju – kredibilitet!*

- 3. S obzirom na evidentne specifičnosti koje sa sobom nosi sportsko novinarstvo, koliko je zapravo ta profesija regulirana i da li je prema vašem mišljenju, samoregulacija učinkovita?**

Bikić: *Nije uopće regulirana, jer danas svako može biti novinar, ali ne samo sportski!*

- 4. Da li se razvoju sportskog novinarstva u Bosni i Hercegovini posvećuje dovoljno pažnje u naučnom segmentu i koliko zapravo (ne)posvećenost sportskom novinarstvu na fakultetima doprinosi njegovom položaju i percepciji kakva je danas?**

Bikić: *Nažalost, danas veliki broj sportskih novinara nemaju uopće završen fakultet. Na Fakultetu sporta i tjelesnog odgoja u Sarajevu bio je smjer „Sportsko novinarstvo“ i dosta novinara je steklo tu diplomu, ali je pitanje koliko su šta naučili!?*

- 5. Pritisci u novinarskom poslu su neminovni i novinari se gotovo svakodnevno bore sa istim. Smatrate li da su sportski novinari suočeni na određeni način sa pritiscima izvana (od menadžera, trenera, glasnogovornika)? Koliko to može predstavljati problem za kvalitetno sportsko novinarstvo?**

Bikić: *Pritisци su kontinuirana pojava, ne smo u sportskom novinarstvu i nažalost novinari nisu pošteđeni prijetnjama, verbalnim, pa i fizičkim napadima.*

6. Koliko je želja za zaradom online sportske medije otuđila od novinarske etike i pravila profesije?

Bikić: *Nažalost, danas sve svelo na klik, tj, bombastičan naslov.*

7. Koji su to etički problemi koje biste izdvojili kao rak-ranu bh. sportskog novinarstva?

Bikić: *Navijački obojen novinar!*

8. Kada uporedimo Asocijacije sportskih novinara u regionu sa Asocijacijom sportskih novinara u BiH, možemo primijetiti kako je, barem na prvu, rad regionalnih asocijacija mnogo vidljiviji. Organizuje se mnoštvo konferencija, sastanaka, edukacija za sportske novinare i sve je to poprilično medijski ispraćeno. Koliko je zapravo Asocijacija sportskih novinara BiH dostupna novinarima pa i studentima novinarstva i da li svojim radom dovoljno doprinosi edukaciji i prevenciji loše novinarske prakse?

Bikić: *Asocijacija sportskih novinara BiH je dostupna novinarima, isti sam član, a predsjednik je kolega Emir Delić.*

9. Koliko online sportski portali doprinose širenju nasilja na stadionima prikazujući svakodnevno scene bez gotovo ikakve cenzure što je sa stanovišta novinarske etike apsolutno neprihvatljivo. Da li postoji među sportskim novinarima u tom pogledu određena društvena odgovornost?

Bikić: *U velikoj mjeri doprinose i uopće ne postoji društvena odgovornost.*

10. Koliki problem za sportsko novinarstvo predstavlja pojava da sve veći broj novinara u isto vrijeme obavlja posao i PR-a određene sportske ličnosti?

Bikić: *To je nespojivo, ali ovo je BiH, zemlja apsurdna.*

11. Kada govorimo o govoru mržnje u javnom prostoru i medijima, u većini slučajeva to postane jednosmjerna ulica. Fokus priče ostane na komentarima posjetilaca društvenih mreža i portala. Međutim, koliko sami novinari doprinose širenju govora mržnje vijestima koje objavljuju? Konkretno, na sportskim portalima često možemo pročitati vijesti o tome kako navijačka grupa iz jedne zemlje, preko parola vrijeđa stanovništvo druge vjere, etničke pripadnosti itd. Da li je nužno objavljivati takve sadržaje i koliko se njihovim objavljivanjem zapravo taj govor mržnje širi upravo novinarskom krivicom?

Bikić: *I novinari doprinose širenju mržnje itekako, posebno oni koji su navijački obojeni.*

12. Smatrate li da su sve veći pritisci na sportske novinare koji dolaze izvana i (ne)uređenost profesije iznutra uzročno-posljedično vezani?

Bikić: *Smatram!*

Unaprijed zahvalan,

Vedad Karić

Obrazac AR

UNIVERZITET U SARAJEVU – FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

Stranica **155** od
155

IZJAVA o autentičnosti radova

Naziv odsjeka i/ili katedre: Odsjek za komunikologiju

Predmet: _____

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: Vedad Karić

Naslov rada: Izvanjski utjecaji na izvještavanje sportskih novinara u Bosni i Hercegovini

Vrsta rada: Završni magistarski rad

Broj stranica: 155

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Potpis
